

„MOZGÁSSAL AZ EGÉSZSÉGÉRT”
MÓDOSÍTOTT PEDAGÓGIAI PROGRAM

BUDAPEST FŐVÁROS X. KERÜLET KŐBÁNYAI ÖNKORMÁNYZAT

KISKAKAS ÓVODA 1104 BUDAPEST, MÁDI UTCA 86-94.

TARTALOMJEGYZÉK

BEVEZETŐ	1
1. GYERMEKKÉPÜNK	2
2. ÓVODAKÉP	3
2.1. Az óvodai nevelés célja.....	3
2.2. Az óvodai nevelés alapelvei.....	4
2.3. Nevelési koncepciónk.....	5
2.4. Programunk fejlesztési rendszere	6
3. ÓVODAI NEVELÉSÜNK FELADATAI	8
3.1. Egészségfejlesztési program működtetése, az egészséges életmód alakítása.....	8
3.2. Érzelmi, erkölcsi és értékorientált közösségi nevelés.....	14
3.2.1. Érzelmi nevelés.....	14
3.2.2. Erkölcsi nevelés és értékorientált közösségi nevelés.....	15
3.2.3. Átmenetek a gyermek életében.....	17
3.2.3.1. A befogadás időszaka	17
3.2.3.2. Nevelési folyamat - személyiség, – és képességfejlesztés.....	18
3.2.3.3. Óvoda – iskola átmenet.....	19
3.2.3.4. Óvodai ünnepek – a gyermekcsoport ünnepei.....	20
3.3. Anyanyelvi, értelmi fejlesztés és nevelés megvalósítása	21
3.3.1. Anyanyelvi fejlesztés és nevelés megvalósítása.....	21
3.3.2. Értelmi fejlesztés és nevelés megvalósítása.....	25
4. PROGRAMUNK TEVÉKENYSÉGRENDSZERE	26
4.1. Játék	27
4.1.1. A játék feltételeinek megteremtésével kapcsolatos óvodapedagógusi feladatok.....	29
4.1.1.1. Az óvodapedagógus feltételteremtő tevékenysége.....	29
4.1.1.2. Az óvodapedagógus játéktámogató tevékenysége.....	31
4.2. Mozgás.....	33
4.3. Verselés, mesélés.....	38
4.4. Ének, zene, énekes játék, gyermektánc.....	42
4.4.1. Tánc az óvodában	46
4.5. Rajzolás, festés, mintázás, kézimunka	47
4.6. A külső világ tevékeny megismerése	51
4.6.1. Környezetvédelem	55
4.6.2. Környezetünk formái, mennyiségi, téri viszonyai	58
4.7. Munka jellegű tevékenységek.....	60
4.8. A tevékenységekben megvalósuló tanulás	63
4.8.1. Tanulás és játék kapcsolata.....	64
4.8.2. Az óvodai tanulás formái, jellemzői, és megvalósulásának területei.....	64

5. AZ ÓVODAI ÉLET, A TEVÉKENYSÉGEK SZERVEZETI KERETEI, TERVEZÉS.....	68
5.1. Az óvodai csoportok kialakítása	68
5.2. Az óvodai tevékenységek szervezése, tervezés	69
5.3. A tevékenységek időkeretei: napirend, hetirend.....	70
5.4. A gyermekek fejlődésének, fejlesztésének regisztrálása, a fejlődés nyomon követése ..	71
6. KIEMELT FIGYELMET IGÉNYLŐ GYERMEKEK – INKLUZÍV NEVELÉS, INTEGRÁCIÓ	72
6.1. Sajátos nevelési igényű gyermek	74
6.1.1. Mozgáskorlátozott gyermekek integrációja	78
6.1.2. Autizmus spektrumzavarral élő gyermek integrációja	83
6.2. Hátrányos helyzetű gyermekek integrációja	92
6.3. Tehetséggondozás – intézményi tehetséggondozó program	93
6.4. Fejlesztőpedagógia - a fejlesztőpedagógus helye és feladata az óvodai nevelésben	97
7. AZ ÓVODA GYERMEKVÉDELMI TEVÉKENYSÉGE	100
8. ÓVODÁNK KAPCSOLATAI	104
9. A PROGRAM MEGVALÓSÍTÁSÁNAK FELTÉTELEI	108
9.1. Személyi feltételek	108
9.1.1. A mozgáskorlátozott gyermek befogadásának személyi feltételei intézményünkben	110
9.2. Tárgyi feltételek.....	111
9.2.1. A mozgáskorlátozott gyermek befogadásának tárgyi feltételei intézményünkben	112

A PEDAGÓGIAI PROGRAM JOGSZABÁLYI HÁTTERE

ÉRVÉNYESSÉGI RENDELKEZÉSEK

LEGITIMÁCIÓS ZÁRADÉK

BEVEZETŐ

Óvodánk kertvárosi házak és a lakótelep határán helyezkedik el. A lakótelepi bezártság, a kis létszám, a beszűkült mozgáslehetőség okozta negatív hatások kompenzálása érdekében nevelőtestületünk már helyi programunk elkészítése előtt nagy gondot fordított és kiemelt feladatként kezelte az egészséges életmódra nevelést és a mozgásfejlesztést.

Az elmúlt évek tapasztalatai megerősítettek bennünket abban a meggyőződésünkben, hogy koncepciónk helyes, hiszen az egészségfejlesztés – életfontossága miatt – az óvodai nevelésben kulcskompetencia kialakítását igényli. Programunk megvalósítása biztosítja a hozzánk járó gyermekek egészségvédő és egészségfejlesztő életmódra nevelését, sokoldalú és harmonikus fejlődését.

Pedagógiai programunkat az Óvodai nevelés országos alapprogramja alapján, a hazai óvodai neveléstörténet hagyományaira, értékeire, nemzeti sajátosságaira, a pedagógiai és pszichológiai kutatások eredményeire, a nevelésügy nemzetközileg elismert gyakorlatára építve, Magyarország alaptörvényének értékeit és Magyarország által aláírt és a nemzetközi szerződésekben vállalt kötelezettségeit figyelembe véve, a helyi igényeknek megfelelően, a Kompetencia Alapú Programcsomag elméleti alapvetéseinek beépítésével módosítottuk.

Óvodánk 2015-ben elnyerte a Zöld óvoda címet, ezért Programunk legutóbbi módosítása során figyelembe vettük a „Zöld Óvoda kritériumrendszerének feladatait és eszköztárát”.

Programunk megvalósítását a 2013-ban létrehozott „Kiskakas Óvodáért” közhasznú alapítvány támogatja.

1. GYERMEKKÉPÜNK

*„ A gyermekszem: virág, csillag, oltalom
csupa játék, csupa mosoly, izgalom.
A gyermekszem tág világ és kikelet,
Ha reád néz, földeríti szívedet.*

*A gyermekszem: a legfurcsább hatalom,
próbáld ki csak másokon, vagy magadon;
Mert mikor a gyermekszem kérve kér,
abba minden vágy és csoda belefér.*

*A gyermekszem: szirmát nyitó kék virág,
tőle fordul szebbre, jobbra a világ.
A gyermekszem fényesség és bizalom,
vezéreljen téged is ez utadon.”¹*

Gyermekképünket az Óvodai nevelés országos alapprogramjában megfogalmazott irányvonalak alapján határoztuk meg.

A gyermek egyedi, megismételhetetlen individuum, fejlődő személyiség. Fejlődését a genetikai adottságokon kívül az érés sajátos törvényszerűségei, a spontán és tervszerűen alkalmazott környezeti hatások együttesen határozzák meg.

Az emberi személyiség egy másik személyiség tükrében, a vele kialakított viszony eredményeként képes a fejlődésre. Ebben a kétpólusú viszonyban a gyermek érző, gondolkodó és akarattal rendelkező lényként egy bonyolult kapcsolatrendszer alkotóeleme. Személyiségfejlődése az érés és tanulás, gyakorlás, nevelés állandó változásában lévő kölcsönhatások eredménye.

Nevelőtestületünk ismeri, és tiszteletben tartja a fejlődés biológiai programját. Ennek a törvényszerűségnek a figyelembe vételével tervezi a fejlesztést, amely a gyermek egyéni készségeinek és képességeinek, személyiségének legteljesebb kibontakoztatására irányul.

E tényezők ismeretében tudjuk, hogy a gyermeknek sajátos, életkoronként és egyénenként változó testi-lelki szükségletei vannak. A fejlődés egyik alaptörvénye szerint az óvodáskorú kisgyermek a neki megfelelő tevékenység értelmes gyakorlásában – tehát a játékban - fejlődik. Ez a tevékenység szolgálja legteljesebben a gyermek boldog gyermekkorának kiteljesedését, tükrözi egyéni, és érzelmi sajátosságait, nyújt segítséget ezek megismerésére, fejlesztésére.

---

¹ Szűcs Imre: A gyermekszem

Óvodai nevelésünk gyermekközpontú, befogadó, a gyermeki személyiség kibontakozásának elősegítésére törekszik, biztosítva minden gyermek számára, hogy egyformán magas színvonalú és szeretetteljes nevelésben részesüljön, meglévő hátrányai csökkenjenek. Óvodai nevelésünk nem ad teret semmiféle előítélet kibontakozásának.

Célunk, hogy óvodásaink egészséges, érdeklődő, sokoldalú, emberek és kultúrák iránt nyitott felnőtté váljanak. Ebben a korai szocializációnak és a gyermekközpontú, a személyiség teljes kibontakoztatására törekvő óvodai nevelésnek alapvető szerepe van.

2. ÓVODAKÉP

Az óvodáskorú gyermek nevelésének elsődleges színtere a család. Az óvoda a köznevelési rendszer szakmailag önálló nevelési intézménye, a családi nevelés kiegészítője, a gyermek harmadik életévétől az iskolába lépésig.

Az óvoda pedagógiai tevékenységrendszere és tárgyi környezete biztosítja az óvodáskorú gyermek fejlődésének és nevelésének legmegfelelőbb feltételeit.

2.1. Az óvodai nevelés célja

Az óvodai nevelés célja, hogy óvó-védő, szociális, nevelő-személyiségfejlesztő funkcióinak megvalósításával elősegítse a gyermekek sokoldalú, harmonikus fejlődését, a gyermeki személyiség kibontakozását, a hátrányok csökkentését, az életkori és egyéni sajátosságok, valamint az eltérő fejlődési ütem figyelembevételével. Az óvodai nevelő-fejlesztő tevékenység hatására teremtdjének meg a következő életszakaszba, a kisiskolás korba lépés pszichikus feltételei, váljon alkalmassá a gyermek az általános iskolai élet bevezető szakaszának a megkezdésére, hogy az a további fejlődését biztosítsa.

Programunk célja, hogy a mozgás a személyiség minden részére kiterjedő pozitív hatását kihasználva, egy mozgás szeretetére épülő egészséges életmód, életvitel alapjait rakjuk le.

A fenti céljaink elérése érdekében kiemelten fontosnak tartjuk a legfontosabb gyermeki tevékenységnek, az óvodai nevelés leghatékonyabb eszközének, a játék elsődlegességének biztosítását.

A helyi óvodai nevelési program figyelemmel van az európai uniós tagállamok egyik kiemelt XXI. századi célkitűzésére, a tudás alapú társadalom megteremtésére. A tudás alapú társadalom megteremtésének biztosítéka az egész életen át tartó tanulás képességének elsajátítása, az alapkészségek és a kulcskompetenciák megfelelő szintű birtoklása. Ennek érdekében a helyi nevelési program alapcélkitűzéseit megerősítve arra törekszünk, hogy boldog, egészséges lelkű, kiegyensúlyozott, a világ dolgai iránt nyitott, eleven eszű, elevenen mozgó, önállóan kezdeményező kisgyermeket neveljünk, akik

reményeink szerint a mai kor társadalmának alkotóképes, fogékony, problémamegoldásra képes, kreatív fiatal, felnőtt tagjaivá válnak.

E célok elérésének megalapozásaként a helyi óvodai nevelési program tartalmazza a kompetencia alapú óvodai programcsomag szakmai koncepciójának pedagógiai alapelveit, beépíti a pedagógiai koncepciók elméleti alapvetéseit, a programcsomag által ajánlott elvek alapján végzi a gyermekek fejlődésének nyomon követését, és szervezi a képességfejlesztést szolgáló tevékenységeket.

2.2. Az óvodai nevelés alapelvei

Az alapelvek meghatározásának alapját az alábbi tényezők alkotják:

- a magyar nemzeti kultúra, hagyományai,
- a magyar óvodapedagógia eddigi progresszív eredményei,
- az ONAP irányelvei,
- a fejlődéslélektan tudományos megállapításai,
- az inkluzív pedagógia cél- és feladatrendszere,
- a játék, az érzelmek, az erkölcs meghatározó szerepe,
- a gyermeki fejlődés nyomon követésének szükségessége,
- az iskolára alkalmasság fejlettségi szintjeinek meghatározása.

Óvodai nevelésünk kiemelt pedagógiai alapelvei:

- Minden gyermeknek joga, hogy megkapja a neki megfelelő gondoskodást és nevelést; olyan nyitott és rugalmas rendszerben fejlődhessen, mely igazodik egyéni szükségleteihez, életkori és egyéni sajátosságaihoz, fejlődési üteméhez. Az óvodai nevelésben alkalmazott intézkedések, módszerek minden esetben a gyermeki személyiséghez igazodnak.
- A gyermek fejlődésének alapja a féltő, óvó, gondoskodó szeretet, az őt körülvevő folytonos, stabil, biztonságos környezet.
- A gyermeket szeretet, tisztelet, elfogadás, megbecsülés és bizalom illeti meg, fejleszthetőségét, különbözőségének értéként való kezelését minden helyzetben szem előtt tartjuk.
- A nevelés lehetővé teszi és segíti a gyermek személyiségfejlődését, a gyermekek egyéni készségeinek és képességeinek kibontakoztatását.
- Az óvodai nevelésben alkalmazott pedagógiai hatásoknak a gyermek személyiségéhez kell igazodniuk.
- Óvodás életkorban a játék a gyermek elemi pszichikus szükséglete, a személyiségfejlesztés színtere, a tanulás, a készség és képességfejlesztés leghatékonyabb módja.

- A sajátos nevelési igényű gyermeket is teljes értékű embernek tekintjük. Joga, hogy megfelelő, elfogadó, ugyanakkor fejlesztő hatású környezetben éljen, fejlődjön.
- A hazájukat elhagyni kényszerülő családok gyermekeinek óvodai nevelésében biztosítani kell az önazonosság megőrzését, ápolását, erősítését, társadalmi integrálását.
- A gyermek nevelése elsősorban a család joga és kötelessége. Az óvodai nevelés a családi nevelésre építve, a családokkal együttműködve lehet csak eredményes.

Az alapelvek megvalósítása érdekében gondoskodunk a gyermeki szükségletek kielégítéséről, az érzelmi biztonságot nyújtó derűs, szeretetteljes óvodai légkör megteremtéséről, a testi, a szociális és az értelmi képességek egyéni és életkor-specifikus alakításáról, a gyermeki közösségben végezhető tevékenységekről, különös tekintettel a mással nem helyettesíthető játékról. E tevékenységen keresztül az életkorhoz és gyermek egyéni képességeihez igazodó műveltség tartalmakról, emberi értékek közvetítéséről, a gyermekek egészséges fejlődéséhez és fejlesztéséhez szükséges személyi, és tárgyi környezetről.

A pedagógiai szemléletünket, gyakorlati pedagógiai munkánkat meghatározó egyéb - elveket a program megfelelő területein kiemelten megjelenítjük.

2.3. Nevelési koncepciónk

Óvodánk nevelési programjának alappillére a humanisztikus pszichológia és a gyermekközpontú nevelésfilozófia, melynek lényegét és értékrendszerét az ember szeretete, az élet megismerése és formálása, az individuum és a közösség harmóniája adja.

Az óvodáskor, mint kiemelkedően szenzitív időszak lehetőséget ad arra, hogy minden későbbi fejlődés alapjait lerakjuk.

Fejlődő társadalmunk a kritikus gondolkodású, folyamatosan megújuló, önálló döntések meghozatalára képes, szociálisan érzékeny személyiségek nevelését várja el tőlünk. A hozzánk járó gyermekeket a játékon keresztül, érzelmi biztonságot nyújtva neveljük, megteremtve a légkört a boldog, kiegyensúlyozott gyermeki fejlődésnek, szocializációnak, elősegítve ezzel, hogy felnőve a társadalom értékes tagjaivá váljanak.

Nevelőtestületünk a mozgás személyiségfejlesztő hatását felhasználva, változatos tevékenységek biztosításán keresztül törekszik arra, hogy a hozzánk járó gyermekeket pozitív, minden területre kiterjedő fejlesztőhatások érhék. Természetes érdeklődésüket fejlesztve igyekszünk elérni, hogy tudásvágyuk egész életükön át megmaradjon, és általa nyitott, kreatív, sokoldalú emberré váljanak.

Az egész napunkat átszövő anyanyelvi neveléssel segítjük kommunikációs alapkészségeik fejlődését, az anyanyelv megszilárdításával pedig elősegítjük a későbbi nyelvtanulás sikerességét.

Hisszük, ha az óvodában a gyermek szeretetteljes, elfogadó légkörben él, és lehetősége nyílik szükségleteinek és egyéni jellemzőinek megfelelő tevékenységekre, kellő alapot biztosítottunk egyéni fejlődésének maximális eléréséhez.

Nevelési tevékenységünkben kiemelkedő szerepet szánunk a tanulási képességeket serkentő mozgásfejlesztő eljárásoknak, amelyek hatására idegi túlterhelés nélkül, indirekt módon fejlődnek az agyi funkciók, általuk pedig alakulnak, megalapozódnak az élethosszig tartó tanuláshoz szükséges alapkészségek.

Hisszük, a gyermekeket körülvevő szűkebb és tágabb környezet összhangjának következménye lesz, hogy óvodai nevelésünk hiteles többletet ad, mellyel kiegészíti és teljessé teszi a gyermeki személyiség kibontakozását.

2.4. Programunk fejlesztési rendszere

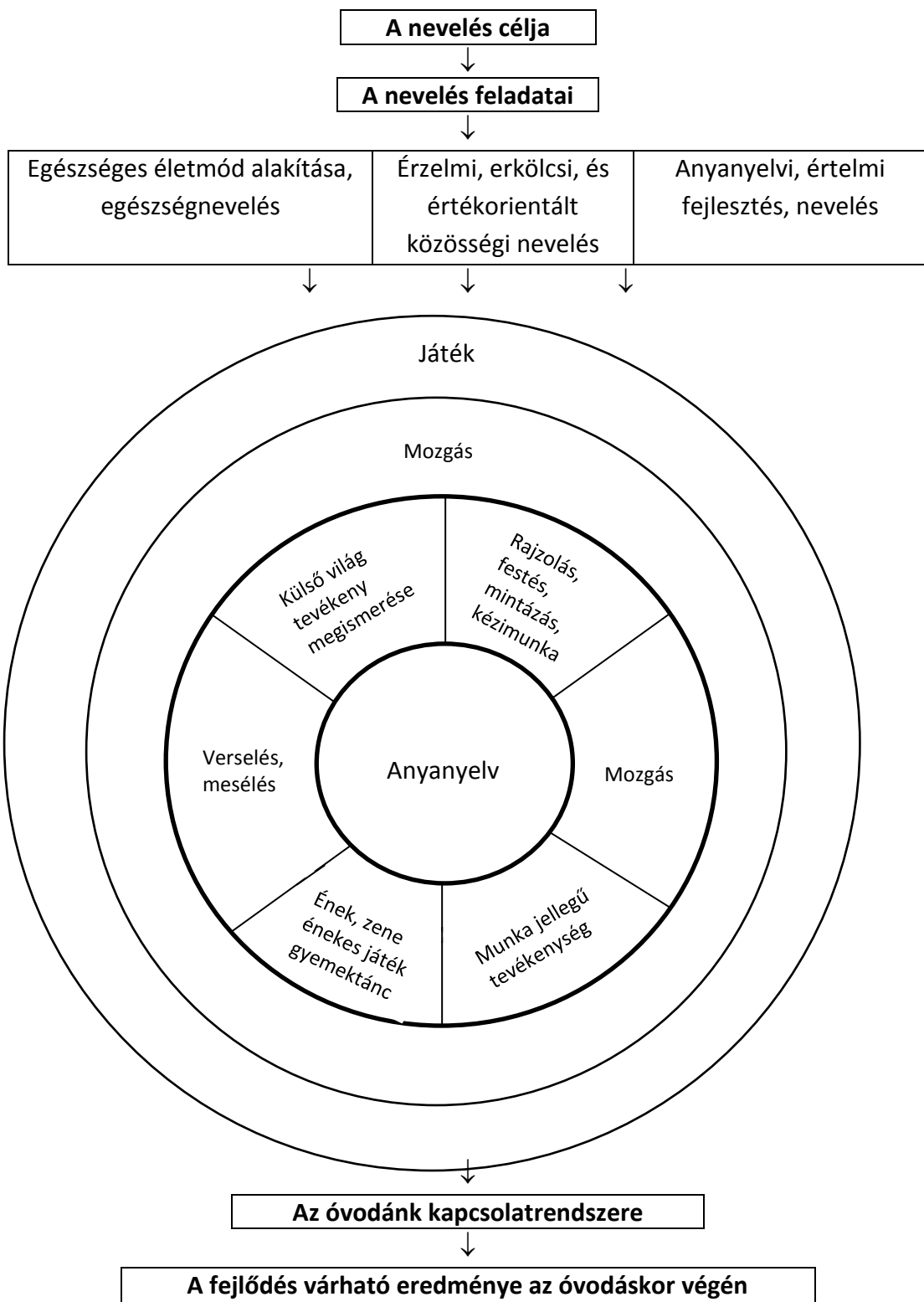
Óvodai nevelésünk célját meghatározott feladatokon keresztül, megfelelő nevelési keretbe ágyazva gyermeki tevékenységekkel kívánjuk megvalósítani. A fejlesztés tartalmát a különböző nevelési területek pedagógusra vonatkozó feladatai adják.

Az egészséges életmódra nevelés, az egészséges életvitel igényeinek alakítása, a gyermek testi fejlődésének elősegítése kiemelt jelentőségű, ezért ennek átfogó feladatait, tudásanyagának átadását a gyermekek számára megfelelő mértékben és eszközzel minden tevékenységben megvalósítjuk.

Óvodánk szem előtt tarja a játék gyermeki fejlődésben betöltött, semmi mással nem pótolható szerepét. Ennek érvényre juttatása érdekében törekszünk a minél hosszabb, zavartalan, összefüggő játékidő megvalósítására, az óvodai tevékenységek játék védelmében történő szervezésére.

Az anyanyelv fejlesztése, a kommunikáció különböző formáinak alakítása óvodai nevelő tevékenységünk egészében kiemelt jelentőségű. Az anyanyelv áthatja a gyermeki élet minden mozzanatát, az óvodai élet teljes folyamatában, valamennyi tevékenységében jelen van.

PROGRAMUNK REDSZERÁBRÁJA

A **tanulás**, - a gyermekek ismereteinek, szociális, értelmi, verbális és testi képességének fejlesztése - a tevékenységformák mindegyikében jelen van.

Az óvodai tevékenységekbe – a gyermekek életkori és egyéni sajátosságainak figyelembe vételével – megfelelő formában és tartalommal épül be.

3. ÓVODAI NEVELÉSÜNK FELADATAI

3.1. Egészségfejlesztési program működtetése, az egészséges életmód alakítása

Változó világban élünk. Globalizálódó világunk hatásai az egészségnevelés feladatait is érintik; szükséges átgondolnunk tehát az egészségvédelemmel és a szociális biztonság megteremtésével kapcsolatos feladatainkat. A gyermekek szűkebb környezetének feltételei - a lakótelepi szűk lakások, az egészségkárosító ipari létesítmények, a kevés természetben való tartózkodás, mozgásszegény életmód - negatívan befolyásolhatják a gyermekek testi-lelki fejlődését.

Egészségpedagógiánkban az **egészséget olyan alapvető értéknek tekintjük, amely semmi mással nem pótolható.** Az Egészségügyi Világszervezet meghatározása szerint **az egészség nem a betegség vagy a fogyatékoság hiányát, hanem a teljes testi, szellemi és szociális jóllét állapotát jelenti.** Az óvodai egészségnevelés a személyiségfejlesztés alapja, melynek során széleskörűen készítjük fel a gyermeket az egészség védelmére: gondozzuk lelki (érzelmi, akarati, értelmi) életüket, segítjük annak kiművelését, az embertársakkal kapcsolatos szociális együttműködési készségüket, valamint eddük a testi erőnlétüket. Az óvodapedagógia középpontja a gyermek egészségének megvédése, és fejlesztése a nemzeti nevelési program keretén belül.

Az óvodai egészségnevelő tevékenységben a testi, a lelki és szociális nevelő tevékenységek során kiemelten kell foglalkozni az egészségfejlesztéssel és az egészségkárosodás megelőzésével (promóció és prevenció). A mindennapi nevelő tevékenység során a testi nevelésre kell alapozni: a gyermek életének és egészségének egyenkénti és csoportos biztosításával; egészségvédő /egészségmegőrző/ egészségfejlesztő szokások alakításával.

Az óvodai egészségfejlesztés célja:

- A gyermekek egészséges életviteligényének alakítása, testi fejlődésük elősegítése, egészséges személyiség formálása.
- Az élet és egészség védelmét szolgáló ismeretek és készségek kialakítása.
- Az egészség értéként való megismertetése.
- Egészségfejlesztő tevékenységek biztosítása a gyermekek teljes testi-lelki jóllétének, egészségének, egészségi állapotának hatékony fejlesztése érdekében.
- A gyermekek testi és lelki szükségleteinek kielégítése, betegségmegelőző és egészségmegőrző szokások megalapozása, kialakítása.

Az egészséges életmódra nevelés, az egészség és környezettudatos magatartás megalapozása² már óvodáskorban szükséges.

² Részletesen a Környezetvédelem fejezetben

Az életmód a gyermek és az őt körülvevő világ egymásra hatásában formálódik, gerincét a mindennapi cselekvések rendje alkotja. A cselekvéssorok reprodukciója alakítja az egészséges életmód, a testápolás és az egészségmegőrzés szokásait. A szokások alakításához óvodánk megteremti a tárgyi és személyi feltételrendszert, egészséges és biztonságos környezetet, mely a gyermek fejlődéséhez nélkülözhetetlen.

Az egészségre nevelés, gondozás folyamatában elsődleges a prevenció, annak fontosságának felismerése, és az egyéni adottságokat figyelembe vevő testi fejlesztés, a harmonikus, összerendezett mozgás fejlődésének, kialakulásának az elősegítése, szükség esetén korrekciós testi nevelési feladatok ellátása.

Fontos elemei az egészséges életmódra nevelésnek a szabadban végzett tevékenységek, melyek során javul erőnlétük, edzettségük, fejlődik ellenálló-képességük, fokozódik teherbírásuk. A mozgástevékenységek végzése közben fejlődnek a gyermekek szociális képességei, önmagukhoz és társaikhoz való viszonyuk, alakul helyzetfelismerésük, a vészhelyzetek elkerülése és azok megelőzésének gyakorlata.

Egészségfejlesztési program és az egészséges életmódra nevelés feladatai

▪ Egészséges táplálkozás biztosítása

A gyermek egészséges fejlődésének fontos feltétele az életkori sajátosságoknak megfelelő táplálkozás.

Az óvodapedagógus feladatai a folyamatban:

Alakítja az étkezés egészségmegőrző szokásait, a szülők aktív bevonásával gyümölcsök illetve zöldségek napi fogyasztásával biztosítja a gyermekek napi vitaminszükségletének egy részét. A gyümölcsök fogyasztása közben hasznos ismeretek birtokába juttatja a gyermekeket; megbeszéljük a nyers és főtt ételek közötti különbségeket, a vitaminok egészségmegőrzésben betöltött szerepét, a rágás fontosságát. A gyermekek egyéni ízlésének megismerésén túl új ízeket és ételeket ismertet meg velük, alapvető táplálkozástudományi ismereteket közvetít.

A gyermekeket a tejtermékek fogyasztására ösztönzi, valamint felhívja figyelmüket a magas cukortartalmú ételek és italok, a magas só – és telítetlen-zsirtartalmú ételek egészségkárosító hatására, fogyasztásuk csökkentésére. Játékos eszközökkel, módszerekkel szemlélteti a gyerekek számára a különböző ételek hatását a fogak fejlődésére, állapotára, kiemelten gondoskodik a helyes fogmosás, fogápolás szokásainak alakításáról. Figyelembe veszi a gyermekek fokozott folyadék igényét, - ennek egyéni eltéréseit -, biztosítja a napi szükséges, és egyenletes folyadékbevitelt. Gondot fordít az esztétikus terítés, a kulturált étkezési szokások kialakítására és betartására, fejlettségükhöz mértén bevonja a gyermekeket az előkészületekbe.

- **Mindennapos testnevelés, testmozgás**

(részletesen a Mozgás fejezetben)

Az óvodapedagógus feladatai a folyamatban:

Az óvodapedagógus - minden nap, teremben és szabadban egyaránt - törekszik a gyermek mozgásigényének maximális kielégítésére. Fejleszti a gyermekek testi képességeit, segíti a harmonikus, összerendezett mozgás kialakítását. Fejlesztő, kooperatív mozgásos játékokat alkalmaz a gyermekek egészségének védelme, megőrzése, megóvása és edzése céljából (ovi-foci pálya téli használata). A gyermek egyéni érzékenysége és az időjárás sajátosságai alapján minden eszközt, lehetőséget kihasznál (levegő, napfény, víz), hogy a gyermekek szervezete edződjön, ellenálló képességük fokozódjon.

- **Testi és lelki egészség fejlesztése, viselkedési függések, szenvedélybetegségekhez vezető szerek fogyasztásának megelőzése, életkori sajátosságokhoz illeszkedő játékos programokkal**

A pszichohigiénés nevelés a lelki egészség fenntartásához és fejlesztéséhez szükséges készségek és képességek kiművelését öleli fel. Főbb területei az egészséges napirend gyakorlása, készséggé alakítása, a hibás viselkedési módok kezelése, a stresszhatások kompenzációja, a magatartások érzelmi vezérlésére való készség, a gyermekektől érkező segítségkérések, az ún. „segélykiáltások” megértése és megoldása. A lelki egészség fejlesztésének fontos feladata a társas-társadalmi beilleszkedés (integráció) megvalósítása, a normatartás (adaptáció) elsajátítása, valamint a tevékenység önellenőrzésének gyakorlása, az önkontroll funkciók fejlesztése. A családok jelentős része nem nyújt megfelelő mintát a gyermek számára, nagy százalékban találkozhatunk dohányzó felnőttel, alkoholfogyasztó, indokolatlanul gyógyszereket fogyasztó családtagokkal. A szülők így kedvezőtlen mintát nyújtanak az élvezeti szerek, gyógyszerek (altató, nyugtató, fájdalomcsillapító szerek) használatára, ami egészségre káros szokások elindítója lehet.

Számos minta, motívum erősíti a gyermekekben a dohányzás társadalmi elfogadottságát, mint a „felnöttes” viselkedés velejáróját. Az óvodai egészségnevelés során fontos feladatunk, hogy felhívjuk a szülők figyelmét mintaadó szerepükre, példamutatásuk felelősségére.

A stresszel való megküzdés egyik módja, a már gyermekkorban is alkalmazható relaxációs tréning, mely a szülővel való konzultáció után- szakember által folyamatos nyomonkövetéssel - otthon is alkalmazható.

Az empátia fejlesztése óvodás korban kulcsfontosságú, a drámajátékon kívül, egyéb alternatív és új módszerek segítségével is fejleszthető, illetve összeköthető más területekkel. Az állat-asszisztált foglalkozások keretében, - ahol a verbális, és nem - verbális kommunikáció, a toleráns, elfogadó viselkedés, az empátia is demonstrálható,- ismereteket, tapasztalatokat szerezhetnek a gyermekek a környezettudatosságról, a testi higiénia fontosságáról.

Szülői fórumokon – szükség esetén szakemberek közreműködésével - konkrét egészségnevelési témákat is feldolgozunk.

Az óvodapedagógus feladatai a folyamatban:

Az óvodapedagógus tudatosan alkalmazza a verbális és nonverbális kommunikáció teljes eszköztárát a gyermek érzelmi biztonságának kialakítása, megerősítése érdekében. Pedagógiai módszerekkel (projekttémák, drámajátékok) segíti a gyermekek önismeretének alakulását, biztonságos tájékozódását a környezetben, a veszélyeztető tényezők, egészségre ártalmas szerek használatának elkerülését, a helyes média- és digitális eszközhasználat elsajátítását. Segítő, felvilágosító magatartással mozgósít az egészségügyi ellátás időben történő, illetve a szükségtelen igénybevétele ellen. Felhívja a szülők figyelmét az egészségtudatos magatartásminták közvetítésének fontosságára, a passzív dohányzás ártalmaira, az indokolatlan gyógyszerfogyasztás megelőzésére, a túlzott alkoholfogyasztás negatív hatásaira.

A szülői szemléletformálás lehetőségének kiemelt színtere lehet a szülői értekezlet, családlátogatás, és a jó kapcsolaton alapuló, informális személyes beszélgetés.

▪ Bántalmazó, erőszakos viselkedés megelőzése, kezelése

Az óvodapedagógus feladatai a folyamatban:

Az óvodai nevelés során kiemelt figyelmet szentel a gyermekek szervezetét érintő stressz tényezők azonosítására és kivédésére (sokféle tiltás, a gyermek megbüntetésének kilátásba helyezése, állandó fegyelmező utasítás, a csoportszoba magas hőmérséklete, stb.) Megteremti az egészséges lelki fejlődést és társas kapcsolatokat támogató pszichoszociális légkört. Változatos, tartalmas óvodai élet szervezésével segíti az együttérzés, a segítőkészség, az önzetlenség, a figyelmesség, a szabálytartás fejlesztését, a gyermek szocializációját. Megelőzi a társadalmi izolációt, segíti fogyatékossgal élők és más etnikumhoz tartozó gyerekek közösségbe befogadását. Fejleszti a társas-érzelmi képességeket, széles konfliktuskezelési eszköztárral rendelkezik.

Hatékonyan alkalmazza a feszültségoldó technikákat, felismeri a szerepkonfliktusokat, törekszik hatékony megoldásukra. Egyszerűbb pszichoterápiás módszereket alkalmaz; egyénenként és mikro-csoportosan is megteremti a beszélgetés, kikérdezés, meggyőzés, a „kibeszélés”, a meghallgatás lehetőségét. A család és az óvoda közötti nevelési feszültség (kettős nevelés) feloldása, a szülők egészségpedagógiai kulturáltságának emelése érdekében nevelési tanácsokkal, közös élményekre épülő közös tevékenység kezdeményezésével segíti a szülőket. Szakemberekkel együttműködve biztosítja a speciális gondozó, prevenció és korrekció testi, lelki nevelési feladatok ellátását.

▪ Egészséges és biztonságos környezet megteremtése

A gyermekek a nap jelentős részét a csoportszobában töltik, ezért fontos, hogy nagy mozgástér álljon rendelkezésükre, melyet természetes anyagú, gyermekléptékű bútorokkal rendezünk be. A természetes mozgások gyakorlására óvodánk udvarán tágas, változatos felületű tér áll a gyermekek rendelkezésére. A nyári felfrissülést és edzést az udvari meleg vizes zuhanyzók biztosítják.

Az óvodapedagógus feladatai a folyamatban:

A berendezési tárgyak választásánál az óvodapedagógus törekszik a könnyű mozgathatóságra és a balesetveszély kiküszöbölésére, a biztonságos óvodai környezet kialakítására, a biztonságos óvodai program megvalósítására.

Az óvoda dolgozói öltözékükkel, megjelenésükkel, segítségnyújtásukkal mintául szolgálnak a gyermek számára. Az óvodapedagógus a dajka segítségével egészséges, tiszta környezetet biztosít.

Az óvodapedagógus a gyermekek tevékenységéhez igazodó hangnemet használ, a hallószervek épségének megőrzése érdekében megpróbálja a zajártalmakat kiküszöbölni. Lehetőségeihez mérten megelőzi és csökkenti a gyermekeket óvodán kívül érő negatív, személyiségüket és egészségüket veszélyeztető hatásokat. Felhívja a szülők figyelmét a megelőző tennivalókra, támogatja a családok segítő, mintaadó, szerepének érvényesülését.

Kiemelt figyelmet fordít a környezetvédelméhez és megóvásához kapcsolódó szokások alakítására, a környezettudatos magatartás megalapozására.³

- **Személyi higiéné alakítása, az alapvető, testápolással, öltözködéssel, pihenéssel kapcsolatos szokások megerősítése, kialakítása, megalapozása**

A gondozás, a testi szükségletek kielégítése biztosítja a gyermekek megfelelő fejlődését, az egészség megőrzését, hozzájárul a jó közérzet létrejöttéhez, alapot biztosít az egészséges életmód szokásainak kialakításához.

Az óvodában fontos feladat a napirend körültekintő kialakítása, hiszen az alapvetően befolyásolja a gyermekek életfolyamatait. Az önkiszolgáláshoz szükséges készségek elsajátításának folyamatát a gyermek utánzási hajlama, valamint a felnőtt és a gyermek közötti meghitt kapcsolat segíti. A szokás- szabályrendszer elsajátítása folyamán a legapróbb teljesítmény elérése is megerősítést kell, hogy kapjon, nagyobb teljesítmény értékelése, elismerése pedig az egész közösség előtt történhet.

Az egészséges életmód alakítása és a gondozás a kapcsolatokon és tevékenységeken keresztül formálja a gyermeki személyiséget. A nyugodt környezet, szeretetteljes bánásmód erősíti a gyermekek biztonságérzetét. A szokások elsajátítása folyamán kialakulnak egészséges életmódbeli jártasságai, készségei, fejlődik akarati élete. Elősegíti a közösségi érzelmek alakulását, alkalmat ad a segítségnyújtásra és elfogadásra. A mozgásban gazdag életvitel megszerettetésével a gyermekek testileg megfelelően edzetté, teherbíróvá válnak. A tevékenységek alkalmat adnak a figyelem és a problémamegoldó gondolkodás fejlesztésére, az ön-és környezet iránti igényesség megismerésére. Az önállóság érzésének megteremtésével szilárd alapot ad az pozitív énkép kialakulásához.

---

³ Részletesen a külső világ tevékeny megismerése és a környezetvédelem fejezetekben

Az óvodapedagógus és a dajka feladatai a folyamatban:

Az óvodapedagógus a testápolás során felkelti a gyermekben a személyi higiénia iránti igényt, megalapozza az egészségügyi szokásokat. A szülők bevonásával gondoskodik a gyermekek számára kényelmes, jól szellőző, könnyen felvehető csoportszobai és udvari ruházatról. Felkelti a gyermekben a ruházat rendezettsége iránti igényt, pedagógiai módszerekkel segíti önállóságuk alakulását.

Figyelmet fordít a mozgásos és pihentető tevékenységek megfelelő egyensúlyára. A nyugodt pihenéshez szükséges légkör és feltételek megteremtése minden óvodai dolgozó feladata. Az óvodapedagógus kellő tapintattal alkalmazkodik a gyermek egyéni életritmusához; figyelembe veszi és tiszteletben tartja az egyes gyermekek eltérő alvási szokásait. A pihenés időszakát mesével, énekkel és simogatással teszi bensőségesé, meghitté.

Az óvodapedagógus egyénileg segíti a gyermekek táplálkozási, tisztálkodási és öltözködési készségeinek a kialakulását, a dajkával együtt rendszeresen ellenőrzi azokat. A gyermekek fejlettségi fokának megfelelően szükség esetén segítséget nyújtanak, vagy ösztönöznek az önálló próbálkozásra. A kialakított szokás-szabályrendszer elemeit - az egészség-, és környezettudatosság elveit szem előtt tartva (takarékos vízhasználat, öltöző, mosdó rendje, stb.) - következetesen elvárja és betartatja.

▪ Segítő kapcsolatok színterei, kapcsolódási pontok, együttműködések

A megelőző egészségvédelem legfőbb megvalósítói a szülők és a nevelők, ezért az elsődleges kapcsolódási pont a család és az óvoda kapcsolata. Az óvoda a szülők számára közös egészségprogramokat, sportnapokat szervez és ajánl (gyereknapi, egészségnap, sportágválasztó, közös kirándulások,), felhívja a figyelmet az óvodán belüli, vagy óvoda által szervezett különfoglalkozásokra (mozgás műhely, ovi-foci, labdás torna, ritmikus gimnasztika, gyermekjóga, néptánc, karate, jégkorcsolya, úszás), és óvodán kívüli programokra. Folyamatosan tájékoztatjuk a szülőket az egészségvédelemmel kapcsolatos tudnivalókról.

Az óvoda kapcsolatot tart az Egészségügyi Szolgálat munkatársaival, a körzeti orvossal, a védőnővel, valamint fogászati és szemészeti szakemberekkel. Gondoskodik az évenkénti egészségügyi vizsgálatok megszervezéséről, lebonyolításáról.

Az óvodapszichológus az óvodapedagógusokkal együttműködve segíti az egészségfejlesztési program hatékony megvalósítását; szükség és igény szerint szűrővizsgálatokat, krízistanácsadást, tréningeket, egyéni és csoportos tanácsadást szervez.

Az óvoda rendszeresen kapcsolatot tart az ÁNTSZ munkatársaival, valamint szükség szerint a rendvédelmi szervekkel.

A fejlődés várható eredménye óvodáskor végén:

- ❖ Az egészségtudatos magatartásról – életkorának megfelelő – tapasztalatai, fogalmai vannak, amelyek megnyilvánulnak cselekedeteiben, kommunikációjában.
- ❖ Megfelelő ismeretekkel rendelkezik az egészséges táplálkozásról.
- ❖ Igényévé válik a mindennapos mozgás.
- ❖ Egyre inkább alkalmazkodik környezetéhez, s az önállóság megfelelő szintjén mind inkább képes önmaga és a társai segítésére.
- ❖ Biztosan mozog az óvodán belül, megfelelően használja az óvodai eszközöket és helyiségeket.
- ❖ Korának megfelelő én-képpel, önismerettel rendelkezik, alapvető szinten képes az önszabályozásra, kisebb konfliktusok önálló megoldására.
- ❖ Önállóan tisztálkodik, öltözik, ismeri és alkalmazza a higiénés és esztétikus étkezési szokásokat.
- ❖ Ismeri ruházata rendben tartásának módját, kialakult környezete iránti igényessége.

3.2. Érzelmi, erkölcsi és értékorientált közösségi nevelés

3. 2. 1. Érzelmi nevelés

Az óvodáskorú gyermek érzelem-vezéreltsége pszichikus fejlettségének függvénye, ezért magatartását, cselekedeteit érzelmei nagymértékben befolyásolják. Minden helyzetben jelen vannak a maguk igen széles, gyakran követhetetlenül szerteágazó, esetenként ellentmondásos spektrumával.

Az érzelmi nevelés a családban kezdődik. A gyermekeket érő első szocializációs hatás a család meleg, szerető légköre, amelyre az intézményes nevelés mindvégig támaszkodik. A „társadalomba való bevezetés” feladatait az óvoda oldja meg a családnál tágabb, tagoltabb, és tudatosabb szociális erőter létrehozásával. Óvodánk a családi nevelést kiegészítve, a családokkal együttműködve igyekszik elérni, hogy kedvező érzelmi ráhatások érhék a gyermekeket.

Az óvodai szocializáció folyamat jellegű. Az óvodába érkező gyermeket az óvodapedagógus szeretete átemeli a kezdeti nehézségeken, a társaktól kapott elfogadó jelzések azt erősítik, így létrejön biztonságérzete, amely további szocializálásának az alapja. Az érzelmi biztonságot nyújtó, állandó értékrendű óvodában a gyermek magabiztossá, kezdeményezővé, tevékenyvé, kísérletezővé válik, a derűs, kiegyensúlyozott és szeretetteljes légkör hatására érzelmi tartóssá, mélylé, differenciálttá válnak.

A gazdag, változatos tevékenységrendszer által biztosított szituációkban - választásaiban, döntéseiben, a helyzetmegoldásokban való tájékozódása során - a gyermek fokozatosan

megtanulja irányítani saját érzelmeit. A közös élményekre épülő közös tevékenységek által alakulnak a gyermekek társas kapcsolatai, erkölcsi – akaratú tulajdonságai.

Érzelmi fejlődése során megtanulja hagyni mások által irányítani magát, majd előtérbe kerülnek az érzelmeken kívüli, – egyéb cselekvésvezérlő szempontok, ami a későbbi felelősségérzet alapját képezi.

Az érzelmi nevelés szempontjából szükséges, hogy az óvoda munkatársai és a gyermek, a gyermekek, valamint az óvodai munkatársak közötti kapcsolatot pozitív attitűd, érzelmi töltés jellemezze. Alapvető feladatunk, hogy a modell értékű pedagógusi bánásmód, magatartás és kommunikáció, valamint a megfelelő légkör által a gyermekekben erősödjön az érzelmek felismerésének a képessége, a késleltetett megerősítés kiválásának a képessége, ezáltal alakuljon indulati életük kontrollja. Erkölcsi, szociális érzékenységük fejlődésének, éntudatuk alakulásának támogatása mellett, teret engedünk önkifejező törekvéseik megvalósításának. A gyermek nyitottságára építve megpróbáljuk elérni, hogy mindig képes legyen a rácsodálkozásra, szeresse és becsülje a természetben, az emberi környezetben fellelhető jót és szépet, képes legyen a különbözőség elfogadására, tolerálására. Ismerje meg szűkebb és tágabb környezetét, amely a nemzeti identitástudat, a keresztény kulturális értékek, a hazaszeretet, a szülőföldhöz és családjához való kötődés alapja.

A kiemelt figyelmet igénylő gyermekek sajátos törődést igényelnek. Közösségi fejlesztésük, nevelésük speciális ismereteket, esetenként az ágazati jogszabályokban meghatározott felkészültséggel rendelkező szakemberek (pszichológus, logopédus, gyógypedagógus, konduktor) közreműködését teszi szükségessé, nagy hangsúlyt fektetve az óvoda együttműködő szerepére.

3. 2. 2. Erkölcsi nevelés és értékorientált közösségi nevelés

A gyermekközpontú nevelés magában foglalja az egyéni szükségletekre épített nevelést, melynek legfontosabb építőköve az erkölcsi, érzelmi nevelés.

Az erkölcs, azaz a morál olyan szabályozók, minták együttese, amelyek az ember magatartását, viselkedését, viszonyulását szabályozzák önmaga és a környezete számára kedvező irányban, azaz közös értékek felé mutatva. Ennek alapján az erkölcsi érzék kialakulása egyfajta szocializációs folyamat eredménye, ugyanakkor feltétele is a fejlett, szocializált életmódnak.

A szokások kialakításánál, a normák megalapozásánál gyakran egymástól eltérő szemlélettel, értékrenddel találkozunk. Az egyéni különbségek, a családok eltérő értékrendje jelenti a többértékűséget, sokszínűséget. A különböző szociokulturális háttérrel rendelkező gyermekek által alkotott csoportban az óvodapedagógus tudatos, szakszerű irányításával a gyermek alakítója és egyben aktív résztvevője is saját fejlődésének. A biztonságot, szeretetet sugárzó légkör, a türelem és az érdeklődés olyan szabályozó erő, amely rendet teremt az értékek között egyfajta tendencia irányába. Ez pedig az eltérő szokások, nyelvek kultúrák, életmódok, műveltségek, anyagi lehetőségek

összeegyeztetése az együttélés alapnormáinak szintjére, - mely minden kultúra azonos gyökereként, eredőjeként értelmezendő - amit el kell sajátítani a gyermekeknek.

Óvodai nevelésünk során elősegítjük a nemi identitás alakulását, ugyanakkor kerüljük a nemi sztereotípiák erősítését. Pedagógiai módszerekkel segítjük a nemek társadalmi egyenlőtlenségével kapcsolatos előítéletek lebontását.

A biztonságot nyújtó, megalapozott, következetes szokásrend, az azokhoz való alkalmazkodás az óvodai erkölcsi nevelés alapja. A szokásrendszeren és az együttélésből fakadó interakciókon keresztül fejlődik normarendszere, mely a további fejlődési szakasznak, az iskoláskornak az alapja.

Óvodás életkorban elegendő, ha az erkölcsiség az egymásra figyelésben, az együttműködésben, a segítségadásban, néhány együttélési szabályban nyilvánul meg. Elfogadó, szeretetteljes légkörben szinte észrevétlenül alakulnak ki azok az íratlan illemszabályok, jó szokások, mint a türelem, udvariasság, tapintat, önzetlenség és őszinteség, és sok más, a kulturált emberi együttléthez szükséges tulajdonság.

A normák kialakulása és alkalmazása a mindennapok része, áthatja a gyermeki tevékenységeket, így megjelenik a játékban, tanulásban, a munka jellegű tevékenységekben egyaránt.

Programunk a következő elveket tekinti meghatározónak az alapnormák alakításában:

- egymás tisztelete, megbecsülése (elismerés, elfogadás, együttérzés),
- alapvető etikai normák (igazmondás, becsületesség, felelősség),
- udvariassági szabályok, formák (figyelmesség, segítőkészség, köszönés, megköszönés),
- természeti és társadalmi környezet értéként való kezelése (viselkedési szabályok a két környezetben),
- a munka értéként való elismerése (önbecsülés, kompetenciaérzés, alkotás öröme, közösségi aktivitás, kitartás, feladattudat, szabálytudat).

Az erkölcsi, érzelmi nevelés célja:

- A gyermekek biztonságérzetének a megalapozásával önbizalmuk erősítése, reális önértékelésük alakítása.
- Szociális készségek fejlesztése, kapcsolatteremtés alapvető normáinak alakítása, (empatikus készség, környezet iránti érzékenység, önkontroll, tolerancia), érzelmi és társas készségek megalapozása.
- Társakkal való helyes viselkedés szabályainak elsajátítása, a közös tevékenységek igényelte helyes szokás-és normarendszer megalapozása.

3. 2. 3. Átmenetek a gyermek életében

A megszokott szocializációs térből való kimozdulás minden ember – különösen a kisgyermek - számára nagy érzelmi próbatétel. Ezt figyelembe véve óvodánk a gyermeket érintő változásokat a következő átmenetek rendszerében értelmezi.

3.2.3.1. A befogadás időszaka

Az óvoda elfogadása számos tényezőtől függ:

- családtól (mennyire készítették fel a gyermeküket, milyen az anya-apa - gyermek kapcsolat),
- korábbi közösségbeli (bölcsődei) tapasztalatok,
- a gyermek illetve az óvodapedagógusok személyiségétől,
- a gyermek előzetes elválási élményeitől,
- önállósági fokától.

A befogadás időszakában a szülő és gyerek elválásának nehézségei nem teljesen kiküszöbölhetők. Ennek megjelenése törvényszerű, a gyermek önállósodási törekvéseinek kielégítését szolgálja.

Az óvodapedagógus feladatai a befogadási időszak folyamatában:

Az óvodakezdés első benyomásai fontos élményeket adnak, alapvetően meghatározzák a gyermek érzelmi viszonyulását. Az óvodapedagógus a csoportszobában barátságos, melegséget árasztó környezetet alakít ki a gyermekek szülőtől történő elválásának a megkönnyítése érdekében.

Az óvodapedagógus már az óvodai élet megkezdése előtt megismerkedik a gyermekekkel és szüleikkel otthonukban, vagy az óvodában. Törekszik a szülővel együtt a lehető legnyugodtabb feltételek megteremtésére a gyermek közösségbe történő beilleszkedésének elősegítésére. Lehetővé teszi, hogy a gyermek fokozatosan, ugyanakkor folyamatosan a szülő és gyermek igényeinek megfelelően szokhasson hozzá az új környezethez. Alkalmat biztosít a szülőnek az „anyás-apás”, és/vagy a fokozatos befogadás közötti választásra.

A gyermekek már a befogadás időszaka alatt a tervezett szokásoknak megfelelően végzik a mindennapi tevékenységeket, amit az óvodapedagógus meleg légkörben, érzelmi megerősítéssel és játékos módszerekkel gyakoroltat. A gyermekeknek lehetőséget biztosít, hogy érdeklődésüknek megfelelő tevékenységet választhassanak, miközben megélhetik önállóságukat, kiteljesíthetik öntevékenységi vágyukat.

Az óvodapedagógus a differenciálás módszerével törekszik a megfelelő mértékű segítségnyújtás biztosítására, amelyre minden gyermeknek valóban szüksége van, támogatva az önálló gyermeki kezdeményezések kibontakozását. A befogadás alatti családi, oldott légkör megteremtése elősegíti a gyermekek társas kapcsolatainak megalapozását. Az óvodapedagógus segíti a félrehúzódozó gyermeket; pozitív

tulajdonságai kiemelésével, személyes példájával hozzájárul, hogy a többi gyermek elfogadja a nehezebben beilleszkedő társát. Az érzelmekre épülő kapcsolatteremtő képességek megerősítésével segíti a barátkozást, lehetővé teszi, hogy minden gyermek megtalálhassa helyét, szerepét a csoportban.

Az óvodapedagógus és a dajka szoros, azonos követelményekre épülő együttműködése az érzelmi nevelés és a társas kapcsolatok alakításának fontos tényezője.

Különleges figyelmet fordítunk a hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek befogadására. A nehezen szocializálható, lassan fejlődő gyermekek, valamint a kiemelkedő képességű gyermekek nevelését speciális törődéssel, a segítő szakemberekkel együttműködve végezzük.

3. 2. 3. 2. Nevelési folyamat - személyiség, – és képességfejlesztés

A nevelési folyamat alapját az óvó-védő, szociális és személyiségfejlesztő funkciók teremtik meg. Boldog, egészséges, kiegyensúlyozott gyermekkorot kívánunk biztosítani a ránk bízott gyermekeknek, ezért az óvodai életben a játékra szánjuk a legtöbb időt. Védjük a gyermekek testét, lelkét a felesleges megterheléstől. Kerüljük az „óvodaidegen” tevékenységeket, amelyek a gyermekek kifáradásához, túlterheléséhez vezet. Nézeteinket széles körben felvállaljuk, hittel és érvekkel felvértezve a szülők véleményét is igyekszünk formálni.

Az óvodai tevékenységek szervezésénél a fenti elveket érvényre juttatjuk.

Az óvodapedagógus feladatai a folyamatban:

A befogadás időszakában szerzett pozitív érzelmi benyomások segítik a gyermeket a szociális tanulás folyamatában. Az óvodapedagógus minden gyermek felé szeretetet, bizalmat, feltétlen elfogadást sugároz, pozitív személyisége modellértékével segíti elő a szocializálódás, csoportszerveződés folyamatát.

Hangneme, szeretetteljes kapcsolatteremtő stílusa minta a gyermekek számára. A különleges bánásmódot igénylő gyermekeket példamutató figyelemmel kíséri. A visszahúzódó, peremhelyzetre kerülő gyermekeket segíti a kapcsolataik alakításában, a társakhoz közelebb kerülésükben, a közösség aktív tagjává válásban. Figyelemmel van arra, hogy az egyes szokások, együttélési normák elfogadása, betartása nem azonos időben zajlik az azonos életkorú gyermekeknél. Kellő pedagógiai érzékenységgel, a gyermekek ismeretében dönti el, hogy a szokások alakításához mely differenciált bánásmód segíti leginkább fejlődésüket.

Az óvodapedagógus törekszik arra, hogy a gyermekek fokozatosan tanulják meg értékelni először önmaguk, majd mások tetteinek helyességét.

Észreveszi és megfelelően reagál a negatív színezetű figyelemfelhívó viselkedésre, törekszik az okok feltárására, a problémák megoldására.

A nehezen szocializálható, lassabban fejlődő, sajátos nevelési igényű gyermekek neveléséhez a megfelelő szakember közreműködését, segítségét, - szükség esetén a befogadási időszak tapasztalatai alapján - az elhelyezés felülvizsgálatát kéri.

Az óvodapedagógus drámajáték és szituációs játék segítségével lehetőséget nyújt a gyermekeknek az emberi kapcsolattartáshoz, a csoportban éléshez nélkülözhetetlen helyzetek - az alá-fölérendeltség, a személyi távolság – és készségek, - az egymásra való odafigyelés, az érzelmi kifejezőkészség,- valamint az udvariassági formulák gyakorlására. Erősíti a gyermek énképét és önismeretét, támogatja önkifejező törekvéseit, amellyel alapvető etikai és önismereti normái pozitív irányban változnak.

Az óvodapedagógus segíti a barátságok kialakulását, közös feladatok által lehetőséget teremt az együttműködésre. Az együttes tevékenységek alakítják a gyermekek alkalmazkodó képességét, formálják a közösséget, erősítik a csoportkohéziót.

Az óvodapedagógus segíti a különbözőségek elfogadását, amelynek folyamatában alakul empatikus- és segítőkészségük. A közös feladatok végzése során ösztönzi a gyermeket az akadályok leküzdésére, erősítve kitartását, akaratát. A csoportszobából „kilépve” felkelti az érdeklődését az óvoda más csoportjai iránt, kapcsolatot kiépítve és tartva azokkal.

A jó nevelés alapja a feltétel nélküli szeretet, az adott fejlettségnek megfelelő követelményekkel ötvözve. Az óvodapedagógus a nevelés hatékonyságát a csoport előtt álló feladatok vonzóvá és érthetővé tételével éri el.

3. 2. 3. 3. Óvoda – iskola átmenet

Az óvoda feladatának tekinti a gyermekek iskolára alkalmassá tételét. Az óvoda – a maga eszközeivel formálja az iskolai élethez szükséges alapkészségeket és kulcskompetenciákat.

A feladat folyamat jellegű, a gyermekek óvodába fogadásával veszi kezdetét. A 3-7 éves életszakaszban a fejlesztés az életkori és egyéni sajátosságokból kiindulva történik, előkészítve a következő életszakaszt. A célirányos fejlesztés során, - amely a gyermek érési folyamatainak és pszichikus jellemzőinek figyelembe vételével történik – prioritást élvez a gyermek elemi szükségleteinek kielégítése, a játék feltételrendszerének a fejlesztés szolgálatába állítása, és a mozgás elsődlegessége. A kisgyermek az óvodáskor végére eléri az iskolai élet megkezdéséhez szükséges testi, lelki és szociális érettségi szintet. Ezen meglévő képességeinek birtokában belép a lassú átmenetek állapotába, melyben óvodásból iskolássá érik.

Az eredményes iskolakezdéshez egyaránt szükséges a gyermek megfelelő testi, lelki, és szociális érettsége.

A **testileg** egészségesen fejlődő gyermek hatéves kora körül eljut az első alakváltozáshoz. Megváltoznak testarányai, megkezdődik a fogváltás. Teste arányosan fejlett, teherbíró.

A **lelkileg** egészségesen fejlődő gyermek az óvodáskor végére nyitott érdeklődésével készen áll az iskolába lépésre.

Az óvodáskor végére a gyermekek **szociálisan** is éretté válnak az iskolára. A szociálisan egészségesen fejlődő gyermek kedvező iskolai légkörben készen áll az iskolai élet és a tanító elfogadására, képes a fokozatosan kialakuló együttműködésre, a kapcsolatteremtésre felnőttel és gyermektársaival.

A gyermek az iskolai életet megkezdve lassan, egyéni tempóban, az iskolai körülmények hatására válik iskolássá. A folyamatosságot az iskolai hatásoknak kell biztosítaniuk azzal, hogy a nevelőmunkát tartalmában és formájában az óvodai nevelés módszereire és eljárásaira támaszkodva törésmentesen folytatják.

Az óvodapedagógus feladatai a folyamatban:

Az óvodapedagógus az iskolába lépés lélektanának ismeretében tervezi meg feladatait. A gyermekek fejlődését minden képességterületen változatos tevékenységek biztosításával segíti. Megismerteteti a szülőket az iskolai alkalmasság biológiai, pszichológiai, szociális összetevőivel, az iskolára készítő feladataival, segíti azok megvalósítását, törekszik az együttműködésre.

Az óvodapedagógus lépéseket tesz az óvoda-iskola kapcsolatának fejlesztése érdekében, a gyermekek életkorának megfelelő közös programok szervezésével segíti a két intézmény közötti kapcsolat erősítését, a nyitott óvoda, iskola megvalósítását.

Az óvodapedagógus és a nevelőmunkát segítő munkatársak közösen, teljes körűen tájékoztatják a szülőket a gyermek fejlettségéről, tanácsokkal segítik az iskolai élet megkezdésében. Lehetőség szerint minden gyermeket meglátogatunk az iskolában.

3. 2. 3. 4. Óvodai ünnepek – a gyermekcsoport ünnepei

Szocializáció szempontjából meghatározóak a közös élmények. Az igazi ünnepek és ajándékozások kiemelik a lelket a mindennapok sodrából. A gyermekek életében igazi különlegesség az ünnep. Szeretnek ünnepelni, és örülnek, ha őket ünneplik. Egy-egy jeles napot, fontos eseményt mindig izgalmas készülődés előz meg. Ez – az ünnepre hangoló közös tevékenység – fejleszti a gyermek erkölcsi, akarati tulajdonságait, segíti szokás- és normarendszerének alakulását. A sajátos nevelési igényű gyermekeknek különösen fontos esemény az óvodai ünnep; erősíti a közösséghez tartozásuk érzését, fejleszti önbizalmukat.

A gyermeki élet ünnepei

A **születésnapok** megünneplése alkalmával a gyermek a csoport középpontjába kerül, társai csak rá figyelnek, őt ünneplik. A vidám köszöntés hozzájárul érzelmi szükségleteinek kielégítéséhez.

A gyermekek számára fontos ünnep az **Anyák napja**, amelyre érzelmi aktivitással készülnek. Az ünnepnap azzal teljesedik ki, hogy a készülődés után – a bensőséges „anya ölében ülés” során - átéli az anyából sugárzó melegséget, biztonságot.

A hagyományosan megrendezésre kerülő **gyermeknap, egészségnap** óvodai megünneplése kiváló alkalmat biztosít a családokkal való kapcsolat erősítésére, az egészség- és környezettudatos szemléletformálásra.

A **jeles napok, népszokások, illetve hagyományőrző ünnepnapok** közül a gyerekek legkedveltebb ünnepe a **Farsang**, amelyhez az egyik leggazdagabb szokáshagyomány kötődik. A jelmezes, álarcos mulatság bőséges evés-ivással, finomságok fogyasztásával, játékokkal és vidám mókázással teljesedik ki.

A tavasz megérkezésével, a természet megújulásával érkezik el egyik legnagyobb ünnepünk, a **Húsvét**, amelyet a népszokások felelevenítésével ünnepelünk.

A **Mikulás** napi ajándékozás mai formája minden gyermek számára jeles alkalom, amelyre Mikulás-várással, teremdíszítéssel, énekkel és versekkel készülünk.

A **Karácsonyi** előkészület négy hetes időszaka a várakozás, az örömszerzés ideje, jelentős családi ünnep. Az ünnep tartalmát a hozzá kötődő jelképek megismertetésével (fény, koszorú, csillag), betlehemes játékokkal, a csoportszoba ünnepi díszbe öltöztetésével tesszük élményszerűvé a gyermekek és a szülők számára egyaránt.

Március 15 - ét, mint **nemzeti ünnepet** vonulós, zászlós játékokkal igyekszünk érzelmileg megközelíteni, ezáltal a hazafiasság, a hazaszeretet, a nemzeti identitástudat érzését megalapozni.

A természet ünnepeinek a megszervezésével a gyermekek természethez fűződő pozitív viszonyát próbáljuk alakítani, valamint a szülők figyelmét felhívni természeti kincseinkre, azok védelmére.

3.3. Anyanyelvi, értelmi fejlesztés és nevelés megvalósítása

3.3.1. Anyanyelvi fejlesztés és nevelés megvalósítása

Az anyanyelvi nevelés felöleli az óvodai nevelőmunka minden területét, valamennyi tevékenységi forma keretében megvalósítandó feladat.

A beszéd, a kommunikáció a gyermek környezetével való érintkezésének, önkifejezésének, a gondolkodásnak legfőbb eszköze. Az óvodai élet valamennyi tevékenysége kommunikációt igényel. A beszéd életre szóló tudomány, végigkíséri az ember egész életét.

A kommunikáció alapjait gyermekkorban kell lerakni. Szilárdsága későbbi életvezetési készségeinek és idegen nyelv elsajátításának alapját képezi. Az óvodáskor az egyik legfontosabb életkori szakasz a beszédfejlődés és a beszédfejlesztés szempontjából.

Az anyanyelv fejlesztése és a kommunikáció különböző formáinak alakítása – beszélő környezettel, helyes mintaadással és szabályközvetítéssel – az óvodai nevelőtevékenység egészében kiemelt jelentőségű. Az anyanyelv ismeretére, megbecsülésére és szeretetére nevelés közben a beszédgátlás oldására, a természetes beszéd- és kommunikációs kedv

ösztönzésére, fenntartására, a gyermek meghallgatására, a gyermeki kérdések érvényesülésére, támogatására, s a válaszok igénylésére szükséges figyelmet fordítani.

Az iskolai életre való alkalmasság egyik legfontosabb kritériuma a megfelelő szintű kommunikációs készség megléte.

Az a gyermek, aki jól kommunikál, biztonságosabban mozog környezetében, bátrabb, önállóbb, magabiztosabb. A helyes és szép beszéd mélyíti érzelmeit, fejleszti esztétikai érzékét.

Az anyanyelvi nevelés célja:

- Beszéd által erősödjön a gyermekek biztonságérzete, nyelvünk szépségének, kifejezőerejének megismertetésével, a helyes nyelvhasználattal, mondatszerkesztéssel a biztonságos önkifejezés megalapozása.
- A személyiség pszichés beállítódásának a megalapozása, a kommunikációs kapcsolatfelvétel-és alakítás, valamint az együttműködés terén.
- A szocializáció elősegítése, a családi nevelés kiegészítése.
- A beszéd-készség és az anyanyelvi kultúra fejlesztése.
- A metanyelvi tudatosság megalapozása, alakítása.
- Az anyanyelv megbecsülésére nevelés.

A gyerekek hat éves koruk körül már fejlett kognitív nyelvi rendszerrel rendelkeznek: a hangkészlet kialakult, szókincsük kiterjedt, képesek a grammatikus beszédre, vagyis már hosszabb mondatokat fogalmazznak meg, miközben a nyelv alapvető szintaktikáját /mondattan/ is alkalmazzák. Hat éves kor után már nem csak a kifejezendő tartalomra, hanem annak nyelvi megformálására is képesek ügyelni, fokozatosan képesek reflektálni a saját nyelvi tevékenységüket, alakul metanyelvi tudatosságuk.

Az óvodapedagógus feladatai a megvalósítás folyamatában:

Az óvodapedagógus beszéde követésre méltó, mondatszerkesztése egyszerű, de változatos. Kommunikációs eszköze élőszerű és beszédes, az eredetiség és a humor jellemzi.

Őszinte érdeklődéssel fordul a gyermekek felé, kapcsolatigényüket szeretetteljes és biztosságot nyújtó társként elégíti ki.

Az óvodapedagógus megteremti a nyugodt és nyitott légkör feltételeit, ezzel lehetővé teszi, hogy a gyermekek bátran megnyilatkozhassanak. Kommunikációs helyzetek biztosításával lehetőséget nyújt a folyamatos beszéd gyakorlására.

A gyermekek a világ megismerésére való törekvését egyengeti, ápolja, szorgalmazza, hogy a számukra érthetlent, ismeretlent megfogalmazzák, és kérdések formájában feltegyék. A gyermeki kérdésekre történő válaszadásnál figyel a gyermeki világkép, gondolkodás életkori sajátosságaira.

Felméri a gyermekek egyéni beszéd-szintjét és ehhez igazítja az óvodai verbális és a nem verbális kommunikáció nevelési feladatait.

Az óvodapedagógus feladatai a verbális kommunikáció fejlesztésében:

Az óvodapedagógus a hangok helyes ejtését a beszéd automatizmusának, a beszédmozgások és beszédhallás finomításával, illetve példaszerű mintaadással segíti elő.

A légzéstechnikát a vegyes mélylégzés gyakorlására szolgáló fújó – és légzőgyakorlatok szervezésével fejleszti. Játékos artikulációs gyakorlatokkal finomítja a nyelv, az ajak és az állkapocs mozgását, hangerőváltási, gyorsasági és időtartam-érzékelést fejlesztő játékokat kezdeményez, gondot fordít a hangképző szervek védelmére.

Fejleszti a belső hallást és az auditív lokalizációt, mely során az üzenetet közvetítő hangokat, és beszédhangokat felismerik, megkülönböztetik és térben azonosítják a gyerekek.

Az óvodapedagógus folyamatosan aktivizálja és bővíti a gyermekek szókincsét, fejleszti beszédtechnikájukat. Mondókák, versek, hangsúlyjátékok gyakorlásával megéretteti a gyermekekkel a ritmus – és a mondathangsúlyt, történet és mesebefejezéssel fejleszti a mondatalkotási készséget, a beszédprodukción.

Az anyanyelvi nevelés fontos területe a könyvek szeretetére és az olvasásra nevelés. Ezért lényeges, hogy a csoportszoba könyvanyaga irodalmilag értékes művekből álljon.

Az óvodapedagógus - a metanyelvi tudatosság megalapozása érdekében - a gyermeki kérdések inspirálásával hozzájárul a párbeszéd néhány elemének a gyakorlásához. Az óvodai kommunikációs érintkezés normáit gyermek-közelbe hozza, személyes példával neveli a gyermeket a helyes köszönésre, a szándéknyilvánítás módjaira (kérés, tudakozódás), mások meghallgatására.

Az óvodapedagógus feladatai a nem verbális kommunikáció fejlesztésében:

Az óvodáskorú gyermekek életében meghatározó szerepet töltenek be az érzelmek. Az óvodapedagógus ezek kifejezését és a mimika fejlesztését játékos gyakorlatokkal segítheti elő. Mintaadással hívja fel a figyelmet a szemkontaktus és kommunikáció közbeni tekintetváltás fontosságára.

A gyermekek számára érzelmi biztonságot, megnyugvást jelent a testközelség, ezért az óvodapedagógus a térközszabályozás szempontjából tudatosan a személyes tértávolságot alkalmazza.

A testtartások megfigyelésére szervezett játékokkal elősegíti saját és a társ kommunikatív viselkedésének az értelmezését, megértését.

A verbális és nem verbális kommunikáció feladatainak a megvalósítása érdekében *anyanyelvi játékokat* alkalmazunk. Ezek gyakorlása eljuttatja a gyermeket a közös tevékenység örömezéséhez, valamint anyanyelvi kultúrájuk, beszédfejelmük fejlődéséhez. Az anyanyelvi játékok segítik a verbális képességek, az összefüggő,

folyamatos beszéd, az artikuláció, a beszéd tisztaság és a nyelvtani alkalmazások fejlődését, az egyedi és gyűjtőfogalmak bővítését, elmélyülését, az aktív szókincs használatát, a szövegértés képességét. Fejlődnek a szociális kompetenciák; az egymásra figyelés, az alkalmazkodás, az együttműködés.

3-4 éves korban elsősorban a játékos mozgásos légzésgyakorlatokat, beszéd szerveket ügyesítő- és hangutánzó gyakorlatokat kezdeményez az óvodapedagógus. A 4-5 éveseknél ezek mellé bekapcsolódik a hallást, beszédhallást fejlesztő játékos-mozgásos gyakorlatok sora, párhuzamosan az auditív-vizuális emlékezetfejlesztőkkel együtt. 5-6-7 éves korban mindezeket kiegészítik a fonológiai kódolást előkészítő, gyakoroltató játékok.

A gyermeki kommunikáció fejlesztése érdekében a szabad beszélgetések során, nyugodt, derűs légkörben megfigyeli a gyermekek kapcsolatfelvő megnyilatkozásait, alkalmazott kommunikációs eszközeit. Az anyanyelvi nevelésnek és a játéknak egyaránt szerves része a bábozás – dramatizálás, melyen keresztül tükröződnek a gyermekek irodalmi élményei, kiegészülve hangulatukkal, kreativitásukkal, fantáziájukkal. A bábjáték feszültségoldó erejét alkalmazza a gátlásos, szorongó gyermek esetében is.

A helytelen kiejtést a módszertanilag megfelelő játékok alkalmazásán túl helyes példával kompenzálja, súlyosabb beszédhibák megjelenése esetén a logopédus segítségét kéri.

A szülővel való kapcsolattartás folyamán képet kapunk a családok anyanyelvi kulturáltságáról. Az óvodapedagógus a szülővel szemben nyitott, oldott kapcsolat kialakítására törekszik, igyekszik meggyőzni őket az otthoni beszélgetés és mesélés fontosságáról, mely gyermekük további nyelvi fejlődésében komoly szerepet játszik.

A gyermek tevékenységei:

A gyermekek az óvodai tevékenységek közben aktívan használják a tapasztalatok során bővült szókincsüket. Páros és csoportos beszédhelyzetekben megfelelő beszédfordulatokkal és viselkedési formákkal teremtik meg és tartják fenn a kommunikációs kapcsolatot.

A gyermekek örömmel beszélnek, eleinte főleg arról, ami összefügg saját cselekvésükkel, a velük megtörtént eseményekkel.

Elmondják korábbi élményeiket, közölnek, leírnak, mesélnek. Társaik és a felnőttek beszédére odafigyelnek, és igénylik, hogy őket is figyelmesen meghallgassák.

A gyermekek örömmel vesznek részt az óvodapedagógus által szervezett anyanyelvi játékokban. Beszédüket az aktuális helyzet által kiváltott érzelmeknek megfelelő, természetes gesztusokkal és arcjátékkal kísérik.

A fejlődés várható eredménye óvodáskor végén:

- ❖ A gyermek a beszédhelyzethez illeszkedően használja az állító és tagadó mondatokat, a felkiáltást, a felszólítást és az óhajtást.
- ❖ Kommunikációjában alkalmazza a párbeszéd jellegzetes fordulatait, a köszönést és az udvariassági kifejezéseket.
- ❖ Elbeszélése folyamatos, de gyakran még nem követi a történések logikai, időbeli sorrendjét.
- ❖ Figyelmesen hallgatja végig az óvodapedagógust, társait.
- ❖ Kialakult a beszédhelyzethez és az anyanyelvi szabályokhoz illeszkedő, jól érthető, többnyire megfelelő hangsúlyozású, hanglejtésű, hangerejű, és sebességű beszéde, a metanyelvi tudatosság korának megfelelő szintjén áll.

3.3.2. Értelmi fejlesztés és nevelés megvalósítása

Az óvodáskorú gyermek életkori sajátossága kíváncsisága, nyitottsága, nagyfokú érdeklődése. Erre, valamint meglévő tapasztalataira, élményeire és ismereteire építve biztosít óvodánk változatos tevékenységeket, amelyeken keresztül további tapasztalatokat, élményeket szerezhet a gyermek természeti és társadalmi környezetéről.

Az értelmi fejlesztés területén feladatunk a gyermek spontán és tervezetten szerzett tapasztalatainak bővítése, rendszerezése, különböző tevékenységekben és élethelyzetekben való gyakorlása, valamint az értelmi képességek - érzékelés, észlelés, emlékezet, figyelem, képzelet, gondolkodás és alkotóképesség – fejlesztése. Különleges figyelmet fordítunk az anyanyelv tudatos és tervszerű fejlesztésére, a beszédkedv fenntartására a gyermek partnerként történő meghallgatásával, a gyermeki kérdések megválaszolásával.

A gyermeki személyiség fejlesztése, kibontakoztatása, magasabb szintre integrálódásának az elősegítése az értelmi nevelés feladatain keresztül valósítható meg.

A gyermek tevékenységének állandóságát érdeklődési vágya tartja fenn, amelynek mozgatója az érzelem. A pozitív érzelmek folyamatosan fenntartják a gyermek érdeklődését, ami tevékenységre motiválja, így beindul a megismerés folyamata.

Az érzékszerveken keresztül szerzett – érzelmi befolyással kísért – ismeretek, tapasztalatok fejlesztik a gyermek kognitív képességeit, problémaérzékenységét és hozzájárulnak az anyanyelvi készségek fejlődéséhez.

A társakkal és az óvodapedagógussal közös együttgondolkodás során alakul kifejező-, és problémamegoldó képességük, fejlődik gondolkodásuk.

Az értelmi fejlesztés, nevelés célja:

- A gyermekek ismereteinek, tapasztalatainak gazdagítása, rendszerezése.
- Az értelmi képességek, kreativitás kibontakoztatása, fejlesztése.
- Az értelmi nevelés, fejlesztés feladatait változatos gyermeki tevékenységeken keresztül kívánjuk megvalósítani. Ennek megfelelően az értelmi nevelés megvalósításának elvei a tevékenységrendszerben, a konkrét fejlesztési feladatok a tevékenységformákban jelennek meg.

Az óvodapedagógus feladatai a folyamatban:

Az óvodapedagógus megteremti a gyermek értelmi fejlesztéséhez szükséges optimális feltételrendszer egyensúlyát.

A játéktevékenységen keresztül megismeri a gyermek egyéni sajátosságait; milyen ismeretekkel, tapasztalatokkal rendelkezik, értelmi funkciójának fejlettsége milyen fokon áll. A megfigyelések során feltárt spontán és szervezeten szerzett tapasztalatok - az egyes gyermekek értelmi képességszintjének megállapítása – a differenciált egyéni fejlesztés alapja. Kiemelkedő kreativitást mutató gyermekek esetében a napi tevékenységekbe ágyazva, megfelelő feltételekkel és feladatokkal biztosítja a szükséges fejlesztést, tehetséggondozást.

Az óvodapedagógus az egyéni sajátosságok ismeretében megválasztja az optimális módszereket és foglalkoztatási formát annak érdekében, hogy - a gyermekek tapasztalataira és aktuális élményvilágára támaszkodva – a nekik legmegfelelőbb tevékenységen keresztül jussanak el az önmagukhoz mért legmagasabb szintre. Rendszeresen sikerélményt biztosít a gyermekek számára; az így keletkező érzelmi többletet tudatosan felhasználja a megismerési folyamat alakításában.

Változatos tevékenységek nyújtásával, valamennyi értelmi képesség, különösen a képzelet és kreativitás fejlődését elősegítő ösztönző környezet biztosításával segíti az élmények és tapasztalatok bővülését, a cselekvéseken keresztül szerzett ismeretek rendszerezését.

4. PROGRAMUNK TEVÉKENYSÉGRENDSZERE

Az óvodában komplex nevelés folyik. Az egyes nevelési területek elméletileg differenciáltak, elkülönülnek, a gyakorlatban azonban a tárgyi koncentráció elvének megfelelően egységet alkotnak.

Ebben az életkorban az igazi ismeret az, amit a gyermek maga szerez meg. Mindezek figyelembe vételével az ismeretanyagot is tartalmazó tevékenységrendszert a gyermek érdeklődésére és cselekvésére, előzetes tudására, tapasztalataira építjük.

Óvodánk szem előtt tartja a játék kiemelt jelentőségét, a gyermeki fejlődésben betöltött és semmi mással nem pótolható szerepét. Ennek érvényre juttatása érdekében törekszik

a minél hosszabb, zavartalan, összefüggő játékidő megvalósítására, az óvodai tevékenységeket a játék védelmében szervezi.

Nevelési cél:

- A gyermeki aktivitás, motiváltság, kíváncsiság ébrentartása és kielégítése, a kreativitás előtérbe helyezése, a kompetenciaézés kialakítása, fenntartása.

4.1. Játék

„Csak a sokat és jól játszó kisgyerek tud majd jól, és elmélyülten gondolkodni.”

Vekerdy Tamás

A játék - szabad-képzettársításokat követő szabad játékfolyamat - az óvodáskorú gyermek mindent átható, legfontosabb és legfejlesztőbb tevékenysége, az óvodai nevelés leghatékonyabb eszköze.

- A gyermek játéka olyan önként vállalt, szabad, örömteli, vágykielégítő tevékenység, amelynek célja a játékon belül, önmagában, magában a cselekvésben van.

A 3-6-7 éves gyermek számára a játék alapvető létforma, legfőbb élményforrás, személyiségfejlesztésének színtere, a tanulás, a készség – és képességfejlesztés leghatékonyabb módja. A kisgyermek elsődleges, meghatározó tevékenysége, amely a lehető legnagyobb mértékben hat szinte valamennyi pszichés, motoros és szociális személyiségkomponensre. Felfedező hajloma, kíváncsisága, tevékenységi vágya, a felnőtthöz való hasonlítás igénye, szocializációs indítékai elemi pszichikus szükséglet rangjára emelik a játékot, amelynek – a gyermek optimális fejlődése érdekében - mindennap visszatérő módon, hosszantartóan ki kell elégülnie.

A játékhoz megfelelő helyre és egyszerű, alakítható, a gyermeki fantázia kibontakozását segítő anyagokra, eszközökre, játékszerekre van szükség. Az óvoda és az óvodapedagógus feladata, hogy megfelelő csoportléghőkört, helyet, időt, eszközöket és élményszerzési lehetőségeket biztosítson a különböző játékformákhoz.

A játék sokoldalúan fejleszti a gyermeket; játéktevékenysége közben fedezi fel, ismeri meg környezetét, ismeri fel önmaga lehetőségeit és korlátait. E tevékenység közben jönnek létre gondolkodási tevékenységének első formái, fejlődik emlékezete, fantáziája, gazdagodik érzelemvilága, erősödik akarata, kitartása, alakul szabálytudata. Fejlesztőhatással van a játék a nagy és finommozgásokra, a figyelemre, a megfigyelőkészségre is.

A játéktevékenységben jelennek meg és fejlődnek azok a személyiségvonások, melyek később a gyermek magatartására a játékon kívül is jellemzőek lesznek.

A játékban nyomon követhető, hogyan válnak a külső késztetések a gyermek sajátjává, belső indítékaivá, miközben tevékenységében belső vágyait és indulatait is közvetíti. A gyermek tapasztalatait, élményeit játssza el sajátos, gyakran átalakított formában. Játékának forrását élményei képezik.

A játék fejlesztő hatását fokozzák a tevékenységet kísérő pozitív érzelmek. Derűjén, vidámságán, örömen átszűrve minden hatás felerősödik, és az új vonások a pozitív érzelmektől kísérve épülnek be a gyermekek személyiségébe. E tevékenységben válnak közelivé és elfogadhatóvá a viselkedési szabályok; a játék eredményességének érdekében a játszótársaknak meg kell tanulniuk a kölcsönös alkalmazkodást, a társ kívánságainak figyelembe vételét, ezáltal alakulnak szociális és együttműködési készségeik.

A gyermek játéktevékenységében lehetőség nyílik a negatív élmények kínos feszültségének a csökkentésére, a hozzá tapadó indulatok „megszelídítésére”, a tapasztalatok érzelmi feldolgozásával a személyiség tehermentesítésére.

A játék lehetőségei határtalanok. Az ötletek, a szokatlan fordulatok tág teret adnak a kreatitásnak. A különböző elgondolások megbeszélése, a társ nézőpontja iránti nyitottság, az új lehetőségek gazdag áramlása a kreatív együttműködés fejlődését segíti elő.

A játékot kísérő érzelmek közlési vágyat ébresztenek, ezáltal fokozódik a gyermekek beszédkedve, így segítve a nyelvi kommunikációs készség fejlődését.

Játék közben alakulnak a gyermekek társas kapcsolatai; az együtt játszó csoportok létszáma növekszik, a laza csoportosulások egyre szilárdabbaknak adják át helyüket.

A játék az óvodáskor végéig – de még az iskolai élet bevezető szakaszában is - a gyermek legfőbb tevékenysége marad.

Az óvodai játéknak alapvetően **két formáját** különböztetjük meg; az önként vállalt, gyermek által szervezett és irányított **szabadjátékot**, - melyben a játék szabadságát a hely, a téma, a társ és az eszközök önálló megválasztása biztosítja, - illetve a valamilyen pedagógiai céllal **kezdemenyezett/irányított játékot**.

A gyermekek személyiségfejlődésének biztosítása érdekében kiemelten kezeljük a szabadjáték túlsúlyának érvényesülését, amely óvoda napirendjében, időbeosztásában, továbbá a játékos tevékenység-szervezésben is meg mutatkozik.

Játékfajták

A **gyakorlójáték** az érzékszervi-mozgásos fejlődési fázis jellemző játéka, amelyben a cselekvés, az ismétlés a lényeges elem. Alapja a későbbi szimbolikus játéknak, amelyben megismétli minden új élményét szimbolikus képzetekkel.

A **szimbolikus- szerepjáték** egyszerűbb formájában a gyermek utánozhatja saját cselekvését úgy, hogy másokkal végezteti, vagy másoknál megfigyelt cselekvéseket

utánoz. A játék bonyolultabb formáját rendezett szimbolikus kombinációk jellemzik, ezáltal a játék koherensebbé válik. A gyermek játékfejlődése során a szimbolikus játék fokozatosan átalakul, a valóság pontos utánzása, (tárgyak pontossága) a valóság imitálása egyre erősebb lesz. A szocializáció az objektív valóság utánzásának irányába tereli a játékot. Összefüggő történeteket játszik, és a maga által választott, ill. elképzelt „mintha ” helyzetben az önként felvett szerepet igyekszik megeleveníteni - az érzelmi szűrőjén át - feldolgozott környezeti tapasztalatokra, benyomásokra támaszkodva.

A **dramatikus játék** célja a beleélés, az átélés, a különböző helyzetekben szereplő alakok egyéni megformálása. Ez a játékforma a bábozás talaján gyökerezik, a szerepjáték szerepmegformálásának tapasztalatain, az együttes játékélményeken keresztül jut el a közös dramatizálásig.

A **konstruáló játék**, amely több munkaelemet is hordoz magában. A konstrukciós tevékenység a „megpróbálásból”, az utánzásból és a felfedezésből táplálkozik.

A **szabályjáték** az óvodáskorú gyermekek játékpiramisának a csúcsán található, legjellemzőbb tulajdonsága a szabály dominanciája. A szabályjátékokhoz az értelmi funkciókat aktivizáló játékfajták, és a különféle mozgásos szabályjátékok tartoznak. A szabályjáték egyik típusának tekinthető **népi játékok** szoros összefüggésben vannak a népi alkotótevékenység különböző ágaival, a népszokásokkal, népzenevel- és tánccal. A népi játékok sokszínűségükkel rangos helyet foglalnak el a játékok rendszerében, hiszen egyaránt kötődnek a mozgásos-, a szerep-, a dramatikus, és a konstruáló játékokhoz.

4.1.1. A játék feltételeinek megteremtésével kapcsolatos óvodapedagógusi feladatok

A kisgyermek első valódi játszótársa a családban és az óvodában is a felnőtt – a szülő és az óvodapedagógus. Az óvodapedagógus utánozható mintát ad a játéktevékenységre, de a szabad játékfolyamat kialakulását követően is bevonható, segítő társ marad, illetve segítővé, kezdeményezővé lesz, ha a játékfolyamat elakad. Az óvodapedagógus jelenlétével, pedagógiai eljárásaival segíti a gyermekek közötti játékkapcsolatok alakulását.

A játék feltételeinek megteremtésében is fontos, hogy érvényesüljön a gyermek szabadsága és önállósága, hiszen ez játékának szerves, örömteli része, és egyben játékfejlődésének mutatója is.

4.1.1.1. Az óvodapedagógus feltételteremtő tevékenysége:

A tartalmas, jó játék kialakulásához minden feltétel együttes érvényesülése, szükséges, ezért nem tekinthetjük egyiket sem fontosabbnak a másiknál. A játék feltételei közül mégis kiemelkedik a **léggör** - ennek megteremtése kizárólag az óvodapedagógus személyiségén, a gyermekekhez és a játékhoz való viszonyulásán múlik. A játékra inspiráló léggört az óvodapedagógus személyiségével, kommunikációjával, stílusával, igény szerinti elérhetőségével és segítségével, a gyermekkel való érzelmi kapcsolatával, elfogadó, biztató, támogató jelenlétével adja meg. Értő figyelemmel van jelen a gyermekek között, mindig az egyes gyermeki igényeknek megfelelő hiteles

kommunikációval reagál a történésekre. Stílusára a nyugodtság, kiegyensúlyozottság, derű, ösztönzés, partneri együttműködés, elfogadás, kedves határozottság, odafigyelés, érdeklődés, és a tolerancia jellemző.

A játékhoz szükséges **hely** biztosítása az óvodai csoportszobák adottságainak függvénye. Az óvodapedagógus az adott lehetőségeknek megfelelően, a csoport aktuális igényeit figyelembe véve alakítja ki a játszóhelyeket. A terek elhatárolása lényeges a biztonság megteremtése és a saját játékerzet kielégítése érdekében. A csoportszobákban állandó játszóhelyek, és szabadon változtatható, átépíthető, „berendezhető” terek is találhatóak. A gyermekek környezetalakítási igényének kielégülését mozgatható bútorok és nagyméretű építőelemek, kartonok, textilek is segítik. Az eszközöket, játékszereket a gyermekek szabadon használhatják, aktuális érdeklődésüknek és játékelképzeléseiknek megfelelően.

A játékfeltételek megteremtésében a megfelelő **idő** biztosítása igen fontos kérdés. A játék kiemelt jelentőségét a szabadjáték túlsúlyának érvényre juttatásával biztosítjuk. Az óvodapedagógus a csoport napirendjét és az egyéb tevékenységek szervezését az összefüggő, folyamatos játékidő védelmében alakítja. A gyermeki játékelképzelések megvalósítását a játék folytathatóságának biztosítása segíti. A rendszeresen későn érkező gyermekek szüleinek figyelmét felhívja a játék fontosságára, ezzel is segíti a gyermekek kiegyensúlyozott életrendjének és szükségleteinek kielégítését.

Az óvodapedagógus biztosítja a gyermekek számára – a mindenkori csoportösszetételnek és aktuális igényeknek - megfelelő minőségű és mennyiségű **játékeszközöket**. Törekszik olyan tárgyi környezet biztosítására, amelyben a gyermek a tárgy és környezet megismeréséből fakadó tapasztalatokra, eredeti megoldásokra, cselekvési kombinációkra, érzékszerveit mozgósító, megújuló érzékelési tapasztalatokra tehet szert. Megteremti a játékorientált környezetet; a szerep,- és konstrukciós játékokhoz biztosítja az élményelőhívó csoportos és egyéni kellékeket, eszközöket, amelyek segítik élményeik megjelenését, feldolgozását, játékká alakulását.

Ügyel a tárgyi környezet folyamatos megújítására, bővítésére, cseréjére.

A csoportszobákban megtalálhatók, könnyen hozzáférhetőek a különböző anyagok, amelyeket játékszükségleteiknek megfelelően önállóan használhatnak, kombinálhatnak a gyermekek. A kész játékeszközök mellett megtalálható a közösen, vagy a gyermekek által készített, barkácsolt eszköz is.

Az óvodapedagógus lehetővé teszi, hogy az otthonról hozott kedvenc játékeszközeikkel szabadon tevékenykedhessenek, szabadon döntve oszthassák meg azokat pajtásaikkal.

A gyermekek otthoni játékeszközeinek ismeretében - elvekkkel és érvekkel felvértezve – igyekszik segítséget nyújtani a szülők játékvásárlásához, játékszervezéséhez, elősegítve, hogy otthon is minél optimálisabb feltételek álljanak a gyermek rendelkezésére.

A gyermekek szabad játéka az átélt **élmények**ből, tapasztalatokból építkezik, amelyeket alkotó módon, képzeletük, fantáziájuk segítségével használnak fel tevékenységeikben.

Az óvodapedagógus a klasszikus játéktémákon kívül a gyermekek aktuális élményeinek (filmbeli vagy családi események) feldolgozására, „kijátszására” is lehetőséget biztosít. Óvodán belüli és kívüli élményszerzési lehetőségek szervezésével biztosítja a játékhoz szükséges élmény-és tapasztaltforrást. Élményelőhívó tevékenységgel, emlékekre utaló környezet megteremtésével - képek, poszterek, kellékek biztosításával - segíti ezek reprodukálását, újraélését, feldolgozását a színes, gazdag óvodai élettér biztosítása, a kedvezőtlen élményhatások kompenzálása érdekében.

Udvari játéktevékenység

Minden csoport számára megfelelő méretű, biztonságos, változatos felületű udvari játéktér áll a gyerekek rendelkezésére. Az átjárhatóságot a helyi lehetőségek korlátozzák, de szervezéssel és együttműködéssel megoldható, hogy több eszköz és tevékenységi lehetőség álljon a gyermekek rendelkezésére.

A sportudvar a mozgásos játékok szervezésére és a mindennapos torna lebonyolítására kiváló helyszínnel szolgál. A szabadban végzett mozgástevékenység pozitív hatásának érvényesülése érdekében a gyermekeket az óvodapedagógus lehetőleg minél több mozgásos játékkal ismerteti meg.

Több udvarrészen is található „kisház”, amely berendezése, felhasználása a gyermekek igényeinek, az évszakok adta változatos lehetőségeket kihasználva történik; lehetőség nyílik a szerepjátékra, (színpad, család játék) és vizuális tevékenységekre egyaránt.

4.1.1.2. Az óvodapedagógus játéktámogató tevékenysége

A játék folyamatában az óvodapedagógus tudatos jelenléte biztosítja az élményszerű, elmélyült gyermeki játék kibontakozását, melyet – a közvetett és közvetlen megnyilvánulásokban realizálódó – feltételteremtő tevékenysége mellett a szükség és igény szerinti együttjátszásával, serkentő, ösztönző magatartásával támogat.

A hatások közvetítésében differenciálni szükséges a szabad játék és a kezdeményezett játék jellemzőinek, illetve a kezdeményezett játék különböző céljainak figyelembe vételével.

A játék jellemzői, és az óvodapedagógus optimális játékbeli szerepe

	SZABAD JÁTÉK	KEZDEMÉNYEZETT / AJÁNLOTT JÁTÉK - az óvodapedagógus irányító szerepe dominál		
		- cél a játék	- cél a tanulás	- cél a fejlesztés
Jellemzői	<ul style="list-style-type: none"> ▪ önként vállalt ▪ szabad, örömteli ▪ célja önmaga ▪ élmény, tapasztalat, belső feszültség tükröződik ▪ indulat, érzelem irányítja ▪ közben megismeri környezetét, önmaga lehetőségeinek határait ▪ kielégíti kíváncsiságát, tevékenységi vágyát 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ az óvodapedagógus indítja saját elképzelései szerint ▪ a gyermekek szabadon ki –beállva továbbvizik a témát – kiegészítik, vagy átveszik a vezetést 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ a kezdeményezett játék a tanulási folyamatot szolgálja ▪ megfogalmazódik a pedagógiai szándék ▪ a szervezett tanulás jegyeit hordozza 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ eltérő fejlődési ütemű gyermekek részére ▪ kezdeményezett fejlesztőjáték ▪ tartalma az elmaradás területétől és mértékétől függ
Az óvodapedagógus játékbeli szerepe	<ul style="list-style-type: none"> ▪ tudatosan megengedő, támogató, biztosságot adó jelenlét ▪ potenciális partner, akit érdekel, amit a gyerekek tesznek, játszanak ▪ csak a legszükségesebb esetben avatkozik be ▪ differenciáltan, a gyermekek egyéni képességeihez igazodó műveltségtartalmat közvetít ▪ a helyes magatartás megvalósítását segíti - a gyermekismeret - a játék lényegének szem előtt tartása ▪ optimális személyiségjegyek: közvetlenség, természetes könnyedség, diszkréció, szövetségre lépés, nyugodt hangvétel, figyelem, érdeklődés, a gyermeki kezdeményezések támogatása. <p>Azt, hogy az óvodapedagógus játékra ható megnyilvánulásai közül melyik lesz kedvező a játék alakulására, azt a gyermek aktuális játéka dönti el.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ saját terveit, ötleteit a gyermekek előző megnyilvánulásaihoz alakítja. ▪ alkalmazkodik a helyzethez és a személyes igényekhez. ▪ nem a végeredmény a fontos, hanem a közösen alakított játékfolyam. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ az irányítás alapelve a gyermekek játékos beállítódásának és a játék dominanciájának figyelembe vétele. <p><u>cél:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ játékos hangulat ▪ olyan külső és belső feltételek megteremtése, melyek a játékos vonások érvényesülésével segítik a tanulási folyamatot 	

A fejlődés várható eredménye óvodáskor végén:

- ❖ A gyermek képes az életkorának megfelelő játékkal az elmélyült, nyugodt, és kreatív játéktevékenységre.
- ❖ Önálló, kezdeményező magatartású, de szívesen kapcsolódik be mások játékába is, ahol képes az alkotó együttműködésre.
- ❖ Szereti a szabályjátékokat, képes a szabályok megtanulására és betartására.
- ❖ Képes elfogadni társai ötleteit, javaslatait, alkalmas a csoportban való játékra.
- ❖ A konfliktusok alkalmával a felnőttek példája nyomán, békés megoldásra törekszik, ha szükséges, elfogadja a felnőtt javaslatát.

4.2. Mozgás

A mozgás a gyermek legtermészetesebb megnyilvánulási formája.

A rendszeres egészségfejlesztő testmozgás, a gyermekek egyéni fejlettségi szintjéhez igazodó mozgásos játékok és feladatok, a pszichomotoros készségek és képességek kialakításának, formálásának és fejlesztésének eszközei.

A csecsemőkor elején az idegi folyamatok labilitása, az akaratlagos mozgások hiánya jellemző, hiszen a csecsemő mozgásai a kéreg alatti központok irányítása alatt állnak. A központi idegrendszer érésével –myelinizáció – fokozatosan megszűnik a mozgások agytörzsi irányítotttsága, belépnek az agykérgi gátlások. A reflexek, a veleszületett mozgásminták fokozatosan átadják helyüket az akaratlagos mozgásszabályozásnak, amit már az agykéreg irányít.

A legfontosabb mozgásformák a 2.-3. életévben alakulnak ki: a járás, fel és lemászás, az egyensúlyozás, leugrás, futás, felszökkenés, ugrás, függeszkedés, a húzás, hordás, lendítés és a dobás különböző formái, az elkapás és megfogás kezdetei. Ebben a korban minden mozgás örömet szerez a gyerekeknek. A mozgásfejlődés 3-7 éves kor körül erőteljes fejlődésben van.

Ebben az életkorban a gyermek leginkább a mozgás, a tevékenység által szereznek információt környezetükről, önmagukról.

Az óvodáskor a természetes hely,- helyzetváltoztató-és finommotoros mozgáskészségek tanulásának, valamint a mozgáskoordináció intenzív fejlődésének szakasza, amelyeket sokszínű, változatos és örömteli, érzelmi biztonságban zajló gyakorlási formákkal, játékokkal szükséges elősegíteni. Ezzel biztosítható a leghatékonyabban a mozgás és az értelmi fejlődés kedvező egymásra hatása. A mozgásos tapasztalatokból gyökerezethetők az értelmi műveletek is, tehát a mozgás minden készség alakulásában szerepet játszik.

A mozgás az érés folyamatában a fejlődő gyermek természetes szüksége, állandó belső késztetése, és örömmel gyakorolja. A természetes mozgáskedv fenntartásával, tudatosan szervezett és spontán nevelési helyzetek, illetve mozgáslehetőségek kihasználásával elérhető, hogy a gyermekek testben – lélekben és szellemben gyarapodjanak. A sikeres, jó hangulatú tevékenységben a gyermekek szívesen vesznek részt, így azt pozitív élmény kíséri, s újabb cselekvésre ösztönzi őket. Ezáltal a mozgás szokássá, belső igénnyé válik, mely során fejlődnek a pszichés, kognitív, valamint a testi képességek.

A mozgás elengedhetetlenül fontos a testséma, a testkép, az oldaliság /laterális dominancia/ kialakulásában is. A mozgáson keresztül alakított testséma segítségével alakul később a téri-differenciáció. A saját testen való eligazodás a környezetben való tájékozódás alapja. Az óvodában mozgással alapozzuk meg a téri relációk felfogásának képességét, hiszen a mozgásos alap leképeződik kérgi szinten, majd a verbális, szóbeli megfogalmazással szimbolikus szintre emelkedik.

A fogalmaknak nincs más kérgi reprezentációja, mint a hozzájuk kapcsolódó mozgásos, viselkedéses jel.

Az óvodai mozgásfejlesztés tartalmazza a nagymozgások gyakorlását, egyensúlygyakorlatokat, szem-kéz, szem-láb koordinációt célzó játékos feladatokat, valamint a finommotorika fejlesztését.

A nagymozgások által kialakított idegrendszeri sémák fejlődése és érése nyomán tér nyílik a kisebb sugarú mozgások begyakorlására is, mint a kézmozgások és a beszédmozgás, ami a legfinomabb finommotorikus tevékenység.

A közösen végzett, komplex mozgástevékenység formálja a gyermek személyiségét. A gyakorlatok végrehajtása során fejlődik a gyermekek én-képe, alakul önkontrolljuk, megtanulják a szabálykövető társas viselkedést, a segítségnyújtást, együttműködést.

A gyermek mozgásának fejlettsége ad képet általános fejlettségi szintjéről, testi és idegrendszeri fejlődésének tempójáról. A diagnosztikus munkában a mozgás fejlettségének megfigyelése a legfontosabb, leginkább jelző értékű ebben a korban.

A pszichikus funkciók intenzív fejlődése az óvodáskorra esik, ezért azok tudatos, tervszerű, célzott fejlesztése is indokolt ebben az életkorban.

A mozgásos játékok, tevékenységek, feladatok rendszeres alkalmazása kedvezően hat a kondicionális képességek közül különösen az erő és az állóképesség fejlődésére, amelyek befolyásolják a gyermeki szervezet teherbíró képességét, egészséges fejlődését. Fontos szerepük van a helyes testtartáshoz szükséges izomegyensúly kialakulásában, felerősítik, kiegészítik a gondozás, és az egészséges életmódra nevelés hatásait.

A mozgásos tevékenységek célja:

- A természetes mozgáskészségek fejlesztése, mozgástapasztalatok bővítése, készségek, jártasságok alakítása.
- A családok szemléletének alakítása, a mozgás szeretetére épülő életvitel, életmód kialakítása.
- Ellenálló-képesség alakítása, a szervezet edzése.
- A tervszerű, rendszeres célzott mozgásfejlesztéssel a pszichikus funkciók fejlődésének az elősegítése, a tanulási zavarok kialakulásának a megelőzése.

A spontán, a szabad játék kereteiben végzett mozgásos tevékenységeket kiegészítik az irányított mozgásos tevékenységek.

Gyermekintézményünkben a kiemelt mozgásfejlesztés a következő területeken valósul meg:

- Szabad játékban, a gyermek spontán, természetes mozgása közben
- Kötött mozgás foglalkozásokon
- Mindennapos mozgás során
- Jégkorcsolya oktatás során
- Néptánc foglalkozáson
- Úszásoktatás alkalmával (nagy csoport)
- Intézményi tehetséggondozó program keretében – Mozgás-műhely
- Egyéb, változatos mozgástevékenységek alkalmával

A komplex testmozgások beépülnek az óvodai élet egyéb tevékenységeibe is, miközben együtt hatnak a gyermek személyiségének – a pozitív énkép, önkontroll, érzelemszabályozás, szabálykövető társas viselkedés, együttműködés, kommunikáció, problémamegoldó gondolkodás – fejlődésére.

Az óvodapedagógus feladatai a szabad mozgásos tevékenység folyamatában:

Megteremti a mozgásra inspiráló, biztonságos környezetet a természetes mozgások fejlődése érdekében. A gyermekek napirendjét úgy alakítja ki, hogy az egész nap biztosítsa – a csoportszobában és az udvaron egyaránt - a megfelelő lehetőségeket a mozgásos tevékenységekre. Kialakítja a szükséges és elégséges szabályokat, szokásokat a különböző mozgástevékenységekhez.

A természetes nagymozgásokhoz megfelelő, változatos lehetőségeket kínál, ahol a gyerekek csúszhatnak, bújhatnak, mászhatnak, akár a csoportszoba bútorait is felhasználva.

A szem-kéz, szem-láb koordináció fejlesztéséhez különböző célba dobó játékokat, ugróiskolát, ugrókötelezést, valamint manipulációs barkácsoló tevékenységeket kínál fel a gyermekeknek.

Az egyensúlyérzék fejlesztése a szabad játékban leginkább a belső fülben levő vesztibuláris központ spontán ingerlésével történik, hintázó, ringató, pörgő mozgások

közben. Az óvodapedagógusnak számtalan eszköz áll rendelkezésére ehhez, pl.: hinta, gyűrű, kötél, hintaló, body-roll, füles labda, ugróasztal, lépegető, forgó korong, stb.

A gyerekek szívesen végzik ezeket a mozgásokat, mert ez kellemes számukra, az idegrendszerük igényli ezt, ezért öngyógyító hatásuk is van. Ezek a mozgások ingerlik a vesztibuláris központot és ily módon segítik az idegrendszer szerveződését, a gyermek fejlődését.

A finommotorika fejlesztésére az óvodapedagógus kihasználja a szabad játék adta lehetőségeket: ábrázolási technikák gyakorlása, tépés, vágás, varrás, gyöngyfűzés, apró elemekből építés, babaöltöztetés, stb.

Az óvodapedagógus tudatosan törekszik arra, hogy az eszközök és tevékenységek mindig igazodjanak a gyermekek életkorához, fejlettségi szintjéhez és a csoport összetételéhez.

A spontán – a játékban, azon belül a szabad játékban - megjelenő mozgásos tevékenységeknek, az egészségfejlesztő testmozgásnak minden nap, - az egyéni szükségleteket és képességeket is figyelembe véve- minden gyermek számára lehetőséget biztosítunk. Törekszünk a gyermekeket legjobban fejlesztő, kooperatív mozgásos játékok széles körű alkalmazására, a szabad levegő, és a helyi lehetőségek (ovi-foci pálya, sportudvar) kihasználására.

A gyermek tevékenységei a szabad mozgásos játékban:

A gyermek szívesen végez természetes mozgásokat (bújik, kúszik, csúszik, mászik, fut, szökdel) az egész nap folyamán.

Örömmel használja a csoportszoba és az udvar mozgásfejlesztő eszközeit (füles labda, ugróasztal, lépegető, fizikoterápiás labda, Greiswald-pad, udvari mászó ház és csúszda, célba dobó játékok, kugli, ugráló kötél, elefánttalp, KTK., Mozgáskotta eszközei).

Szívesen vesz részt a szabadidős sportprogramokon.

Az óvodapedagógus feladatai a mozgás foglalkozások folyamatában:

A foglalkozások szervezése és lebonyolítása során az óvodapedagógus figyelembe veszi a gyermekek egyéni fejlettségében megmutatkozó különbségeket - különös tekintettel a különleges bánásmódot igényű gyermekekre - épít a spontán érzelmi motivációkra.

Folyamatos dicsérettel, megerősítéssel fokozza a gyermekek egészséges mozgáskedvét, fokozza a foglalkozások jó hangulatát. A mozgásanyag tervszerű megválasztásával és tudatos alkalmazásával biztosítja az optimális terhelést a gyermekek számára.

Tudatosan és tervszerűen fejleszti a gyermekek testi képességeit, ügyességét, valamint a kondicionális képességeit - erőt, gyorsaságot, állóképességet.

Beépíti a foglalkozásokba a mozgásfejlesztő program és a testséma-fejlesztés valamennyi feladatát. Speciális gyakorlatok beiktatásával (lábboltozat-erősítő gyakorlatok, gerinctorna) megerősíti a tartóizmokat. Játékos feladatokkal

begyakoroltatja a helyes testtartást, így elkerülhetők a későbbi tartáshibákból eredő deformitások. A már kialakult deformitásokat a gyógytestnevelő ajánlásával korigálja. A nagymozgások fejlődését célzott gyakorlatokkal (különböző járások, futások, csúszások) segíti elő.

Az óvodapedagógus kiemelt feladatként kezeli a testrészek megismertetését segítő gyakorlatok végzését a tárgyakhoz viszonyított testhelyzetek gyakoroltatásával. A testrészek, téri irányok, formák bemozgásával, megismerésével, megnevezésével bővülnek a térről való ismereteik, fejlődik térészlelésük, gyarapodik szókincsük.

Az óvodapedagógus a tornafoglalkozásokon tudatosan alkalmazza az egyensúlyérzék fejlesztő gyakorlatokat a vesztibuláris rendszer fejlesztése érdekében (forgások, fordulatok, irányváltoztatások).

A mozgásanyagba beépíti a mozgásos szabályjátékokat, melyek fejlesztik a mozgáskoordinációt, a motoros képességeket, segítenek tájékozódni a térben, fejlesztik a ritmikus mozgást. Az együttes mozgás fejleszti a szociális képességeket, az együttműködést, az egymásra figyelmet, az udvariasságot, a társas magatartást.

A testi képességek fejlesztésén túl a mozgás foglalkozások kiváló alkalmat nyújtanak a pszichikus funkciók fejlesztésére is; a megnevezett, látott és elvégzett cselekvések, mozgások elősegítik a különböző észlelési területek integrációját, a keresztcsatornák és a fogalomalkotás fejlődését.

A foglalkozások gerincét alkotó mozgásos játékok alkalmával a pszichikus funkciók fejlesztésén túl lehetőség nyílik a koordinációs képességek fejlesztésére is.

A gyermek tevékenységei a mozgás foglalkozásokon:

A gyermekek örömmel végeznek mozgásokat, miközben alakul térészlelésük, helyzetfelismerésük, egyensúly – és ritmusérzékük. A labdát, és egyéb kézi szereket rendszeresen a megfelelő módon használják. (bot, babzsák, füles labda, karika, kötél).

Elsajátítják a testnevelés foglalkozásokon szükséges magatartásformákat, megtapasztalják testi képességeik határait, a veszélyhelyzetek felismerését és begyakorolják azok megelőzésének módjait.

Az óvodapedagógus feladatai a mindennapos testnevelés, testmozgás szervezésének folyamatában:

Az óvodapedagógus naponta 20-30 perces időtartammal változatos mozgásokat tartalmazó mindennapos, játékos átmozgató tornát szervez. A frissítő torna mozgásanyagát elsősorban a szerepes,- utánzó,- szabály- vagy labdajátékok alkotják, gimnasztikai gyakorlatokkal, természetes mozgásokkal kiegészítve.

Időjárástól függően törekszünk a szabad levegőn végzett mozgástevékenységre.

A gyermek tevékenységei a mindennapos torna alkalmával:

A gyermekek szívesen, örömmel vesznek részt a frissítő tornán, és ez elősegíti azt a folyamatot, hogy szokásukká, igényükké váljon a mindennapi rendszeres testmozgás.

A fejlődés várható eredménye óvodáskor végén:

- ❖ A gyermek mozgása ügyes, összerendezett, megfelelő ritmusú, harmonikus finommozgásra képes.
- ❖ A térérzékelése és vesztibuláris rendszere fejlett.
- ❖ Ismeri a megfelelő vezényszavakat, képes a hallottak szerint cselekedni.
- ❖ Mozgás közben tud irányt változtatni, jobbra-balra-hátra fordulatot tesz az irányok megnevezésével.
- ❖ Biztonsággal használja a kéziszereket, tornaszereket.
- ❖ Képes térformákat bemozogni, csukott szemmel bizonyos gyakorlatokat elvégezni.
- ❖ Szeret mozogni, úszni, sportolni, a mozgás napi szükségletévé válik.

4.3. Verselés, mesélés

Az irodalom legfontosabb feladata az önmegismerés, a beavatódás a körülöttünk lévő világba.

A vers, a mese ősi forrása az anyanyelvi nevelésnek, régi értéket, hagyományokat, szokásokat közvetít a gyermekek számára.

Az irodalmi érdeklődés, az irodalomba való beavatás a mondókákkal, versekkel kezdődik. A kisgyermeknek a vers iránti fogékonysága azon alapszik, hogy a ritmus és a hangzás, amely megragadja, ugyanahhoz az érzékletes, érzelmekkel átszőtt, élményközeli sémához tartozik, mint a mozgás, amelyet helyettesít és a hangulat, amelyet kifejez. A költészet minta lehet az élmények verbalizálására, segíthet a gyermeknek az önmagán túli világ spontán tudomásulvételében, önmaga meghaladásában. A mindennapos mesélés, mondókázás és verselés a kisgyermek mentális higiéniájának elmaradhatatlan eleme.

A hét éven aluli gyermek ön és – világmegértésének két pillére a játék és a mese.

A játék, mint a világban, illetve a világról szerzett impressziók /benyomások/ cselekvéses szimbolikus rendezése, a mese, mint ugyanezek verbális és szimbolikus konstrukciója.

A mese különösen alkalmas az óvodás gyermek szemléletmódjának és világvképének kialakítására. Visszaigazolja a kisgyermek szorongásait, s egyben feloldást és megoldást kínál. A mesehallgatás során a belső képteremtés révén a gyerek tudattalan szorongásait, feszültségeit képes feldolgozni a mese cselekményének átélésével.

A mese szóba áll a gyerekekkel, a lélek ellentmondásos indulatait megelevenítő szimbólumaival paradox módon megnyugtatja őt. Megerősíti őt abban, hogy amit érez, az univerzális emberi tulajdonság, kiutat mutat arra, hogyan kell ezekkel megküzdeni.

A mese lényege, hogy nem rejti el az élet nehézségeit, árnyoldalát, miközben értékrendje a jó győzelmét sugallja. Ezzel segít a gyermeknek szorongásait, negatív érzései miatti büntudatát feloldani, kérdéseire választ kapni.

A játékkal, mesével elfogadhatóvá tesszük az élet, az ember rossz oldalát, felkínálva a megfelelő életstratégiákat, és indirekt módon alakítva a morális kompetenciákat.

A mese értékrendje egyértelmű, erkölcse sajátos világi hit, amelyben az egyik döntő elem, hogy az emberek egyenlők. A mese a tárgyi világot is megelevenítő, átlekesítő szemléletmódja és az ehhez társuló, a szigorú ok-okozati kapcsolatokat feloldó mágikus vilásképe, csodákkal és átváltozásokkal ráébreszt a mélyebb értelemben vett pszichikus realitásra, és a külvilágra irányított megismerési törekvésekre.

A mese és vers a maga sajátos szóhasználatával, stílusával, az írói eszközök gazdagsága, a mesei fordulatok elősegítik a gyermekek szóbeli kifejezőképességének fejlődését.

Az óvodai irodalmi anyag alapját – az alapprogram útmutatásainak megfelelően – a népi és gyermekköltészeti alkotások, népmesék alkotják. A magyar gyermekköltészet, a népi, dajkai hagyományok, gazdag és jó alkalmat, erős alapot kínálnak a mindennapos mondókázásra, verselésre. A mese a gyermek érzelmi, értelmi, erkölcsi fejlődésének és fejlesztésének egyik legfőbb segítője. A mese – képi és konkrét formában, esetlegesen a bábozás és dramatizálás eszközeivel – feltárja a gyermek előtt a külvilág és az emberi belső világ legfőbb érzelmi viszonyait, a lehetséges és megfelelő viselkedésformákat.

Az irodalmi nevelés célja:

- Irodalmi és esztétikai élménynyújtással a gyermekek későbbi irodalomhoz való viszonyának pozitív befolyásolása, az olvasóvá nevelés megalapozása.
- A gyermekek érzelmi, értelmi és erkölcsi fejlődésének az elősegítése, pozitív személyiségjegyek megalapozása a mágikussággal, a csodákkal teli meseélmények segítségével, a versek zeneiségével, rímek csengésével.
- A gyermek érzelmi, értelmi szükségleteinek kielégítésén túl az anyanyelvi kompetenciák alakítása.

Az óvodapedagógus feladatai a folyamatban:

A családlátogatások, beszélgetések alkalmával az óvodapedagógus benyomásokat szerezhet a család irodalmi, művészeti érdeklődéséről, megismeri a gyermekek otthonról hozott irodalmi élményeit és beszédértésének fokát.

Az irodalmi anyag alapját az alapprogram útmutatásainak megfelelően a 3-7 éves gyermekek életkori sajátosságaihoz igazodóan a népi – népmesék, népi hagyományokat felelevenítő mondókák, rigmusok, a magyarság történelmét feldolgozó mondavilág elemei, meséi –, a klasszikus és a kortárs irodalmi művek alkotják. Az óvodapedagógus az irodalmi művek válogatása során figyelembe veszi az egyéni adottságokat, a csoport

összetételét. Tervezés során törekszik a zenei – irodalmi – és vizuális tevékenységek összehangolására. Különös figyelmet fordít arra, hogy a gyermekköltészet és a népi hagyományok nyelvileg tiszta, művészi értékű alkotásait nyújtsa a gyermekeknek.

Az óvodapedagógus megteremti az irodalmi művek befogadásához szükséges hangulatot, amelyben megvalósulhat a gyermeki élményfeldolgozás egyik legfontosabb formája, a belső képalkotás folyamata. Biztosítja a meghitt mesehallgatáshoz szükséges helyet és nyugodt körülményeket, ezzel is alakítva a csoport mesehallgatási szokásait és az irodalomhoz fűződő viszonyát. A mesélővel való személyes kapcsolatban a gyermek nagy érzelmi biztonságban érzi magát, s a játéktevékenységhez hasonlóan a mesehallgatás elengedett intim állapotában eleven, belső képvilágot jelenít meg. A belső képalkotásnak ez a folyamata a gyermeki élményfeldolgozás egyik legfontosabb formája. Lehetőséget biztosít a nap bármely szakaszában a mesék és versek hallgatására, kihasználva a szervezett kereteken túl kínálkozó spontán lehetőségeket is. Így járul hozzá a gyermekek mentális higiéniájának biztosításához. Az irodalmi művek bemutatásakor érvényesíti az adott műnyelvi, stilisztikai, akusztikai és metakommunikációs eszközeit, előadásmódjában törekszik a hitelességre.

Tudatosan választja ki és használja fel az irodalmi műveket a beszédmozgás, az akusztikus differenciálás, és a beszédészlelés fejlesztése érdekében. Gyakran él a bábozás és dramatizálás nyújtotta lehetőségekkel, a gyermekek személyiségfejlődésének elősegítése érdekében. A bábjáték legnagyobb jelentősége abban áll, hogy olyan utat tud megnyitni a gyermek-felnőtt és gyermek-gyermek között, amely addig zárva volt. A holt anyagot élővé varázsolja, lelket önt belé, ezért fontos eleme a mozgás. Az érzelmek kivetítését, lereagálását biztosítja, ezáltal a negatív indulatok levezetődnek, feloldódás, megtisztulás jön létre.

Az óvodapedagógus a darab kiválasztásától az „előadásig” gondosan tervezi és valósítja meg feladatait: elemzés (dialógusok, jelenetek térbeli elrendezése, megfelelő technikai megoldások, eszközök, bábok, díszletek, stb.). A hagyományos technikák mellett újabbakat is alkalmaz. (pl.: árnyjáték, marionett, tárgyjáték, dobozszínház, kézjáték, stb.) A csoport bábkészletét folyamatosan gazdagítja, cseréli, karakteres bábokat, azok alaptípusait biztosítja, pl.: kedvenc, kiszolgáltatott és gonosz, erős, ravasz állatok – jó és rossz embert ábrázoló figurák családjátékhoz, óvodai jelenetekhez, tündérmesékhez.

Barkácsolással, bábkészítéssel biztosít lehetőséget a gyermekeknek az irodalmi élmények feldolgozásához. Segíti a kreatív, kezdeményező megnyilvánulások érvényre jutását, a tehetséges gyermekek képességeinek kibontakoztatását. Lehetőséget biztosít a gyermek saját vers-és mesealkotására, és támogatja ennek mozgással, ábrázolással történő kombinálását.

Az óvodapedagógus magatartásával és egész személyiségével közvetíti az irodalom és a kultúra iránti elkötelezettségét. Megteremti csoportjában a könyvek és folyóiratok nézegetésének állandó lehetőségét, és kialakítja annak szokásait. Verses füzetben vagy hirdetőtáblán ismerteti meg a szülőkkel a bemutatásra szánt irodalmi műveket. Örömmel veszi, ha a gyermekek otthonról könyvet, tanult verset vagy mondókát hoznak;

megteremti az írott és nyelvi anyag bemutatásának feltételeit, ezzel is tudatosítva a kultúra értékét.

A gyermekek érdeklődésének és a szülői igények figyelembe vételével évente több alkalommal lehetőséget biztosít közös színházi előadás látogatására.

Irodalmi nevelés szempontjából jeles nap Benedek Elek születésnapja, - a Magyar Népmese Napja (szeptember 30.)

Az irodalmi nevelés hatása a gyermeki személyiség fejlődésére:

A többnyire játékos mozgásokkal is összekapcsolt mondókák, dúdolók, versek hozzájárulnak a gyermek érzelmi biztonságához, anyanyelvi neveléséhez. Ezek ritmusukkal, a mozdulatok és szavak egységével a gyermeknek érzéki-érzelmi élményeket nyújtanak. A befogadott és begyakorolt irodalmi művek által csiszolódik a gyermekek anyanyelvi kifejezőkészsége, kiejtése, gyarapodik szókészletük és fejlődik irodalmi, esztétikai érzékük. A közös élmény hatására a gyermekekben erősödik az összetartozás érzése, alakulnak szociális készségeik. Fejlődik érzelemliláguk, megismerik a pozitív és negatív érzéseket, a népmesék cselekménye elősegíti erkölcsi-esztétikai fejlődésüket, belőlük meríthetik első történelmi tapasztalataikat. A dramatikus játékok, bábozások ismétlése lehetőséget ad az irodalmi élmény újra átélésére, átdolgozására, az önálló, fantáziadús alkotásra. A gyermek saját vers-és mesealkotásának mozgással, vagy ábrázolással való kombinálása hozzájárul a gyermeki önkifejezés megvalósulásához.

A népi mondókák ritmikussága oldja a gyermekek belső feszültségét, vidám, derűs hangulatra ösztönzi őket, hozzájárul fokozott mozgásigényük levezetéséhez.

A gyermek tevékenységei:

Szívesen hallgatják, várják és kéri a mesét. Önállóan mondogatják a tanult mondókákat, verseket, és a tanult mozgással kísérik azt. Örömmel bábozzák és dramatizálják az ismert meséket. Képességeikhez és fejlettségükhöz mértén részt vesznek a díszletek, bábok, jelmezek elkészítésében.

Kedvelt mesehőseiket játékokban megjelenítik. Szívesen nézegetik a könyveket, beszélgetnek a látott képektől.

A fejlődés várható eredménye óvodáskor végén:

- ❖ A gyermek tud önállóan mondókát, verset mondani, ismeri a hozzátartozó játékok szövegét, mozgását.
- ❖ Ismeri, és szívesen hallgatja a meséket. A folytatásos mesék, verses mesék cselekményét követni tudja.
- ❖ Az irodalmi művek által megismert szavak jelentését ismeri.
- ❖ Képes a megkezdett mesét tovább folytatni, vagy saját fantáziája és a meglévő mesetapasztalatai alapján önállóan mesélni.

- ❖ Szívesen és gyakran nézeget könyveket és folyóiratokat, képes a könyvekben kép alapján tájékozódni, védi, óvja a könyveket.
- ❖ Önállóan is kezdeményez bábozást, részt vesz a dramatikus játékokban, közös műsorkészítésben.
- ❖ Igényli a hallott irodalmi művek újrhallgatását, szereti és képes a korának megfelelő színházi előadás cselekményének a követésére.

4.4. Ének, zene, énekes játék, gyermektánc

A zene olyan emberformáló erő, amely kihat az egész személyiségre.

Az óvodában a környezet hangjainak megfigyelése, az ölbéli játékok, a népi gyermekdalok, az éneklés, az énekes játékok, a zenélés örömet nyújtanak a gyermeknek, egyben felkeltik zenei érdeklődését, formálják zenei ízlését, esztétikai fogékonyságát. Az élményt nyújtó közös ének-zenei tevékenységek során a gyermek felfedezi a dallam, a ritmus, a mozgás szépségét, a közös éneklés örömét. A népdalok éneklése, hallgatása, a gyermek-, néptáncok és népi játékok, a hagyományok megismerését, továbbélését segítik. Az óvodai ének-zenei nevelés feladatainak eredményes megvalósítása megalapozza, elősegíti a zenei anyanyelv kialakulását. A zene képes felkelteni és fokozni az aktivitást, szabályozni a feszültséget, indulatokat kelt és levezeti azokat, nyugalmat teremt, mobilizálja az érzelmeket, serkenti a képzeletet, a képzettársítást, az emlékezetet, befolyásolja a közérzetet és alakítja a viselkedést.

A központi idegrendszer az a közvetítő, amely komplex működésével a zene hatásmechanizmusát is összetetten érvényesíti. A bal agyfélteke inkább a ráció, a logikai gondolkodás alapján, míg a jobb félteke a képek, a fantázia, az ösztönös megérezés felhasználásával segít megérteni a világot. Itt található a kreativitás, a képalkotás, az érzelem és a zenei élmény feldolgozásának helye. A jobb félteke a „muzikálisabb”, mely elsősorban a dallamok felismerésében mutatkozik meg. A bal félteke inkább ritmusazonosító. A transzfer hatás révén a jobb féltekére ható zenei elemek pozitívan befolyásolják a bal féltekei tevékenységeket, ami kihat a teljesítményre.

Az énekes népi játékok és az igényesen válogatott kortárs művészeti alkotások fontos eszközül szolgálnak a gyermek zenei képességeinek (az egyenletes lüktetés, ritmus, éneklés, hallás, mozgás) és zenei kreativitásának alakításában, ezért fontos, hogy a gyermek minél korábban találkozzon rendszeresen zenével, minél gyakrabban jusson hang-, ritmikai élményhez.

A zenei nevelés, - mint művészeti nevelés – az érzelmeken keresztül hat a gyermekekre.

Alapja az énekes játék, amely által nemcsak a zenei készségek fejlődnek, hanem a gyermek teljes személyisége is.

Az énekes játékok gyermekekben keltett feszültsége a dalos játékok eljátszása során fokozódik, melyet a mozgás öröme és a társas kapcsolatok kellemes érzése tovább erősít.

Az ölbeli játékok és mondókák - altató, höcögtető, lovagoltató, simogató - a legelső költői műfaj, amellyel a gyermek találkozik, alapul szolgál az anyanyelv és a zenei anyanyelv megalapozásához. A mondóka ritmikus, mozgásos elsajátításához a bal agyfélteke fokozottabb fejlettsége szükséges, ezért elengedhetetlen, hogy megelőzze az énekes játék megtanulását.

Minden népzenei nevelésének a saját néphagyományából kell kiindulnia.

A mondókák, dalok régen hozzátartoztak az emberek mindennapjaihoz. Minden alkalmat - munkát, ünnepet - közös énekléssel, zenéléssel tettek színesebbé. Kultúránkat erre a néphagyományra építve ismertethetjük meg a gyermekekkel, s mindezt igyekszünk színesíteni és kiegészíteni a klasszikus komolyzenei és a kortárs zeneszerzők színvonalas, gyermekeknek írt műveivel, amely elősegíti személyiségük nyitottá válását a művészet befogadására.

A zenei nevelés célja:

- A néphagyományok, népi játékok felhasználásával a gyermek zene iránti érdeklődésének a felkeltése.
- A zene megszerettetésén keresztül az ízlés- és mozgáskultúra alakítása.
- A gyermek zenei képességeinek (zenei hallás, ritmusérzék, tiszta éneklési készség, zenei emlékezet és kreativitás) kibontakoztatása, folyamatos fejlesztése.
- A zene befogadására, értésére való készség megalapozása, zenei anyanyelv megalapozása.
- A népi mozgáskultúra megalapozása a néptánc elemeinek megismertetésével.

A zenei nevelés személyiségfejlesztő hatása:

A gyermek a zene hatására érzelmileg kiegyensúlyozottá válik, érzemvilága mélyül, biztonságérzete erősödik, alkalmazkodóképessége fejlődik. A zenei élmények átélése közben barátságok szövődnek, új értelmet kap az egyén és a csoport viszonya.

A zenei relációk megfigyelése az absztrakt gondolkodás kialakulását, a dallam, a szöveg és a hozzá tartozó játék rögzítése és felidézése a pszichikus funkciók fejlődését serkenti.

A nem verbális kommunikáció elemeinek gyakorlásával gazdagodik a gyermekek kifejezőkészsége és érzelmeik megnyilatkoztatása. A feldolgozott zenei anyag szövege, hanglejtése, ritmusa és hangsúlyai lehetőséget adnak a magyar nyelvi kultúra gyakorlására. Az új szavak bővítik a gyermekek szókincsét, segítik a pontos megértést, valamint gyakorlásukkal fejlődik az artikulációs tisztaság.

A zenei nevelés az esztétikum átélésével, az önkifejezési vágy felkeltésével hozzájárul a komplex esztétikai nevelés megvalósításához.

A néptánc-foglalkozáson szerzett ismeretek, élmények rendet teremtenek, erkölcsi kompetenciák megszerzésére alkalmasak, közösséget építenek és a szűkebb szülőföld

megszerettetésén kívül hazaszeretetre is nevelnek, megalapozzák a kisgyermek identitástudatának kialakulását. „Hiszen csak az tudja igazán értékelni a más kultúráját, aki a magáét ismeri és gyakorolja.”⁴

Az óvodapedagógus feladatai a folyamatban:

A muzsika képes az érzelmek közvetlen kiváltására, ezért nevelőmunkánk fontos eszköze. Az óvodapedagógus a zenei nevelés céljainak, feladatainak megvalósulása érdekében törekszik a biztonságos, derűs légkör kialakítására, a zenei értékek természetes viselkedésmóddal és autentikus előadásmóddal történő közvetítésére.

A zenei anyag kiválasztásánál az óvodapedagógus figyelembe veszi a gyermekek életkori sajátosságait, az annak megfelelő műveltség tartalmát és hangterjedelmet, valamint felkészültségéből adódóan képes a spontán helyzetek kihasználására. A zenehallgatási anyag megválasztásánál a pedagógiai szempontok mellett szem előtt tartja a csoportba járó más nemzetiségű, vagy etnikai kisebbséghez tartozó gyermekek hovatartozását is.

A foglalkozásokat módszertani és pedagógiai szempontból tudatosan építi fel, ezzel is elősegítve a zenei anyag legnagyobb hatásfokkal történő beépülését, a zenei feladat pedagógiai céljainak a megvalósulását.

Törekszik annak megvalósítására, hogy a zenei nevelés átszője a gyermekek egész napját. Biztosítja a gyermek számára a zenei tevékenység feltételeit, a megfelelő hangszereket, valamint megismerteti ezek használatát.

A gyermekek zenei nevelését rendszerszemlélettel, globális látásmóddal hároméves távlatban, egymásra épülő formában tervezi. Felhasználja a foglalkozási ágak és témák kapcsolatait, tudatosan törekszik a komplexitásra. Kihhasználja a dalos-játék nyújtotta lehetőségeket a testi, szociális, értelmi és kommunikációs képességek fejlesztése érdekében. A gyermekek egyéni képességeinek figyelembe vételével - tanulási képességeik optimális fejlődése érdekében - alkalmazza a differenciált feladatok adását.

Az óvodapedagógus nagy figyelmet fordít a gyermekhang ápolására, helyes hangképzésre, a tiszta éneklési készség alakítására, felkészült a gyengébb képességű gyermekek egyéni fejlesztésére, illetve a dalos-játékokban és mondókákban rejlő lehetőségeket az anyanyelvi fejlesztés szolgálatába állítja.

Munkájában kiemelten kezeli a jeles napokhoz - Mihály nap, szüret, Márton nap, Lucázás, pásztor-játék, újév-köszöntő, farsang, komázás, húsvét, pünkösdlés, lakodalmás, májusfa-állítás, Állatok világnapja, Föld napja, Madarak és fák napja - kapcsolódó énekes népszokások felelevenítését, dramatikus játékokkal történő megjelenítését, melyekhez tematikus zenei anyagot állít össze. A népi hagyományokhoz kapcsolódóan az óvodapedagógus megismerteti a gyermekeket - az óvodában a dalos-játékok eszközeiként megjelenő tárgyi népművészet világával - a népi viselettel, bottal, kendővel, koszorúval, kellékekkel, és tárgyakkal.

Aktív részvételével, „kedvcsinálással” felkelti a gyerekek érdeklődését a néptánc iránt, mely anyagát és elemeit beépíti a csoport zenei nevelési tervébe.

---

⁴ Szapu Magdolna

Népzenei együttesek, zeneiskolások meghívásával, vagy saját előadással lehetőséget biztosít a hangszeres élő zene megismerésére, a hangszerekkel való ismerkedésre, egyszerűbb zeneszerszámok megszólaltatására, esetleg készítésére. Muzsikálni tudó szülők bevonásával színesíti az óvodai zenei nevelést.

A gyermek tevékenységei:

Szívesen vesznek részt és maguk is kezdeményeznek dalos játékokat, dúdolgatást egyénileg és csoportosan. Érdeklődve figyelik az énekelt, vagy hangszeres zenét.

Fejlettségüknek megfelelő szinten térben érzékeltek, mutatják az ismert dallam vonalát. A zenei relációkat ismerik, mozgással kísérik. Képesek a dallamok felismerésére dúdolásról, vagy hangszerről. Gyakorolják a zörejangok felismerését; zaj irányának, távolságának, közeledésének és távolodásának a felismerését. Használják a ritmushangszereket, megismerkednek eredeti népi hangszerek hangjával, megszólaltatásának módjával. Az óvodapedagógus segítségével maguk is készítenek egyszerűbb hangszereket. Egyre esztétikusabban, egyöntetűbben mozognak, fejlettségüktől függően változatos térformák létrehozása, egyszerűbb táncmozdulatok kivitelezésére képesek. A táncházban tanult mozgásokat örömmel gyakorolják.

A fejlődés várható eredménye óvodáskor végén:

- ❖ Mondókákat, hat hang terjedelmű dalokat szép szövegkiejtéssel képes mondani illetve énekelni. Az ismert dalokat csoportosan és egyénileg is képesek elkezdni és az óvodapedagógus segítségével nélkül elénekelni.
- ❖ Felismeri és a hozzá tartozó mozgással térben érzékelteti a zenei relációkat, az ismert dalok dallamvonulatait. Az ismert dallamot felismeri dúdolásról, hangszerről, sajátos kezdő-, záró-, esetleg belső motívumról. Képes a dalok egyes motívumait magában tovább énekelni, irányítással dallamot bújtatni.
- ❖ Megfigyeli és megkülönbözteti ismert hangszerek hangját, a finoman eltérő zörejeket, érzékeny a természet hangjaira. Hanggal képes érzékeltetni megváltozott jelentést, érzelmet.
- ❖ Érzékelteti és képes egymástól megkülönböztetni a dalok és mondókák ritmusát, valamint az egyenletes lüktetést, ugyanakkor képes ezek összekapcsolására is.
- ❖ Érti a szünet, mint zenei elem jelentését, ritmuskiemelések gyakorlásakor képes érzékeltetésére. Felismeri a dalokat, mondókákat jellegzetes ritmusuk alapján, képes a ritmusmotívumok visszatapsolására. Felismeri és alkalmazza a mozgásban, beszédben, hangszereken a normál tempónál gyorsabbat, lassabbat.
- ❖ Zenei tapasztalatai alapján, improvizációs készsége segítségével képes dallamot, szöveget rögtönözni.

- ❖ A körjátékok alkalmával igyekszik szép testtartással, a természetes járásnak megfelelő tempóban mozogni. A játékos táncmotívumokat, táncformákat a fejlettségéhez mérten - esztétikusan végzi, alkalmazkodik a párjához, a térformákhoz.
- ❖ Figyelmesen hallgatja a bemutatásra kerülő zenét, népdalokat, kortárs-gyermekdalokat, műzenei szemelvényeket.
- ❖ Szívesen játszik zenei kérdés – felelet játékot.
- ❖ Igényli kedvelt zenei élményeinek újrhallgatását.
- ❖ Az éneklés, a zenélés a gyermek mindennapi tevékenységének részévé válik a felnőtt minta spontán utánzásával.

4.4.1. Tánc az óvodában

A nemzeti mozgáskincs alapjainak a megteremtése és elsajátítása jelentősen hozzájárul a személyiség sokoldalú fejlesztéséhez.

Valamennyi óvodánkba járó gyermeknek szeretnénk lehetőséget biztosítani a népi mozgáskultúra, a néptánc elemeinek, valamint rávezető gyakorlatainak a megismertetésére. A néptánc-oktatás eredményességének fontos feltétele a gyermekek életkori sajátosságainak megfelelő motívumanyag korcsoportok szerinti tudatos megtervezése és elosztása.

A gyermekek a táncos mozgásba az énekes játékokon keresztül nőnek bele, a táncot a játékos mozdulatok természetes folytatásaként gyakorolják.

A táncnak jelentős szerepe van az emberi kapcsolatok alakításában. Pozitív irányban befolyásolja a gyermekek egymás iránti magatartását, alakítja felelősségérzetüket, edzi akaratukat és elősegíti a közösségi érzés elmélyülését. A táncban lévő ritmus által szabályozott rend és fegyelem a transzferhatás következtében megmutatkozik más tevékenységben is. A gyarapodó ismeretek növelik a minőségi igényességet, segítik az esztétikai érzelmek fejlődését. A táncokat minden esetben felhasználjuk a gyermekek zenei képességeinek a fejlesztésére.

A gyermekek táncos tevékenységük során részesévé válnak a legmagasabb szintű zenei-esztétikai átélésnek. A magatartásformák gazdag variációs tárháza lehetőséget nyújt a gyermekeknek az alkotó képzelet, a fantázia, a kreativitás fejlesztésére, kiélésére. A tánc által fejlődnek egyéb kognitív képességek - figyelem, gondolkodás, percepció -, valamint hatással van a gyermekek testi képességeinek - mozgáskoordináció, testséma, állóképesség, szem-kéz és szem-kéz-láb koordináció, helyes testtartás, kinesztetikus csatornák - fejlődésére. Az élénk mozgással járó táncmozdulatok erőteljes élettani ingert gyakorolnak a légzőrendszerre és ezáltal a szervezet anyagcseréjére.

A tánc során fejlődnek a gyermekek testi képességei, az ügyesség, gyorsaság, állóképesség, hajlékonyság, valamint hozzájárul a helyes testtartás kialakításához.

Óvodánkba járó gyermekeknek tánctevékenységre – a csoportban szervezett tevékenységeken kívül – havonta egy alkalommal szervezett táncház, illetve a tehetséggondozó program keretében működő mozgás-műhely foglalkozásain biztosítunk lehetőséget.

4.5. Rajzolás, festés, mintázás, kézimunka

A rajzolás, festés, mintázás, építés, képalakítás, a kézi munka tevékenység - a játékhoz hasonló alaptevékenységként - az óvodai nevelés egészét áthatja.

A rajzolás, festés, mintázás, építés, képalakítás, a kézi munka az esztétikus tárgyi környezet megismerését, feldolgozását, újraalkotását teszi lehetővé a gyermek számára. Ugyanakkor olyan lehetőség, amelyen keresztül a gyermek vizuális ismereteiről vizuális visszajelzést kap. Maga a tevékenység, s ennek öröme a fontos, valamint az igény kialakítása az alkotásra, a kreatív önkifejezésre, a környezet esztétikai alakítására, és az esztétikai élmények befogadására. A gyermek látva a valóság és az elkészült produktum különbségeit, az egyre kifejezőbb ábrázolásra, kreatív önkifejezésre törekszik. Elindul egy egyre pontosabbá, érzékletesebbé váló önfejlesztő folyamat, amelynek során az analízáló-szintetizáló tevékenységnek eredményeképpen emlékképei is egyre több részletből tevődnek össze, vizuális emlékezete egyre pontosabbá válik, belső képe gazdagodik. Az ábrázoló tevékenység tehát - az egyéni fejlettséghez és képességekhez igazodva - segíti a képi-plasztikai kifejezőképesség, komponáló-, térbeli tájékozódó, és rendezőképessegek alakulását, a gyermeki élmény és fantáziavilág gazdagodását, és annak képi kifejezését, a gyermek tér- forma és szín képeinek gazdagodását, képi gondolkodásuk fejlődését, esztétikai érzékenységük, szép iránti nyitottságuk, igényességük alakítását. Törekedni kell a gyermeki alkotások bemutatására és a tehetségek bátorítására.

Az ábrázoló tevékenységek a gyermekek számára az önkifejezés egyik lehetséges eszközei. A rajzolást a játék egyik alfajának tekinthetjük, amely nem más, mint a gyermek belső folyamatainak a közlése a külvilággal és egyben saját tudatával, önmagával.

Az ábrázoló tevékenység nagy jelentőséggel bír a központi idegrendszer, az agy, a szem, a kézmozgások fejlődésében. A kéz finommotorikájának a fejlettsége szoros összefüggésben van a gondolkodási funkciók kibontakozásával és differenciálódásával.

A rajzolás, festés, mintázás, építés, képalakítás, a kézi munka, mint az ábrázolás különböző fajtái, továbbá a műalkotásokkal, népművészeti elemekkel, szokásokkal, hagyományokkal, nemzeti szimbólumokkal az esztétikus tárgyi környezettel való ismerkedés fontos eszköze a gyermeki személyiség fejlesztésének.

A rajzolás, festés, mintázás, kézimunka tevékenység célja:

- A tevékenység örömeinek biztosítása, a gyermekek élmény- és fantáziavilágának képekben történő szabad, kreatív önkifejezésének a segítése.
- Személyiség fejlesztése a gyermekek tér,- forma - és színeképzetének gazdagításával, képi gondolkodásának és kifejezésének fejlesztésével, esztétikai érzékenységük, szép iránti nyitottságuk és igényességük alakításával.
- A vizuális észlelés, emlékezés, képzelet, a vizuális gondolkodás pontosabbá, könnyebbé tétele, az intellektuális látás megalapozása.
- Környezettudatos magatartás alapozása, alakítása a fenntartható fejlődés érdekében újrahasznosítás alkalmazásával.

Az óvodapedagógus feladatai a folyamatban:

Az óvodapedagógus az egész nap folyamán biztosítja a különböző tevékenységekhez szükséges feltételeket; a teret, időt és változatos eszközöket. A megfelelő tér biztosításával alakítja a gyermekek ábrázoló tevékenységekhez kapcsolódó szokásait.

A tevékenységeket kötetlen formában rugalmasan, tudatosan szervezi a gyermekek érdeklődésére és tevékenységi vágyára építve, az egyéni fejlettség figyelembevételével különös tekintettel a különleges bánásmódot igénylő gyermekek differenciált feladatadására és segítésére.

Az óvodapedagógus már a kiscsoportos gyermekeket is megismerteti a változatos anyagokkal, a különböző technikák alapelemeivel, javasolja, bemutatja és gyakoroltatja a munkafogásokat, munkafolyamatokat.

Technika	Tevékenység tartalma	Szükséges munkafogás
rajzolás	ceruza, aszfalt, homokrajz-készítése	helyes eszközfogás és használat
festés	festés ujjakkal, tenyérrel, ecsettel, szivaccsal, anyaggal, hengerrel, vattával, krumplival	technikák megismertetése, helyes eszközfogás és eszközhasználat
nyomat készítés és	nyomat készítése papírra, textilre festékkel, homokba, hóba	eszközök megismertetése, és használatuk bemutatása: fogás, tömés, felemelés, stb.
vágás	különböző minőségű, sima, ill. hullámos papíron, eltérő anyagú textilen, változatos profilú ollókkal.	helyes, biztonságos, megfelelő ollófogás és ollóhasználat
tépés	különböző minőségű papíron szakaszosan és folyamatosan	helyes papírtartás, ujjak pontos helyzete
hajtogatás	különböző formájú, színű és minőségű papíron	kereszt, átló, középre hajtás munkafogásainak begyakorlása
ragasztás	különböző minőségű papírra, textilre, eltérő anyagokkal (fonal, termékek, mák, gríz, stb)	a különféle típusú ragasztók használata, felületragasztás technikája
plasztika	gyurmával, agyaggal, homokkal, hóval	gyúrás, gömbölyítés, lapítás, nyújtás, sodrás, kicsipés, mélyítés, illesztés
barkácsolás	fával, textillel, különböző anyagok és a szükséges szerszámok (szög, kalapács, fűrész) felhasználásával.	helyes és biztonságos eszközhasználat

Technika	Tevékenység tartalma	Szükséges munkafogás
kézimunka	szövés, sodrás, fonás, körömfonás, nemezelés, varrás, körmőcskésés, tojás-írókázás, batikolás, csuhézés, stb.	a technikának megfelelő, helyes és biztonságos eszközhasználat
építések	doboz, textil, bot, fonal felhasználásával térbeli építmények létrehozása. kagylók, termékek, csigaházak felhasználásával kis térbeli alakzatok létrehozása	a különböző textúrájú anyagoknak megfelelő lehetőségek és azok technikai kivitelezésének bemutatása

Az óvodapedagógus - az egyéni fejlettséghez és képességekhez igazodva- változatos, érdekes, egymással kombinálható technikákkal ismerteti meg a gyermekeket, (grízkép készítése, papírmasé, szappanbuborékok, szimmetria érzékeltetése festékekkel, visszakaparásos technikák, golyó-és szívószálas festés, márványozás, csepegtetés).

Az óvodapedagógus ügyel a technikák megválasztására, figyelembe veszi azok nehézségi fokát, élményt nyújtó kivitelezhetőségét, azok egymásra épülését.

Az óvodapedagógus törekszik az anyagok újrahasznosításának minél többszöri alkalmazására, segítve a gyermekek környezettudatos magatartásának kialakulását, kihasználva a fenntarthatóságra nevelés pedagógiai lehetőségeit.

Az ábrázoló tevékenységek szervezése során lehetőséget ad a sémák nélküli önálló felfedezésre, kreatív önkifejezésre, de változatos témák felkínálásával észreveteti a gyermekkel, hogy körülötte minden megjeleníthető, ábrázolható. Lehetőséget biztosít igényes műalkotások, a népművészeti elemek, az esztétikus tárgyi környezet megismerésére. Alkalmat ad egy-egy téma közös feldolgozására is, amelynek során a gyermekek erkölcsi és szociális képességei formálódnak.

Az óvodapedagógus a tehetségesnek ítélt nagycsoportos gyermekeket az intézményi tehetséggondozás keretében működő Tesz-vesz kuckó tevékenységeit vezető kollégák figyelmébe ajánlja.

Bevonja a családokat az óvodai készülődésbe, termékek, anyagok gyűjtésébe ezzel is elősegítve az óvoda - család kapcsolatának alakulását. Kisebb-nagyobb séták tervezése és szervezése során kihasználja a szűkebb (óvodaudvar és környéke), és tágabb környezet kínálta lehetőségeket a gyermekek ismereteinek, tapasztalatainak, élményeinek a gazdagítására. (Bánya-tó, a városközpontban lévő, 1849-1899-ig épült Szent László templom, Szent László szobor, és az 1844-ben épült Csősztorony)

A csoportszoba kialakításában is törekszik az esztétikusságra, ezzel is formálja, alakítja a gyermekek esztétikai érzékét, esztétikai élmények befogadását. Úgy választja el a terem különböző tevékenységeket szolgáló részeit, hogy azok mégis egységes egészet képeznek, ugyanakkor tágasság-érzetet és nyugalmat sugároznak. A gyermeket az általa létrehozott dolgokhoz mindig erősebb érzelmi szálak fűzik, ezért fontos, hogy már kicsi korától kezdve bevonjuk környezeté esztétikai alakításába is.

Az óvodapedagógus a csoportszoba kialakításakor törekszik arra, hogy legyen benne egy bármikor mobilizálható rész. Így a gyermekeknek mindig van lehetőségük tárgyi környezetük bizonyos részeinek kedvük szerinti változtatására, esztétikai alakítására,

ezáltal kreativitásuk kibontakoztatásán túl tapasztalatokat gyűjtenek a térről, valamint annak alakíthatóságáról.

A gyermek tevékenységei:

A gyermekek szívesen végeznek ábrázoló tevékenységet, rajzolnak, festenek, mintáznak, építenek, vágnak, a különböző technikák segítségével képet alakítanak. Kedvvel ismerkednek a festékekkel, megtapasztalják a színek keveredésének eredményét, később önállóan kombinálják és komponálják azokat. Szívesen alakítanak textiltől, fonalból képeket, tárgyakat.

Örömmel vesznek részt közös alkotásokban, az ünnepi készülődésekben, teremrendezésben: adventi koszorú, ajtó- és ablakdíszek készítése, karácsonyfadísz készítése. A gyermekek szívesen ismerkednek a műalkotásokkal, népművészeti elemekkel, esztétikus tárgyi környezettel közvetlen élmény alapján is.

A változatos technikák, munkafogások során a gyermekek átélik az alkotás örömét, mely ösztönzőleg hat újabb alkotások elkészítésére, miközben fejlődik finommotoros készségük, szem-kéz koordinációjuk. Színesedik, gazdagodik élmény-és fantáziaviláguk, kreatív önkifejezésük; megfigyelésük pontosabbá, reálisabbá válik, így egyre változatosabb, részletgazdagabb alkotások létrehozására válnak képessé. Az ábrázoló tevékenység elősegíti gondolkodásuk, nyelvi kifejezőkészségük fejlődését, erősíti önbizalmukat. Az anyagok újrahasznosítása során érzékenyebbé válnak környezetük iránt, segítve őket a nem fenntartható és fenntartható fejlődés különbségeinek megértésében.

A fejlődés várható eredménye óvodáskor végén:

- ❖ A gyermek képes változatos technikákkal, helyes munkafogásokkal, önállóan alkotni.
- ❖ Az eszközöket ismeri, biztonságosan használja.
- ❖ Szívesen illusztrál mesét, örömmel jeleníti meg az őt leginkább érdeklő jeleneteket.
- ❖ Élményeit, fantáziavilágát alkotásaiban vizuális képzet, élmények, belső képek alapján, egyéni módon, részlet-gazdagon jeleníti meg. A színeket változatosan alkalmazza a hangulatok és érzések megjelenítésében.
- ❖ Az emberábrázolásban nagy jelentőséget kapnak a részletek, a részletezésre való törekvés. Megjelenik a háromdimenziós ábrázolás és a mozgásábrázolás.
- ❖ Tiszteli társa alkotását, vigyáz rá.
- ❖ A téralakításban bátor, ötletgazdag. Képes együttműködni az építés megtervezésében és kivitelezésében egyaránt.
- ❖ Figyelemmel kíséri szűkebb és tágabb környezete változásait, alakulását, igényévé válik az esztétikus tárgyi környezet.
- ❖ Igényévé válik az újrahasznosítható anyagokból való alkotás.

4.6. A külső világ tevékeny megismerése

A külső világ, azaz a környezet megismerése iránti vágy a gyermekben születése pillanatától él. A kisgyermek a környezetéről, annak mennyiségi és téri viszonyairól szerzett tapasztalatait óvodába lépésekor az otthoni környezetéből hozza, ezért a gyermek tapasztalatszerzésében, környezethez való alkalmazkodásában, kommunikatív képességeiben a családi nevelésnek mindvégig elsődleges szerepe van.

Az óvoda a maga környezetével, - egyrészt a „más” jellegű tevékenységek gazdag választékával, másrészt a gyermekek számára biztonságot nyújtó feltételek biztosításával egészíti ki az óvodán kívüli nevelést, kompenzálja a hátrányokat.

A valódi, fenntartható tudás az, amit a gyermek maga fedez fel és élményeit, tapasztalatait természetes közegben cselekvésen keresztül szerzi meg. A valóság felfedezése során pozitív érzelmi viszonya alakul a természethez, az emberi alkotásokhoz, tanulja azok védelmét, az értékek megőrzését.

A külső világ tevékeny megismerésének a célja:

- A gyermekeket közvetlenül körülvevő szűkebb és tágabb természeti és társadalmi környezetről olyan – életkoruknak megfelelő - tapasztalatok biztosítása, melyek a biztonságos eligazodáshoz, tájékozódáshoz, a környezettel való aktív kapcsolat kialakításához nélkülözhetetlenek.
- A gyermekek megismertetése a szülőfölddel, az ott élő emberekkel, a hazai tájjal, a helyi hagyományokkal, a néphagyományokkal, szokásokkal, a közösséghez való tartozás élményével. Ismerjék meg nemzeti, családi és a tárgyi kultúra értékeit, tanulják meg azok szeretetét, védelmét.
- A természet –és környezetvédelem, a környezeti kultúra alapjainak lerakása.
- A környezettudatos magatartásformálás alapozása, alakítása a fenntartható fejlődés érdekében.

A külső világ tevékeny megismerésére nevelés meghatározó jelentőségű a gyermekek képességeinek fejlesztésében; elsősorban a tapasztalás, megfigyelőkészség, figyelem, emlékezés, gondolkodás, véleményalkotás, döntési képesség, konstruálás, ítélőképesség, értékteremtő képesség (kerti munka) területén.

A nevelés hatására a gyermekek alkalmassá válnak elemi problémák felismerésére és megoldására, és egyre jobban megközelítik a későbbi, magasabb szintű megismeréshez szükséges elvonatkoztatás szintjét. Fejlődik a gondolatok tevékenységgel és szóban történő kifejezésének képessége.

Előbbre jutnak az önálló tapasztalatszerzésben, vélemény-nyilvánításban, fejlődik kommunikációs készségük. A közös tevékenységek során kapcsolatot teremtenek társaikkal, nő türelmük, erősödik akaratuk, önfegyelmük.

Felébred bennük a felfedezés iránti vágy, a tudás öröme, a másság elfogadása. Megismerik a szülőföld, az ott élő emberek, a hazai táj, a helyi hagyományok és néphagyományok, szokások, a közösséghez való tartozás élményét, a nemzeti, családi és a tárgyi kultúra értékeit, megtanulják ezek szeretetét, védelmét. Elsajátítják, napi szokásukká válik a környezet tisztaságának megóvása, az energiatakarékosságra való odafigyelés, a szelektív hulladékgyűjtés, a hulladék újrafelhasználása és újrahasznosítása, az alternatív locsolás, komposztálás, az egészséges életmód szokásai.

Az óvodapedagógus feladatai a folyamatban:

Az első és egyben a legfontosabb lépés ezen a területen, hogy az óvodába lépő gyermekeket az óvodapedagógus megismerteti az új környezettel. (az óvoda helyiségei, udvara, társak, az óvoda dolgozói, az óvoda környéke, intézmények)

Ezt a megismerő folyamatot bevezetik és elősegítik az előzetes családlátogatások, nyílt napok és a beiratkozás. Figyelembe veszi a gyermek meglévő természeti és társadalmi tapasztalatait, azok különbözőségeit.

Az óvodapedagógus a differenciálás elvének figyelembe vételével tudatosan tervezi és szervezi meg az élményszerzést, ugyanakkor kihasznál minden spontán alkalmat a gyermekek tapasztalatainak és ismereteinek gyarapítására, felidézésére, a környezettudatos magatartás alapozására, alakítására. A tapasztalat- és ismeretszerzés során lehetőséget teremt a környezet sajátosságainak a megismerésére (Csősztorony, Tűzoltó Múzeum, óvoda környékén található üzletek, szülők munkahelyének meglátogatása, Kőrösi Csoma Sándor Kőbányai Kulturális Központ).

A gyermeki tanulás sajátosságait figyelembe véve az óvodapedagógus lehetőséget teremt a spontán és szervezett tapasztalat – és ismeretszerzésre, a környezetkultúra és a biztonságos életvitel szokásainak a több érzékszervvel való megtapasztalásra, hiszen az ismeretek beépülését elősegíti, az átfogó tapasztalatszerzés, a téma más irányból történő megközelítése, feldolgozása.

Ha van rá lehetőség, az óvodapedagógus a természeti és társadalmi környezet jelenségeit, tárgyait azok természetes környezetében szemlélteti, az ehhez szükséges eszközök biztosításával. Ezzel segíti a gyermek önálló véleményalkotását, döntési képességének fejlődését a kortárs kapcsolataiban és a környezet alakításában, valamint a fenntartható fejlődés érdekében a környezettudatos magatartás alapozását, alakítását. Megismerteti a gyerekekkel az energiatakarékosságot, az újrahasznosítást és újrafelhasználást, a szelektív hulladékgyűjtést (papír, műanyag és központi elemgyűjtő), a komposztálást, alternatív locsolást, gyakorlásukra mindennap lehetőséget biztosít. Módot teremt az élmények megfogalmazására, kérdésre, a gyermeki kérdések megválaszolására, megfigyelések felidézésére, gondolkodtató megbeszélésére. A

feltételek biztosításával - hely, idő és eszközök – megteremti a tapasztalatokra épülő ismeretek gyakorlását, alkalmazását.

Minden tapasztalatszerzés legfőbb színtere a szabad, kötetlen játéktevékenység. Az óvodapedagógus a gondolkodási képességek fejlesztése érdekében érdekes, játékos helyzeteket teremt, amelyek során a gyermekeknek alkalmuk nyílik a különböző megfigyelésekre, felfedezésekre, többféle megoldásra. (szimulációs játékok szervezése)

Az óvodapedagógus fokozatosan bevonja a gyermekeket a szervezési feladatokba, figyelembe véve a feladatok elosztásánál az életkori és egyéni sajátosságokat. Ezek a feladatok tartalmazzák a naposságot, az alkalomszerű munkákat, növény-és állatgondozást, az évszaknak megfelelő kerti munkákat. Bemutatja és megismerteti a gyermekekkel az óvodai tanösvény egyedeit.

Az óvodapedagógus bevonja a gyermekeket közös ünnepi készülődésbe, amelyet a gyermekek ötleteivel, munkáival tehet színesebbé, élményszerűbbé (terem – dekorációk, díszlet, barkácsolás). Megismerteti őket az ünnepekhez kapcsolódó magyar népi hagyományokkal.

Az óvodapedagógus az esztétikus környezet érdekében végzett alkotómunkára, alakító, szépítő tevékenységre ösztönzi a gyermekeket. Kiemelt figyelmet fordít arra, hogy a gyermekek viselkedése szeretetteljes, tisztelettudó, empátikus és segítőkész legyen.

Lehetőséget biztosít a nagycsoportosok számára a tanév végén megrendezendő négy napos „Zöldellő óvodai táborban” való részvételre, amelyben a gyerekek a környezet- és állatvédelem, a környező világ megismerése köré csoportosított programokon vehetnek részt.

A gyermek tevékenységei:

A gyermekek tevékenyen vesznek részt a szűkebb és tágabb természeti- emberi-tárgyi környezetük formai, mennyiségi, téri viszonyainak megismerésében. Olyan tapasztalatok birtokába jut, amelyek a környezetben való, életkorának megfelelő biztos eligazodáshoz, tájékozódáshoz szükségesek.

Szívesen gyűjtögetnek a természetben, udvaron (termések, kavicsok, falevelek), folyamatosan rendezik és válogatják a természetsarok kincseit, környezetük tárgyait. (képek, könyvek, játékok)

Az óvodapedagógus irányításával folyamatosan megfigyelik az időjárás, a természet változásait, a növényekre, állatokra és az emberre gyakorolt hatását.

Részt vesznek az évszaknak megfelelő udvari munkálatokban: falevelek greblyézése, söprés, hólapátolás, madáretetés, homokozó frissítése ásással, a veteményeskertben: ásás, ültetés, gyomlálás, locsolás. Megismerik az óvodai tanösvény egyedeit, azokat jellemzőik alapján, más környezetben is felfedezik.

Az óvodapedagógus segítségével gondozzák a természetsarok növényeit, állatait (Pl.: akváriumi halak), madáreleségeket készítenek, amellyel etetik a madarakat.

Sétákon ismerkednek az óvoda környékével, megfigyelik a jellegzetes épületeket, nevezetességeket. Megismerik szűkebb és tágabb környezetüket, ami a szülőföldhöz kötődés alapja.

Felfedezik a természetben a színeket, virágokat, bogarakat, növényeket, madarakat. Állatkerti kirándulások alkalmával tájékozódnak a különböző állatokról, megtapasztalják, hogy azok az ember gondoskodására szorulnak.

Szívesen tevékenykednek az óvodapedagógus által kezdeményezett kísérletekben: virághajtatás- és csíráztatás, kísérletek a vízzel.

Tevékenyen részt vesznek a környezetük alakításában és védelmében; a teremrendezésben, díszítésben, építésben, rakodásban, takarításban, kerti és egyéb munkákban.

Ismereteket, tapasztalatokat szereznek a gyermekek a különböző foglalkozásokról: óvoda dolgozói, családtagok foglalkozása, egyéb munkahelyek: zöldséges, posta, gyógyszertár, fodrász.

A különböző tevékenységek során változatosan használják érzékszerveiket, ismerkednek a testrészek funkcióival, ápolásával. Rendszeresen és folyamatosan gyakorolják a napszakokhoz kapcsolódó tevékenységeket.

A fejlődés várható eredménye óvodáskor végén:

- ❖ A gyermek tudja - korának megfelelően – lakcímét, szülei, testvérei nevét, foglalkozását, tisztában van a családtagok szerepével.
- ❖ Ismeri az óvoda dolgozóit, munkájukat, illetve néhány foglalkozás tartalmát.
- ❖ Önállóan eligazodik az óvoda falain belül és közvetlen környezetében (udvar) egyaránt.
- ❖ Ismeri az óvoda környezetében található néhány intézmény rendeltetését. (bölcsőde, iskola, rendelő, posta)
- ❖ Megkülönbözteti az évszakokat, ismeri azok néhány jellegzetességét.
- ❖ Képes összefüggések megfogalmazására a természet változásainak hatásairól.
- ❖ Tisztában van a növény fogalmával, ismeri fejlődésének mozzanatait, feltételeit. Képes a növények fajták szerinti csoportosítására: zöldség, gyümölcs, virág.
- ❖ Képes az ismert állatokat lakóhelyük szerint (házi- vadon élő állatok), illetve külső jegyeik, táplálkozásuk alapján rendszerezni.
- ❖ A kialakult testsémából következően a testrészeit, érzékszerveit és azok funkcióit ismeri, az ezekhez kapcsolódó tisztálkodási szokások kialakultak.
- ❖ Figyelemmel kíséri és megnevezi környezete színeit, azok sötét és világos árnyalatait egyaránt. Ismert tárgyak színeit képes emlékezetében felidézni.
- ❖ Jól párosítja a napszakokat a különböző tevékenységekkel.
- ❖ Gondolatait, kérdéseit képes az adott témában érthetően megfogalmazni.
- ❖ Figyel környezetére, óvja azt, tisztában van a környezettudatosság addig megismert lehetőségeivel.

4.6.1. Környezetvédelem

Az emberi tevékenységek hatására bolygónk egyre kevésbé alkalmas az életre. Pusztulnak az erdők, szennyezett a levegő, a víz, a talaj; gyorsuló ütemben tűnnek el örökre állat- és növényfajok.

Környezetünkkel szembeni felelőtlenségünknek további súlyos következményei lehetnek.

Az óvodai környezetvédelemre nevelést egyre inkább a fenntarthatóság pedagógiájának kell áthatnia: úgy kell gazdálkodnunk meglévő tartalékainkkal, hogy az az utódoknak is megmaradjon. „Már a kicsi gyermeket neveljük úgy, hogy eszükkel értsék, szívükkel érezzék ennek fontosságát.”⁵

A környezettudatos magatartásra nevelés magában foglalja a természeti és társadalmi környezettel való harmonikus együttélésre, a környezet cselekvő védelmére nevelést, valamint az ennek megvalósítása érdekében szükséges ismeretek, magatartásformák, értékek és életviteli szokások megismertetését, megalapozását (életmód, gondolkodás- és viselkedésmód, fejlesztés, okos és mértéktartó felhasználás).

Az óvodapedagógus feladatai a környezetvédelemre nevelés folyamatában:

Az óvodapedagógus közös erdei séták, kirándulások és udvari megfigyelések alkalmával megéretteti a gyermekekkel a természet szépségeit, a növények és állatok tiszteletére nevel. A környezetvédelemre nevelés folyamatában alkalmassá teszi a gyermekeket a pontos megfigyelésre, erősíti bennük a környezeti érzékenységet, megtanítja őket „látni”.

A természet megszerettetéséhez segítségül hívja az érzelmekre ható művészeteket; az irodalmi, zenei, képzőművészeti alkotások gazdag tárházát.

Ezek a művek kiváló érzelmi alapot biztosítanak a gyermekek környezetvédelmi neveléshez, a természetszerető, természetbarát felnőtté váláshoz. Segítik a környezet szépségeinek és problémáinak a megértését.

Az óvodapedagógus a séták, kirándulások és az udvari játék alkalmával nemcsak a természet szépségeire, de a visszásságokra is felhívja a gyermekek figyelmét. Ezek tudatosításával a környezetromboló tevékenység elutasítására, a problémák megelőzésére, megoldására nevel.

A természet ünnepeinek megszervezésekor törekszik a gyermekek bevonására, hogy azok maradandó élményt jelentsenek a gyermek és környezete pozitív viszonyának a megalapozásában.

A Zöldellő tábor programjainak szervezésekor és lebonyolításakor különös figyelmet fordít a környezet-és állatvédelem, a környezettudatos magatartás megismertetésére, gyakorlására.

---

⁵ Dr. Fejes Erzsébet – Kancler Gyuláné Dr: A természet ünnepei

Környezetvédelmi szempontból jeles nap	Lehetséges, felajánlható tevékenységek
A takarítás Világnapja – szeptember 20.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ közös udvar- kertrendezés a szülőkkel ▪ csoportszoba kitakarítása ▪ hulladékgyűjtés az udvaron
Az Állatok Napja - Október 4.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ állatkerti kirándulás ▪ látogatás a Természettudományi Múzeumba
A Víz Világnapja – Március 22.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ játékok, kísérletek a vízzel ▪ a vízzel való takarékoság napi feladat legyen! (csapok elzárása) ▪ közeli tó és élővilágának a megfigyelése ▪ hajókirándulás
Föld Napja – Április 22.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ planetáriumi előadások ▪ faültetés az óvoda udvarán ▪ rajzkiállítás szervezése a csoportok részvételével
Madarak, fák napja - Május 10.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ erdei kirándulás ▪ fakéreg mintázat gyűjtése ▪ látogatás a Mezőgazdasági Múzeumba ▪ budakeszi mamutfenyő megtekintése ▪ óvoda környéki madarak, fák megfigyelése, óvodai tanösvény bejárása

Az óvodapedagógus alkalmat teremt arra, hogy a gyermekek egy adott kertsarkot, liget- vagy erdőrészt minden évszakban megfigyelhessenek, megtapasztalhassák a természet változásait. Megismerteti a környezettudatos magartást, lehetőséget ad gyakorlásukra a mindennapokban, ehhez különböző alkalmakat teremt: szokás- és felelősi rendszer, barkácsolás biztosítása újrahasznosítható anyagokból.

Az óvodapedagógus a felelősi rendszer alakításánál törekszik a fenntartható fejlődéssel összefüggő, a környezet megóvásához szükséges munka jellegű tevékenységek szervezésére.

A csoportszobában berendezett természetsarok folyamatos gazdagítása, közös rendezése tovább mélyíti a természethez fűződő pozitív viszonyulásukat.

Megismerteti a gyermekeket az óvodai tanösvénnyel, bemutatja az egyedek jellegzetességeit.

Az óvodapedagógus lehetőséget biztosít a gyermekek számára néhány egyszerűbb, megismerést segítő tudományos eszköz megfigyelésére és használatára (távcső, csipesz, nagyító, tükör, földgömb, ismeretterjesztő könyvek).

Az óvodapedagógus a környezetvédelem összefüggéseinek szemléletesebb érzékeltetésére a gyermekekkel kísérleteket végez.

Tevékenység	Lehetséges pedagógiai megfigyelések
Szennyezett víz vizsgálata mikroszkóppal	• ivóvíz és tócsavíz összehasonlítása
Hó olvasztása	• szennyezett és tiszta helyről származó hó megfigyelése
Erdei és városi levegő megfigyelése	• tapasztalatszerzés, összehasonlítás
Csíráztatás tiszta és szennyezett vízben	• a növények fejlődésének megfigyelése, összehasonlítása.

Az óvodapedagógus megszervezi a madarak téli etetését, alkalmat biztosít néhány madárfaj megismerésére. Óvodánk a „Madárbarát kert” mozgalom tagja.

Az óvodapedagógus a szülői értekezleteken felhívja a szülők figyelmét a környezetvédelem feladataira, lehetőségeire, igényli együttműködésüket a következő feladatokban:

- Papírgyűjtés ősszel és tavasszal.
- Az óvoda rendjének a megőrzése.
- Közös családi kirándulások.
- Közös udvar- és kertrendezés.
- Környezetszennyező, vegyileg veszélyes hulladékok ne kerüljenek be az óvodába
- Otthoni zajszint csökkentése (televízió, magnó). Nyugodt családi légkörre törekvés.
- Szelektív hulladékgyűjtés fontossága.
- Újrahasznosítható anyagok gyűjtése, felhasználása.
- Elemgyűjtő használata.

Az óvodapedagógus ösztönzi a gyermeket a környezetük tárgyaival való kíméletes bánásmódra, a verbális kommunikáció során a közepes hangerő használatára.

A gyermek tevékenységei:

A gyermekek szívesen kirándulnak, figyelmesen járnak az erdőben.

Kirándulásaik során egyre több növényről, állatról szereznek ismereteket, így megértik, hogy a természetben minden mindennel összefügg. Tapasztalatokat szereznek arról, hogy minden állatnak és növénynek megvan a maga szerepe a természet körforgásában. Meglátják az összefüggéseket az ember tevékenysége és annak következményei között. Részt vesznek a növények ápolásában, az állatgondozásban, az óvodapedagógus által felkínált kísérletekben.

Érdeklődnek a környezet - és természetvédelem problémái iránt.

A fejlődés várható eredménye óvodáskor végén:

- ❖ A gyermekek ismerik a környékre jellemző néhány növény-és állatfajt, óvják és védik azokat. Ismerik, és kirándulásokon be is tartják a természetben tartózkodásnak megfelelő viselkedési szabályokat:
  - Szeretik a természetet.
  - Nem szemetelnek.
  - Figyelmesen járnak az erdőt.
  - Figyelnek a természet hangjaira.
  - Óvatosan vizsgálják az erdő növényeit, állatait, jelenségeit.
- ❖ Az év folyamán folyamatosan gyűjtögetnek, a természetsarokban vizsgálódnak, felidéznek élményeiket. Segítenek a növények, állatok gondozásában.
- ❖ A kísérletek folyamán ismereteket, tapasztalatokat gyűjtenek, fejlettségük függvényében megfogalmazzák következtetéseiket, gondolataikat.
- ❖ Télen megfigyelik a madarakat, rendszeresen etetik őket. Felismernek néhány környezetkárosító emberi tevékenységet (zaj, légszennyezés, szemetelés), elutasítják az ilyen jellegű viselkedést, próbálnak megoldást találni a problémára.
- ❖ Aktívan kiveszik részüket a természet ünnepeinek a előkészületeiben, ötleteikkel gazdagítják azokat.
- ❖ Kíméletesen bánnak környezetük tárgyaival, ügyelnek környezetük tisztaságára rendjére, takarékosan használják a vizet.
- ❖ Szüleikkel együtt segítenek a papírgyűjtésben, a folyamatos papírszelekcióban.
- ❖ Kommunikációjuk során törekednek a közepes hangerő használatára.
- ❖ Igényükké válik az újrahasznosítás, a környezettudatos magatartás, saját cselekedeteikkel, viselkedésükkel hozzájárulnak a fenntarthatósághoz.

4.6.2. Környezetünk formai, mennyiségi, téri viszonyai

Az óvodáskorú gyermekek javarészt a gyakorlati cselekvéseik, az érzékszerveik útján szerzik tapasztalataikat.

A külső világ tevékeny megismerésére nevelés során szerzett tapasztalatok, ismeretek matematikai jelentéssel is bírnak. Az élő és élettelen valóság megismerő folyamatában felfedezhetők azok mennyiségi, alaki, nagyságbeli, téri és formai sajátosságai.

Célunk:

- A gyermek a környezet megismerése során tapasztalja meg a mennyiségi, alaki, nagyságbeli és téri viszonyokat, alakuljon ítélőképessége, tér, - sík, - és mennyiségszemlélete.
- Szerzett tapasztalatait, ismereteit tevékenységeiben alkalmazza.

Az óvodapedagógus feladatai a folyamatban:

Az óvodapedagógus olyan - lehetőleg természetes helyzeteket teremt,- amelyek felkeltik a gyermekek matematikai érdeklődését, egyúttal biztosítják a tapasztalatok szerzésének a lehetőségét. Játékhelyzetekbe ágyazva fejleszti a megismerő funkciókat, a problémamegoldó gondolkodást.

A tevékenységek szervezésénél épít a gyermekek természetes kíváncsiságára, érdeklődésére, önálló problémamegoldás iránti igényére. A gondolkodásfejlesztő feladatokat mindig a gyermekek gondolkodási szintje, az anyag műveltségtartalma alapján határozza meg. Pedagógiai módszerekkel rávezeti a gyermekeket annak észrevételére, hogy a tárgyak, személyek, halmazok, összehasonlíthatók, szétválaszthatók tulajdonságaik szerint, vagy saját szempont alapján.

Az óvodapedagógus mennyiségi tulajdonságok, és felismert szabályosság szerinti sorba-rendezést végeztet a gyermekekkel. A számfogalom megalapozására mérési, összemérési feladatokat tervez mennyiségekkel, halmazokkal, különböző egységekkel.

Megismerteti a gyermekekkel a geometriai formákat, változatos feladatokkal geometriai tapasztalatokhoz juttatja őket. A relációkat változatos játékhelyzetekben gyakoroltatja.

Lehetőséget biztosít a gyermekek számára a saját testük térbeli viszonylatainak a megismerésére (testséma - tükörijáték).

Hozzásegíti a gyermekeket, hogy egyaránt jól tájékozódjanak térben és a síkban ábrázolt világban.

A gyermek tevékenységei:

A tevékenységek közben a gyermekek megismerik a tárgyak tulajdonságait (anyag, forma, szín, nagyság, tömeg). Összehasonlításokat végeznek szabadon, egy-egy tulajdonság alapján.

Szétválogatással képesek halmazokat képezni, pl: játék és rakodás alkalmával. Részt vesznek az óvodapedagógus által irányított összehasonlításokban, válogatásokban, rendezésekben. Gyakorolják a tárgyak, személyek megszámlálását.

Megismerkednek a relációkkal a mennyiségek összehasonlítása, összemérése során.

Szabad játéktevékenység, mozgás, - és irányított mozgásfejlesztés közben információkat gyűjtenek testük térbeli viszonyairól (tükör előtti mozgás, tornaszerek használata).

A gyermekek ötleteikkel segítik a matematikai problémák megoldását, képesek megfogalmazni ezt saját szavaikkal.

A fejlődés várható eredménye óvodáskor végén:

- ❖ A problémahelyzetek megoldásában aktívan részt vesz, rendelkezik a tanuláshoz szükséges képességekkel.
- ❖ Képes az ismert tulajdonság szerint összehasonlítani, sorba rendezni, válogatni.

- ❖ Képes az azonosításra a különböző elrendezésű, de hasonló tulajdonságú tárgyak között.
- ❖ Tud párosítani, biztonsággal eligazodik a hatos számkörben.
- ❖ Képes mérések elvégzésére, mennyiségek összehasonítására változó egységekkel.
- ❖ A relációkat érti és minden helyzetben (többnyire) jól alkalmazza.
- ❖ Térben és síkban az iskolai élet megkezdéséhez szükséges szinten tájékozódik.
- ❖ Kognitív fejlettségét a képi gondolkodás, az elemi fogalmi gondolkodás képessége jellemzi.
- ❖ Ismereteit, gondolatait képes érthetően megfogalmazni, tud ítéleteket alkotni, következtetéseket levonni.

4.7. Munka jellegű tevékenységek

A munka az ember életének fontos részét képezi; általa teremődnek meg az anyagi, szellemi javak, az emberi lét feltételei. A korszerű műveltség egyik fontos mutatója a munkakultúra.

A munkára nevelés a nevelési folyamat egészére kiterjedő, azt átható komplex cselekvés, amelynek eredménye az alkotó ember, aki tud és szeret dolgozni. Az óvodai munka – mint aktív, játékos tevékenység- a kötelességteljesítés alakításának eszköze, a saját és mások elismerésére és megbecsülésére nevelés egyik formája.

Az óvodában a munka jellegű tevékenységek végzése a játék és munka azonos sajátosságaira, és a gyermek utánczási vágyára épül.

A munkatevékenység, az alkotás a gyermek számára örömforrás, közben a természeti és társadalmi környezetről egyre több információt szerez. Tevékenysége közben felhasználja a természet anyagait, erőit, a folyamathoz tervet készít, célirányosan tevékenykedik. A munkavégzés folyamán alakul a gyermek szociális magatartása, társas kapcsolatai, fokozódik közösséghez való kötődése.

Munkavégzés közben – cselekvéses tanulással - formálódnak és egyre pontosabbá válnak a munkához szükséges készségek, az aktív, játékos tevékenység közben megtanulják a legszükségesebb eszközök, szerszámok célszerű használatát.

Az óvodai munka jellegű tevékenységek jelentős területe a közösségért végzett tevékenység, melynek folyamán az elmélyülés, a tudatos célmegvalósítás, az erőfeszítés vállalása segíti a gyermeki személyiség fejlődését.

Az önként vállalt feladatok, munkafolyamatok végzése során megéli a gyermek a közösségért való tevékenykedés örömét is, ami normák, értékek, szabályok kialakulásához vezet.

A tevékenység közben fejlődik verbális és metakommunikációs készsége, gyarapszik szókincse.

Munka jellegű tevékenységek célja:

- A gyermeki munka megszerettetésén keresztül olyan attitűdök, képességek, készségek, tulajdonságok alakítása, amelyek pozitívan befolyásolják a gyermek közösségi kapcsolatait, személyiségfejlődését és kötelességtudatát.

A gyermek munka-jellegű tevékenységei:

A gyermek első, rendszeres, folyamatos munkaformája az **önkiszolgálás**, amely magában foglalja a testápolással, étkezéssel, öltözéssel, a környezet rendjének megóvásával kapcsolatos teendőket.

Ebben a munkaformában alapozódnak meg a szokások, alakulnak az alapvető készségek, jártasságok. Alappillére a későbbi munkatevékenységek elsajátításának.

Az önkiszolgáló tevékenység az „én már meg tudom csinálni” érzésen keresztül fejleszti a gyermek önállóságát, kitartását, feladattudatát.

Közösségért végzett munkák tartalma:

Alkalmi munkák	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A csoportszoba rendjének kialakítása, szükség esetén átrendezése. ▪ Kisebbségek, rászorulók segítése. ▪ Megbízások teljesítése. ▪ Játékok javítása. ▪ Tevékenységekhez szükséges eszközök előkészítése, összeszedése, elrakása.		
Naposi munka	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Az étkezéssel kapcsolatos teendők ellátása (esztétikus terítés, étel kínálása, folyadék öntése). ▪ Az étkezés befejeztével az asztal leszedése, seprés, felmosás.		
Felelősi rendszer	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A nagycsoportban választhatunk játék,- mosdó,- és öltözőfelelőst. ▪ Növény- és állatgondozás		
Kerti munka	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A munka tartalma az évszakok nyújtotta lehetőségek arányában változik.		
ősz	tél	tavas	nyár
<ul style="list-style-type: none"> ♦ Levelek gereblyézése, gyűjtése, szállítása a komposztálóba. ♦ Kis gallyak kupacba hordása.	<ul style="list-style-type: none"> ♦ Hólapátolás, söprés. ♦ Madáretetés.	<ul style="list-style-type: none"> ♦ Száraz fűvek, ágak gyűjtése. ♦ Homokozó frissítő ásása, tavaszi virágok öntözése.	<ul style="list-style-type: none"> ♦ Locsolás ♦ Öntözés ♦ Söprés, ásás.

Az óvodapedagógus feladatai a folyamatban:

A gyermeki munka az óvodapedagógustól tudatos pedagógiai szervezést, a gyermekekkel való együttműködést, és folyamatos konkrét, reális – gyermekeknek saját magukhoz mérten – fejlesztő értékelést igényel.

Az óvodapedagógus a munka játékkal megegyező sajátosságait figyelembe véve barátságos légkörben végezhető munkalehetőségeket és megfelelő eszközöket biztosít a gyermekek számára. Különböző munkafajtákon keresztül megismerteti a gyermekeket az eszközök használatával, közben kialakítja az azokhoz kapcsolódó szokásokat, szabályokat, formálja a készségeket.

Példamutatással megalapozza a munkához való pozitív viszonyt, dicsérettel segíti elő, hogy a gyermekek átélhessék a jól végzett munka örömét, ráérezhessenek a tevékenység fontosságára. Pozitív fejlesztő értékeléssel alakítja a gyermekek akarati tulajdonságait (kitartás, felelősség, önállóság, céltudatosság).

Él a „kedvenc munka” nyújtotta pedagógiai lehetőségekkel. Tudatos pedagógiai szervezéssel minden gyermeknek lehetőséget ad arra, hogy önkéntesen, önállóan, kedve és képessége szerint végezhesse el az önmagával és társaival kapcsolatos munkatevékenységeket.

Épít a gyermekek otthoni munkával kapcsolatos élményeire, a korosztály és az egyes gyermekeknek megfelelő optimális tevékenység biztosításával ösztönzi a gyermekeket. A munkafogásokat bemutatja, a cselekvések tartalmát folyamatosan gazdagítja. Úgy segít a gyermekeknek, hogy közben képessé teszi az adott munka elvégzésére. Cselekvés közben tudatosítja a gyermekben tevékenysége eredményét, értékét, felfedeztetni a produktum esztétikumát, pedagógiai eszközökkel ösztönzi őket az eredmény – saját, a társak, és a felnőtt munkájának - megóvására. Megtanítja a gyermeket a társakkal történő együttműködésre, a feladatok megosztására, az önálló döntésre.

Segíti a gyermekeket, hogy „egyéni” indítékaik egyre inkább közösségi színezetet kapjanak. A munkatevékenységben rejlő erkölcsi fejlesztési lehetőségek kihasználásával segíti a gyermekek erkölcsi fejlődését.

A fejlődés várható eredménye óvodáskor végén:

- ❖ A gyermek jártas a különböző munkatevékenységekben, önállóan, kitartóan végez munkafeladatokat, pontosan teljesíti megbízásait.
- ❖ Ismeri a munkához használt eszközök nevét, rendeltetését, a balesetek elkerülésének módját.
- ❖ Önként vállal feladatokat a közösség érdekében, segíti kisebb társait a munka elvégzésében.
- ❖ A felmerülő problémákat megpróbálja megoldani.

4.8. A tevékenységekben megvalósuló tanulás

Programunkban a tanulás nem, mint önálló tevékenységforma, hanem mint minden tevékenységben jelen lévő - egyrészt spontán, másrészt a nevelési célok elérése érdekében sajátosan szervezett –, a teljes személyiség fejlődését, fejlesztését, az ismeretszerzést és képességfejlesztést magába foglaló folyamat.

Az óvodai tanulási tevékenységet meghatározza a gyermekek cselekvő és szinkretikus gondolkodásmódja, sajátos gyermeki világképe, az érdeklődés, a figyelem és az emlékezés tartamának és irányultságának az iskoláskorúakéhoz képest kisebb terjedelme, erős affektivitása, az én-centrikusság.

A tanulás célja:

- Képességek fejlesztése, attitűdök erősítése.
- A tevékenységeken keresztül ismeretek elsajátítása, tapasztalatok bővítése, rendezése, értelmi képességek fejlesztése, készségek jártasságok alakítása.
- Pszichikus funkciók fejlesztése; figyelem, emlékezet fejlesztése, érdeklődés irányának és terjedelmének alakítása, feladattartás mértékének növelése.
- Szociális készségek fejlesztése, személyiségfejlesztés.

A tanulás – számos modern megközelítés és irányzat közös vonása szerint – az egyén viselkedésében és személyiségében bekövetkező tartós változás, ami magában foglalja az új ismeretek és készségek elsajátításának, valamint a meglévő képességek további fejlődését.

A kisgyermek születésétől fogva tanul; spontán, önkéntelenül, folyamatosan. **Az óvodai tanulás – amelynek szociális, mozgáson alapuló és értelmi képességeket mozgató összetevői vannak - tágan értelmezhető, tehát tanulásnak tekinthető, a tanulás jellemzőit hordozza a cselekvések döntő többsége.**

A kisgyermek számára a tanulás egyik formája a szociális tanulás, amelyben a szokások elsajátítása az utánzásos, minta – és modellkövetésés magatartás – és viselkedéstanulással valósul meg. Az örömteli és spontán cselekvés közben a felnőttek és gyermekek egymás modelljei, miközben a tanulás észrevétlenül, hatékonyan működik. Az erkölcsi képességek fejlődése is a változatos tevékenységek közben - nem feltétlenül tudatosan – alakul, amelyben a mintáknak szintén nagy szerepe van. Az egyes élethelyzetek megoldásában, a konfliktusok kezelésében a szituációkról való véleményalkotásban, a döntéshelyzetekben történő választásokkal mind a morális képességek alakulásának, azaz a tanulásnak lehetünk tanúi.

A valódi tudás az, amit a gyermek maga fejt meg, és cselekvésen keresztül sajátít el. Fejlesztő tevékenységünk során alapnak a konstruktív tanuláseméletet tekinthetjük, miszerint a tudásba beletartoznak a szubjektív ismeretek, az előzetes tapasztalatok, a spontán vélemény, az egyén sajátos értelmezési módja, a kontextusba helyezés egyedi mivolta is. Ebben a megközelítésben értelmezzük az óvodai tanulást is.

4.8.1. Tanulás és játék kapcsolata

Pszichológiai értelemben a tanulás megelőzi a játékot, majd pedig a játék lesz az a színtér, ahol legeredményesebb a tanulás. Az óvodáskori tanulás nagy része spontán tanulás, amelynek színtere, közege, alapvető formája a játék.

Óvodában a tanuláshoz csak a játékban, játék által és játékos módszerek alkalmazásával van létjogosultsága. Szabad játékban kizárólag a spontán tanulási forma érvényesülhet, a pedagógiai célból kezdeményezett és az óvodapedagógus által irányított játéknak a „játékosság” a kívánatos jellemzője.

A tanulás és játék az óvodáskorra jellemző közös vonásai:

- teret ad a gyermek önállósági törekvéseinek,
- tevékenységi lehetőséget biztosít,
- alkalmas a gyermek igénye szerinti gyakorlásra, ismétlésre,
- örömet okoz a gyermekek számára a folyamatosan jelentkező problémahelyzetek megoldásával,
- a tevékenységek jellemző sajátosságához igazodó hatások közvetítésével a személyiségformálás eszköze,
- együttműködéssel kapcsolatos tapasztalatokat biztosít.

Az óvodai tanulás minden mozzanatában játékos jellegű. Ez jelenti a gyermeki tevékenységekre általában jellemző közös vonások, továbbá a játék sajátos jegyeinek érvényesülését a kiegyensúlyozott, szeretetre és bizalomra épülő, önállóságot és önmegvalósítást biztosító, alkotó pedagógiai légkörben. Játék és tanulás kapcsolata az életkortól, a játékfajták természetétől, struktúrájától, illetve a tanulási formáktól függően módosul.

4.8.2. Az óvodai tanulás formái, jellemzői, és megvalósulásának területei

Tanulási forma	Jellemzői	Megvalósulásának területei
Utánzásos minta és modellkövetéses magatartás – és viselkedéstanulás - szokások alakítása	<ul style="list-style-type: none"> • az utánzás meghatározója játéknak és tanuláshoz • a játékbeli utánzások a tanulás alapjai is	<ul style="list-style-type: none"> • nemi szerepek utánzása • játékbeli utánzások, melyek a tanulás alapját képezik • eszközkészítés, eszközhasználat utánzása • mintakövetéses szociális tanulási formák • verbális és nonverbális utánzások • dallam, mozgás (zenei és testnevelési) • probléma megoldási stratégiák elsajátítása megfigyeléssel, utánzással

Tanulási forma	Jellemzői	Megvalósulásának területei
Játékos cselekvéses tanulás	<ul style="list-style-type: none"> • kiemelt tanulási forma • előzetes tapasztalatokra épül • lehetőséget ad az önálló felfedezésre • biztosítja a tapasztalatok egymásra épülését, az integrálódását • a tudás megszerzésének leghatékonyabb módja lehet: <ul style="list-style-type: none"> • önálló tanulási forma, vagy • tanulási formák kiegészítője 	<ul style="list-style-type: none"> • Minden óvodai és óvodán kívüli tevékenységben. <ul style="list-style-type: none"> ❖ szabad és irányított játékban ❖ szervezett és irányított tevékenységekben
A gyermekek kérdéseire és a válaszokra épülő ismeretszerzés	<ul style="list-style-type: none"> • segítségével rendeződnek az őt ért tagolatlan környezeti hatások • hozzájárulnak a társakhoz, felnőttekhez fűződő viszony tisztázásához, önismeretének kibontakozásához 	<ul style="list-style-type: none"> • játék közben (derűs légkörben) • megfigyelések eredményeként • kötetlen formában, valamennyi tevékenységben
Gyakorlati problémamegoldás	<p>lehet:</p> <ul style="list-style-type: none"> • tanulási formák kiegészítője • önálló tanulási forma 	<ul style="list-style-type: none"> • játékfajtáktól függően számtalan spontán helyzetben • napi tevékenységekben, munkában • Kialakított tanulási szituációban a probléma megoldási stratégiák kiépítéséhez, a gyermeki önállóság, aktivitás, önbizalom fejlődéséhez
Az óvodapedagógus által irányított megfigyelés, tapasztalatszerzés, felfedezés	<ul style="list-style-type: none"> • a tanulás tartalmát a nevelési területek, adott képesség vagy részképesség fejlesztése határozza meg. 	<ul style="list-style-type: none"> • irányított, komplex tevékenységekben valósul meg, amelyek magukban foglalják a tanulási formák valamennyi lehetséges változatát

A játéknak és tanulásnak egyaránt szervezeti kerete az óvoda (csoportszoba, udvar). Az óvodai tanulás az egész nap folyamán adódó változatos helyzetekben, - spontán és szimulált környezetben - kirándulások, kulturális programok, irányított tapasztalatszerző séták alkalmával, valamint az óvodapedagógus által kezdeményezett és szervezett tevékenységi formákban valósul meg.

A korszerű óvodai tanulás jellemzői:

- épít a gyermeki kíváncsiságra,
- „felhasználja” cselekvő aktivitását,
- kreatív megoldásokat alkalmaz, ezzel erősítve kreativitásának fejlődését,
- megteremti a játékba integrált, cselekvéses gondolkodási formák lehetőségeit,
- örömteliséget biztosít,
- biztosítja a közvetlen, sok érzékszervet mozgósító tapasztalás lehetőségét,
- felhasználja az előzetes élményeket, tapasztalatokat, ismereteket,
- folyamatosan, fokozatosan várja el az együttműködést, a feladattartást és irányíthatóságot.

A korszerű óvodai tanulás megvalósítása projekt típusú tanulószervezéssel:

A **projekt** olyan sajátos tanulószervezési folyamat, amely a gyermek pszichikus sajátosságait, érdeklődési körét, tevékenységi vágyának irányvonalát figyelembe véve, a nevelési területek közötti koncentrációs tartalmat felhasználva komplex egységet alkot. Célja élmény- és tapasztalatszerzés, a lehető legtöbb vonatkozás és összefüggés feltárása, ezáltal az ismeretek integrálódásának biztosítása.

A projekt középpontjában egy téma, probléma áll, amit a gyermekekkel különböző irányokból közelíthetünk meg és változatos tevékenységek által fedezhetünk fel. A tervezésbe a gyermekek képességeikhez mérten bekapcsolódnak. A megvalósítás során választhatnak a felkínált tevékenységek közül.

A projekt típusú tanulószervezés természetes módon szolgálja az egyéni haladás ütemét, lehetőséget biztosít az önállóság és kreativitás kibontakoztatására. A feladatok megosztása individualizált munkára és csoportmunkára is alkalmat ad.

A tanulási folyamat alapja a gyermek és pedagógus partneri viszonya, érvényre jut benne a gyermek önálló döntése, amelyet az óvodapedagógus szervező, segítő tevékenységgel támogat.

Az óvodapedagógus feladatai a tanulószervezés folyamatában:

Az óvodapedagógus a játékos tapasztalatszerzés lehetőségeit, a tevékenységek szervezését a korszerű óvodai tanulás jellemzőinek ismeretében, valamint a játék és tanulás kapcsolatának figyelembe vételével szervezi és valósítja meg. Ezzel biztosítja az óvoda – iskola átmenet megkönnyítését, a differenciálást, a megfelelő érzelmi légkört, a játék – mint alaptevékenység - elsődlegességét, valamint az együttműködő, felelősséget vállaló, az óvodai normákat, erkölcsiséget figyelembe vevő légkört.

Az óvodapedagógus a tanulást támogató környezetet a gyermek előzetes élményei, tapasztalatai, ismeretei figyelembevételével szervezi meg és alakítja. A tanulás irányítása során érvényesíti a személyre szabott, **fejlesztő értékelés elveit:**

- az elvárások mindig a csoporthoz, egyéni sajátosságokhoz, életkorhoz, fejlettségi szinthez igazodnak,
- az értékelés objektív, igazságos, őszinte, de nem bántó,

- pozitív, eredményeket értékelő, kiemelő, újabb fejlődési szintre ösztönző
- azonnali visszacsatolás jellemzi,
- amennyiben elmarasztaló, akkor is a cselekedetre irányul, nem a gyermekre,
- megelőlegezi a bizalmat, lehetőséget ad a javításra, jóvátételre.

Az IKT (információs és kommunikációs) eszközök használata az óvodában

Az IKT-eszközöket az óvodáskorú gyermekek nagy része ismeri, és használja mindennapi élete során. Óvodai keretek között nem a játék és a szórakoztatás, hanem elsősorban az oktatási célú felhasználás kerül előtérbe, új lehetőséget nyitva az ismeretszerzésre, a tanulási folyamat színesítésére.

Nevelőtevékenységünk során feladatunkak tekintjük, hogy az informatikai eszközök adta lehetőségek felhasználásával a gyermekek életkoruknak megfelelő információkat szerezhessenek tágabb és szűkebb környezetükről. Mindezek mellett fontosnak tartjuk az infokommunikációs eszközök célszerű, tudatos, etikus és kritikus használatát, mindenkor példát nyújtva a gyermekeknek és családoknak egyaránt.

Intézményünkben használt, illetve rendelkezésre álló IKT eszközök: laptop, nyomtató, okostelefon, projektor, aktív tábla, számítógép, CD- és DVD lejátszó, digitális kamera- és fényképezőgép, diavetítő.

Óvodapedagógusaink felhasználói szintű számítógép ismerettel rendelkeznek. Az ismeretszerzési folyamatban rendszeresen alkalmazzák az IKT támogató, gazdagító funkcióját az óvodai keretek között másképp meg nem tapasztalható folyamatok megismertetésére (bolygók, Web-kamerák figyelése, stb), valamint saját készítésű képességfejlesztő játékok, szükség esetén egyénre szabott vizuális segítségek, folyamatleírások, képes napirend készítésére egyaránt.

Az óvodapedagógus a tanulás irányítása során a képességfejlesztést, a kreativitás kibontakoztatását egyénre szabottan, differenciáltan, az egyes gyermekekhez alakított módszerekkel és eszközökkel, a nekik megfelelő tempóban, az azonnali, és egyénhez mért visszacsatolással, pozitív értékeléssel valósítja meg. Az értékelési módszerek alkalmazása során figyelembe veszi azok várható hatását a gyermekek személyiségfejlődésére. Az intenzívebb gondolkodás folyamatának fenntartása érdekében tudatosan hoz létre problémahelyzeteket, ezzel is biztosítva a gyermekek állandó motivációját.

A tudatosan felépített és irányított tanulási folyamat fokozatos fejlődést mutat a spontán játékból a szervezett tanulásig. A kisgyermekkorú játék kisiskolás korra észrevétlenül **alakul át szándékos tanulássá.**

A fejlődés várható eredménye óvodáskor végén:

- ❖ A gyermek tanuláshoz szükséges képességei folyamatosan fejlődnek, és alkalmassá teszik az iskolai tanulás megkezdéséhez.
  - Érzékelése, észlelése tovább differenciálódik. Különös jelentősége van a téri észlelés fejlettségének, a vizuális és az akusztikus differenciációnak, a téri tájékozottságnak, a térbeli mozgásfejlettségnek, a testséma kialakulásának.
    - Nyitott érdeklődést mutat az ismeretszerzésre.
    - Megjelenik a szándékos figyelem, fokozatosan növekszik a figyelem tartama, terjedelme, könnyebbé válik megosztása, átvitele.
    - Az önkéntelen emlékezeti bevésés mellett megjelenik a szándékos bevésés és felidézés, megnő a megőrzés időtartama, a felismerés mellett egyre nagyobb szerepet kap a felidézés.
    - Az elemi fogalmi gondolkodás kialakulóban van.
    - Ismerik az informatikai eszközök használatának lehetőségeit és szabályait.

Szeretnénk elérni, hogy az óvodánkba járó gyermekek a 3-4 éves óvodai fejlesztés után (a fejlődésükhöz szükséges pozitív, optimális környezeti hatások érvényesülése esetén) eljussanak a programunkban - fejlesztési területenként - megjelölt fejlettségi szintre.

5. AZ ÓVODAI ÉLET, A TEVÉKENYSÉGEK SZERVEZETI KERETEI, TERVEZÉS

5.1. Az óvodai csoportok kialakítása

Programunk vegyes életkorú és osztott csoportban egyaránt jól megvalósítható. A csoportok életkori összetételének a kialakítását a mindenkori feltételek és lehetőségek befolyásolják.

Mindkét típusú csoportszervezésnek számos előnye ismeretes: míg a homogén csoportban erőteljesek a kortársi csoporthatások, addig a heterogén szervezési formájú csoportban a szocializációs hatásrendszer fejlesztő hatása kiemelkedő. Ismeretes azonban, hogy a gyermekek fejlődése elsősorban nem a csoport életkori összetételétől, hanem a tevékenységek tartalmától, szervezésétől függ.

A csoportszervezésnél figyelembe vett tényezők:

- a gyermekek biológiai életkora,
- egyéni adottságok (nehezen nevelhető, szociálisan inadaptált vagy más nevelési szükségletű gyermek),
- szülői igények.

5.2. Az óvodai tevékenységek szervezése, tervezés

„ Az eltérő fejlődésű és képességű gyermekek a világot, annak megismerését nagyon sokféle úton, időben eltérő módon fogják fel: van, aki a zene útján, van, aki a kezével, van aki ... másképp”

Az óvodai tevékenységek szervezésének alapjául a gyermekek érdeklődése, cselekvése, előzetes tudása és meglévő tapasztalataik szolgálnak.

A fenti elv alapján történő tevékenységszervezéssel, igyekszünk megvalósítani a gyermekek számára önfeledt, boldog gyermekkort, amelyben kedvük, igényeik, elképzeléseik, vágyaik szerint játszhatnak. Fontosnak tartjuk, hogy nap-, mint nap színes, változatos élményeket szerezzenek önmagukról, barátaikról, a segítő, befogadó, elfogadó felnőttek jelenlétéről, a közösségről, az őket körülvevő világról, a környezetről.

Az óvodai nevelés csak a teljes óvodai életet magába foglaló tevékenységek keretében szervezhető meg, az óvodapedagógus feltétlen jelenlétében és közreműködésével.

Óvodánkban a gyermekek fejlesztése – fejlettségüknek megfelelően (5-35 perces), - növekvő időtartamú, párhuzamosan is végezhető differenciált tevékenységek, csoportos foglalkozások tervezésével, szervezésével valósul meg. A tevékenységek szervezésének alapja a nyugodt játéktevékenység. A tanulás tervezése projektek, vagy évszakok köré szervezett komplex heti tervezés formájában kerül rögzítésre.

Óvodánkban a gyermeki tevékenységek

- tervezett vagy spontán
- kötelező, vagy kötetlen
- egyéni vagy csoportos keretek között megvalósuló tevékenységformák lehetnek.

Az óvodapedagógus feladatai a tevékenységek szervezésénél:

Az óvodapedagógus a gyermekek számára naponta, változó gyakorisággal szervezi a különböző tevékenységeket. A gyermekek magasabb fejlettségi szintre juttatása érdekében figyelembe veszi a csoport összetételét, a gyermekek előzetes tapasztalatait, és aktuális fejlettségi szintjüket szem előtt tartva, differenciáltan, a pedagógiai szabadság érvényesítésével szabadon határozza meg:

- az ismeretanyag elrendezését,
- közvetítésének módját, eszközeit, módszereit.

A gyermekek tanulási tevékenységekbe történő bekapcsolódását a kapcsolódó szabályok segítik:

- megszakított játékát a későbbiekben folytathatja
- bízhat abban, hogy társai tiszteletben tartják alkotását, visszatértekor rendelkezésére állnak a korábban használt eszközök
- visszaléphet az általa vállalt és ráosztott szerepbe.

5.3. A tevékenységek időkeretei: napirend, hetirend

A gyermek egészséges, a tevékenységekben megnyilvánuló fejlődéséhez, fejlesztéséhez a megfelelő napirend, és hetirend biztosítja a feltételeket. A jó napirendet folyamatosság és rugalmasság jellemzi. Fontos a tevékenységek közötti harmonikus arányok kialakítása, szem előtt tartva a játék kitüntetett szerepét.

A csoportok napirendjét az évszakokhoz igazodva, a gyermekek mozgásigényét előtérbe helyezve tervezzük meg. Az időjárástól függően igyekszünk minél több időt tölteni a szabad levegőn, hiszen ennek a gyermekek mozgásfejlődésében és az egészséges életmódra nevelésben döntő szerepe van.

A napirend kialakításának szempontjából állandó és meghatározott az étkezések és az azzal kapcsolatos gondozási feladatok elvégzésére biztosított időkeret. Az óvodapedagógus a gondozás folyamatában is nevel, építi kapcsolatait a gyermekekkel, egyúttal segíti önállóságuk fejlődését, együttműködve a gondozást segítő munkatársakkal.

Fontosnak tartjuk a téli időszakban is a szabad levegőn végzett rendszeres testmozgást, mert ezzel is a gyermekek szervezetének edzettségét, ellenálló képességét növeljük (szánkózás, csúszkálás a jégen, stb.). A változékony időjáráshoz megfelelő ruházattal igazodva közvetlenül tapasztalhatják, érzékelhetik az évszakok változását, alakulását.

Napirend javaslat

Tevékenységek			Tevékenység megnevezése
kezdet	vége	időtartama /óra	
6.00	7.00	1.00	Összevont gyülekezés, játék
7.00	8.30	1.30	Gyülekezés, játék, egyéb szabadon választott tevékenység Tervezett rajzolás, mintázás, kézimunka tevékenységek, tervezett mozgásos tevékenységek
8.30	9.15	45'	Étkezés előkészítése, játéktevékenység közbeni folyamatos reggeli
9.15	11.45	2.30	Játék, játékba integrált tanulás, testápolás, öltözés, levegőzés, egyéb szabadon választott tevékenység.
11.45	12.30	0.45	Öltözés, étkezés előkészítése, ebéd
12.30	15.00	2.30	Testápolás, pihenés előkészítése, pihenés
15.00	15.45	0.45	Testápolás, étkezés előkészítése, folyamatos uzsonna
15.45	17.30	1.30	Játék, levegőzés, egyéb szabadon választott tevékenység
17.30	18.00	0.30	Összevont, szabad játék

A csoportok napirendjének kialakításánál figyelembe vesszük a gyermekek egyéni szükségleteit, a tevékenységeket, kiemelten a szabad játékre fordítható megfelelő idő biztosítását. A csoportok napirendjét a fenti elvek és a napirendjavaslat alapján a csoport óvodapedagógusai alakítják ki.

A hetirend

A hetirendben a napirendhez hasonlóan vannak visszatérő stabil, a rendszerességet, a szokásokat alapozó tevékenységek, ugyanakkor lehetőség van az óvodapedagógusok döntése alapján a rugalmasságra.

A hetirend összeállításánál figyelembe vett tényezők:

- a tanulás szervezésének a rendszere;
- párhuzamosan végezhető, differenciált tevékenységek szervezése;
- a csoport kor szerinti megoszlása (osztott vagy osztatlan)

Az osztatlan csoportokban a nagycsoportos korú gyermekek kötött tevékenységei – differenciált formában – a kisebbek számára önként választható tevékenységet jelentenek. A torna foglalkozás a csoportok hetirendjében állandó napot igényel.

5.4. A gyermekek fejlődésének, fejlesztésének regisztrálása, a fejlődés nyomon követése

A fejlődés nyomon követése

A nevelés folyamat jellegű tevékenység, melynek eredményességéről a gyermekek fejlődésének nyomon követésével kapunk visszajelzést.

Az óvodás gyermek folyamatosan érik, változik, fejlődik. Fejlődése nem egyenletes; a különböző képességek nem egyszerre és nem egyenletesen fejlődnek. A különböző fejlettségi szinten álló fejlődési jegyek együtt vannak jelen a személyiségben, alkotják annak pillanatnyi összetevőit.

A fejlesztés alapja a megismerés. A folyamatos megismerés, a fejlődés nyomon követése adja meg a fejlesztés alapját képező bázist. A fejlődésben nincs végcél, bárhonnán, bármilyen állapotból el lehet indulni, és bármeddig el lehet jutni. A fejlettségi szint megismerése a felzárkóztatási feladataink kiindulópontját képezik.

A célzott megfigyelések felölelik a személyiség legfontosabb komponenseit a szociális, értelmi, verbális és testi képességterületeken. A gyermekek megfigyelésére irányuló mérési, értékelési rendszer alapja a játékmegfigyelés.

A megfigyelés módszerei:

- természetes élethelyzetekben történő tapasztalatszerzés
- kérdések feltevése, beszélgetés kezdeményezése, játékos feladathelyzetek, cselekedtetés

Az óvodai nevelés tervezését, valamint a gyermekek megismerését és fejlesztését, a fejlődésük nyomon követését különböző kötelező dokumentumok szolgálják.

Óvodánkban a gyermekek fejlettségének regisztrálása a program tevékenységi területeihez és fejlesztési rendszeréhez illeszkedő a „Fejlődés nyomon követése” dokumentumban kerül rögzítésre, amely tartalmazza:

- ❖ a gyermek anamnézisének,

- ❖ a gyermek testi, szociális, érzelmi, erkölcsi, anyanyelvi, értelmi, valamint a környezettudatossággal és fenntarthatósággal kapcsolatos képességek fejlődését, a gyermek életkori sajátosságait meghatározó tevékenységi formák és az azokban megvalósuló fejlődést elősegítő tartalmak megfigyelési szempontjait nevelési és tevékenységi területenként, életkoronként lebontva, az óvodai nevelés teljes időszakára kiterjedően,
- ❖ azokat a gyermek fejlődésével kapcsolatos információkat, amelyek a nevelési és tevékenységi területenként részleteiben alátámasztják a gyermek képességeit, készségeit, iskolába lépéshez szükséges fejlettségével kapcsolatos érettségét életkoronként lebontva, az óvodai nevelés teljes időszakára kiterjedően,
- ❖ az egészségfejlesztési program féléves végrehajtásának értékelését, félévenként rögzítve a gyermek értelmi, beszéd, hallás, látás, mozgásfejlődését szolgáló intézkedéseket, megállapításokat, javaslatokat és az elért eredményt,
- ❖ kiemelt képességek megfigyelését szolgáló tehetségazonosító lapot,
- ❖ a kognitív funkciók érettségének vizsgálatát szolgáló MSSST szűrés eredményét, amely szükség esetén kiegészülhet „Sindelar”, valamint „Bender A” méréssel,
- ❖ az iskolai alkalmasság mérését,
- ❖ egyéb vizsgálati dokumentumait.

A fejlődést követő dokumentációban feljegyzésre kerülnek továbbá a gyermek fejlesztési feladatai, intézkedések, megállapítások, javaslatok, fejlesztési tervek. A gyermek aktuális fejlettségi szintjét, a fejlesztési javaslatokat évente két alkalommal ismertetjük a szülővel.

A gyermekek adatait, a pedagógiai dokumentációt az adatkezelési szabályzatban leírtak pontos betartásával kezeljük.

A pedagógiai munka tervezése, elemzése, a gyermekek egyéni megfigyelései, az egyénre szabott nevelési- fejlesztési eljárások átgondolt, beszabályozott dokumentációt igényelnek. A fejlesztőmunka eredményességének értékelése a további pedagógiai tevékenység alapját képezi.

6. KIEMELT FIGYELMET IGÉNYLŐ GYERMEKEK – INKLUZÍV NEVELÉS, INTEGRÁCIÓ

A 2011. évi CXC törvény a nemzeti köznevelésről 4. § 13. pontja az alábbiakban határozza meg a kiemelt figyelmet igénylő gyermekek körét:

1.) *különleges bánásmódot igénylő gyermekek:*

- a.) sajátos nevelési igényű,
- b.) beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő,
- c.) kiemelten tehetséges.

2.) a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló törvény szerint *hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek.*

Helyi nevelési programunkban az integráció kérdésköre fontos szerepet kap. A sikeres integráció feltétele a befogadás, az inkluzív szemlélet magvalósítása. Az inklúzió alapuló – befogadó - szemlélettel „minden gyermek különbözőségét” kívánjuk érvényre juttatni. A gyakorlatban ez azt jelenti, hogy mindenkit a maga szintje és képességei, a várható egyéni teljesítményeinek függvényében fejlesztünk, nevelünk - a differenciálás pedagógiai módszerével.

Ebbe a szemléletbe, és az ezen alapuló gyakorlatba a nehezen szocializálható, más kultúrában élő, vagy sajátos nevelési igényű gyermekek éppúgy beletartoznak, mint bizonyos területeken kiugró képességgel rendelkező társaik.

Az inkluzív pedagógia – a „sokféleség pedagógiája” nem igényel más változtatást, mint szemléletváltást és fokozott differenciálást.

Inkluzív nevelési elveink

- A gyermekek alapvető joga, hogy sajátos szükségleteiknek, állapotuknak megfelelő segítséget kapjanak készségeik kibontakoztatásához, személyiségük védelméhez, fejlesztéséhez.
- Minden gyermek különböző, minden gyermeket a maga szintje és képességei szerint szükséges nevelni, fejleszteni.
- Az inkluzív szemlélet az egyénre szabott pedagógiai gyakorlatban, folyamatos visszacsatolásban, nyomon követésben realizálódik.
- Az inkluzív szemlélet gyakorlatban történő kifejeződése és eszköze a differenciálás.
- Differenciálás segítségével a személyiség a maga útját bejárva legyen képes fejlődni.
- A nemzeti, etnikai kisebbséghez tartozó gyermekeknek, valamint a hazájukat elhagyni kényszerülő migráns családok gyermekeinek biztosítjuk az önazonosság megőrzését, ápolását, erősítését, nyelvi nevelését, a multikulturális és

interkulturális nevelésen alapuló integráció lehetőségét, az emberi jogok és az alapvető szabadságjogok védelmét.

Az inkluzív nevelés célja, az óvodapedagógus feladatai az inkluzív nevelésben:

- Az inklúzió, a befogadó pedagógia, a differenciálásra épülő nevelés megvalósítása.
- A különbözőség figyelembevételével az optimális terhelés biztosítása.
- Az ismereteket eltérő módszerekkel és mennyiségben kell elérhetővé tenni.
- A gyakorlási helyzeteket praktikusán, az életszituációkban is előforduló formában kell kialakítani.
- Az elsajátított ismeretanyag kontrollja és ellenőrzése nagy fontosságú.
- Pedagógiai munkánkban a tudatosság, az ismeretek egymásra építése, a fokozatosság, valamint a kis lépésben való haladás érvényesítése.
- Kiemelt figyelem az érzelmi, akarati és szociális képességek fejlesztésére.
- Az együttnevelés fontossága kapjon hangsúlyt a gyógypedagógus, óvodapedagógus, dajka, külső szakemberek között.
- Építeni kell a szülők segítségére, bevonására, támogató szülői közösséget létrehozva.
- Befogadó gyermekközösség kialakítása.
- Élmények, tapasztalatok és tevékenységek biztosításával a gyermekek személyisége a lehetőségekhez és önmagukhoz képest fejlődjön, ériék el az eredményes iskolai munkához szükséges testi, lelki és szociális érettséget.

6.1.Sajátos nevelési igényű gyermek

Különleges bánásmódot igénylő, sajátos nevelési igényű gyermeknek tekintjük, aki a szakértői bizottság szakértői véleménye alapján mozgásszervi, érzékszervi, értelmi vagy beszéd fogyatékos, több fogyatékoság esetén halmozottan fogyatékos, autizmus spektrum zavarral vagy egyéb pszichés fejlődési zavarral küzd.

A fejlesztés szervezeti keretének megválasztását az alkalmazott speciális módszer- és eszközrendszer minden esetben a gyermekek állapotából fakadó egyéni szükségletek határozzák meg – az illetékes szakértői bizottság szakértői véleményének figyelembe vételével.

A sajátos nevelési igény jellemzői:

- A gyermek életkori sajátosságainak a fogyatékoság, az autizmus spektrum zavar, vagy egyéb pszichés fejlődési zavar által okozott részleges, vagy teljes körű módosulása.

- Aképességek részleges vagy teljes kiesése, fejletlensége, eltérő ütemű fejlesztethezősége.
- A sajátos nevelési igény a szokásos tartalmi és eljárásbeli differenciálástól eltérő, nagyobb mértékű differenciálást, speciális eljárások alkalmazását, illetve kiegészítő fejlesztő, korrekciós, habilitációs, rehabilitációs, valamint terápiás célú pedagógiai eljárások alkalmazását teszi szükségessé.
- A nevelés, a fejlesztés feltételeit a nemzeti köznevelési törvény és az ahhoz kapcsolódó jogszabályok (32/2012. (X. 8.) EMMI rendelet 1. sz. melléklet:” A sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelésének irányelve”) határozzák meg. Az általánosan kötelező feltételeket a jogszabályok több területen módosítják, illetve kiegészítik olyan többletszolgáltatásokkal, amelyeket ki kell alakítani, és hozzáférhetővé kell tenni.
- Az egészségügyi és pedagógiai habilitációs, rehabilitációs tevékenység olyan *team-munkában* kialakított és szervezett nyitott nevelési folyamatban valósul meg, amely az egyes gyermekek, vagy gyermekcsoport igényeitől függő eljárások (időkeret, eszközök, módszerek, terápiák) alkalmazását teszi szükségessé.

Sajátos nevelési igényű gyermek óvodai nevelésének célja:

Óvodánk a sajátos nevelési igényű gyermekeknél is az óvodai nevelés általános célkitűzéseinek megvalósítására törekszik.

A nevelés hatására a sérült kisgyermeknél is fejlődik az alkalmazkodó készség, az akaraterő, az önállóságra törekvés az érzelmi élet, az együttműködés. A sajátos nevelési igény szerinti környezet kialakítása, a szükséges tárgyi feltételek, és segédeszközök megléte akkor biztosítja a nevelési célok megvalósíthatóságát, ha a napirend során a gyermek mindig csak annyi segítséget kap, ami a további önálló cselekvéshez szükséges.

- A gyermek családi nevelésének, a közösségbe való beilleszkedésének az elősegítése a többi gyermekkel együtt történő integrált nevelés során.
- A gyermekek fejlesztésének megvalósítása a számukra megfelelő területeken, oly módon, hogy a nevelés, fejlesztés ne terhelje túl a gyermeket
- A gyermek hátrányainak leküzdéséhez szükséges segítség biztosítása.
- Az egészségügyi és pedagógiai habilitációs, rehabilitációs tevékenység, team munkában kialakított és szervezett nevelési folyamatban történő megvalósítása, az egyes gyermekek igényeitől függő eljárások (időkeret, eszközök, módszerek, terápiák) alkalmazásával.

Az óvodapedagógus feladatai a sajátos nevelési igényű gyermek óvodai nevelésében:

Megfelelő tájékoztatással felkészíti a pedagógiai munkát segítő alkalmazottakat és a szülőket a sajátos nevelési igényű gyermek befogadására. Türelmes, nyugodt, érzelmi támaszt biztosító habitusa elengedhetetlen feltétele az SNI-s gyermekek eredményes nevelésének. A kisgyermek harmonikus személyiségfejlődéséhez biztosítja az elfogadó,

eredményeket értékelő környezetet. A tevékenységek szervezésénél a rugalmas szervezeti keretek kialakítását részesíti előnyben a sajátos nevelési igényű gyermekek egyéni foglalkoztatásának megvalósulásához. Az alkalmazott módszereket, módszerkombinációkat a „sérülésspecifikusság” szerint választja meg, alkalmazkodva a sajátos nevelési igény típusához.

Kiemelt figyelmet fordít az alkalmazkodó készség, akaraterő, önállóságra törekvés, együttműködő készség terén való segítségnyújtásra. Csoportos, kiscsoportos, egyéni formában különböző technikák, terápiák alkalmazásával valósítja meg a segítségadást. Figyelembe veszi, hogy a gyermek terhelhetőségét biológiai állapota, esetleges társuló fogyatékosága, személyiségjegyei befolyásolják. Lehetőséget biztosít a kiemelkedő teljesítmények megmutatására, a tehetséggondozásra. Együttműködik a speciális szakemberekkel, a gyógypedagógus iránymutatásait, javaslatait beépíti a pedagógiai folyamatokba.

Egy-egy nevelési helyzet problémamegoldásához alternatívákat keres, alkalmazkodik az eltérő képességekhez, az eltérő viselkedésekhez. Szakszerűen választja meg és alkalmazza a sérülés-specifikus módszereket, technikákat. A gyermek fejlődésének elemzése alapján - szükség esetén - eljárásait megváltoztatja. A gyermek egyéni szükségleteihez igazodóan speciális segédeszközöket használ, törekszik a segédeszközök elfogadtatására, azok következetes használatára és megóvására nevel.

Törekszik a kompenzációs lehetőségek körének bővítésére a nem, vagy kevésbé sérült funkciók differenciáltabb működésének tudatos fejlesztésével. Amennyiben részesült a gyermek korai fejlesztésben, azt a korai fejlesztés eredményeire építi. A sérült funkciók miatt biztosítja a folyamatos stimulációt és kondicionálást, megvalósítja a fejlesztés folyamatosságát, rendszerességét és a kiszámíthatóságát. Az ismeretnyújtást fokozatosan, kis lépésekre lebontva tervezi és végzi. A gyermek fejlődése érdekében a gyógypedagógussal rendszeres konzultációt folytat.

Különös figyelmet fordít:

- A cselekvéses tanulás megvalósítására.
- A szükséges időtöbblet, ill. alkalom biztosítására.
- A változatos ingerek (taktilis, mozgásos, látási, hallási) biztosítására a tapasztalati és ismeretkör bővítése érdekében.
- Az alapmozgások kialakítására, fejlesztésére.
- A szociális készségek, önkiszolgálás, kognitív funkciók fejlesztésére.
- Az adekvát játékhasználat elősegítésére.

- A változatosság biztosítására (ugyanazon funkció változatos módon való gyakoroltatása).
- Tudatos önállóságra nevelésre.
- Az eltérő terhelhetőségre.

A gyógypedagógus feladata a sajátos nevelési igényű gyermek óvodai nevelésében:

A Szakértői Bizottság szakvéleménye alapján egyéni fejlesztési tervet készít. A tudatos és hatékony pedagógiai hatások lényeges feltétele az egyéni fejlesztési terv kidolgozása. Az integráltan nevelt fogyatékos gyermekek esetében szakmai feltétel e terv megléte, hiszen a tudatos fejlesztő munkában ez elengedhetetlen.

Biztosítja a fejlesztő munka fázisainak egymásra épülését, meghatározza a diagnosztikus mérések helyét és idejét, módot ad új fejlesztési célok megfogalmazására. Lényege abban rejlik, hogy a fejlesztés eredményeit felhasználva újabb célok kitűzésével és megvalósításával biztosítja a fejlesztés hatékonyságát. A foglalkozások időpontját, anyagát, megfigyeléseit az egyéni haladási naplóban rögzíti.

Segíti a pedagógiai diagnózis értelmezését, figyelemmel kíséri a gyermek haladását. Javaslatot tesz gyógypedagógia-specifikus módszerek, módszerkombinációk alkalmazására, az egyéni fejlesztési szükséglethez igazodó módszerváltásokra, a gyermek igényeihez igazodó környezet kialakítására. Segítséget nyújt a szükséges speciális (segéd) eszközök kiválasztásában, tájékoztat a beszerzés lehetőségéről. Együttműködik az óvodapedagógusokkal, figyelembe veszi a gyermekkel foglalkozó óvodapedagógus tapasztalatait, észrevételeit, javaslatait. Kapcsolatot tart a szülővel a rehabilitáció sikerességét szolgáló ismeretek átadásával.

A sajátos nevelési igényű gyermekek fejlesztésének dokumentumai:

- A Szakértői Bizottság szakvéleménye.
- Az óvodai felvételi és mulasztási napló, amely tartalmazza a gyermekről készült szakvéleményt kiállító szakértői és rehabilitációs bizottság nevét, címét, a szakvélemény számát és kiállításának keltét, valamint a felülvizsgálat időpontját.
- Jelzés a Szakértői Bizottság felé minden év június 30-ig azoknak a gyermekeknek a nevével és szakvélemény számával együtt, akiknek felülvizsgálata a következő nevelési évben esedékes.
- Az óvodai csoportnapló, amely tartalmazza az óvodapedagógus feljegyzéseit.
- Egyéni haladási napló, egyéni fejlesztési terv.

6.1.1. Mozgáskorlátozott gyermekek integrációja

Óvodánk az integrációs szemlélet fontosságát felismerve - ennek társadalmi, pedagógiai jelentőségét -, a mozgáskorlátozott gyermekek normál populációval való együttnevelését vállalta fel. Intézményünk pedagógusai e szemlélettel azonosulni képesek, a befogadó attitűd természetes számukra.

A mozgásszervi fogyatékos (mozgáskorlátozott) gyermeknél a mozgásrendszer veleszületett, vagy szerzett károsodása és/vagy funkciózavara miatt jelentős és maradandó mozgásos akadályozottság áll fenn, melynek következtében megváltozik a mozgásos tapasztalatszerzés és a szocializáció. A különleges gondozási igényt meghatározza a károsodás keletkezésének ideje, formája, mértéke és területe.

A mozgásszervi fogyatékos (mozgáskorlátozott és halmozottan fogyatékos mozgáskorlátozott) gyermek óvodai nevelése során kiemelt feladat a mozgásos akadályozottságból eredő hátrányok csökkentése, megszüntetése, a speciális, egyénre szabott eszközök használatának kipróbálása, megtanítása, s ezek segítségével a tágabb és szűkebb környezet minél sokrétűbb megismertetése, és így módon az életkornak megfelelő tapasztalatszerzésre, a megtanult mozgás alkalmazására nevelés.

Az óvodában biztosítjuk - a gyermek állapotához igazodó megfelelő mozgás- és életteret (az ehhez szükséges eszközöket, például lejtő, kapaszkodó), mindig szem előtt tartva az önállóságra nevelés elvét. A mozgásnevelést az óvodai tevékenységek körébe építjük be. Az elsajátított mozgásminták rögzítése, a szükséges korrekciós helyzetek alkalmaztatása a napirend egészét átszövő feladat.

Elveink a mozgáskorlátozott gyermekek nevelésében:

- Óvodánk dolgozói érzelmiileg azonosulnak az integrációval, természetesnek tekintjük a mozgáskorlátozott gyermekek jelenlétét intézményünkben.
- Az integráció megvalósítása, az adaptivitás és a teljesség szemléletében történik.
- Minden gyermek fejleszthető.
- A mozgáskorlátozott gyermekek is különbözőek, ezért ők is sajátos megkülönböztetést, egyéni bánásmódot igényelnek.

A mozgáskorlátozott gyermek nevelésének célja:

- A gyermek alapvető jogainak, sajátos szükségleteinek, állapotának megfelelő nevelés, fejlesztés biztosítása.
- Személyiségének védelme, fejlesztése, képességei, készségei kibontakoztatása.

A mozgáskorlátozott gyermek nevelésének feladatai:

- Részfunkciók fejlesztése.
- A mozgásos tapasztalatszerzés belülről jövő igényének kialakítása.
- Késztetés az akadályozottság, hátrány leküzdésére.
- Pozitív személyiségjegyek, képességek kialakítása és értékelése.
- Minél több élmény, tapasztalat átéléséhez való hozzásegítés.
- Képességüknek és mozgásállapotuknak megfelelő iskolatípus választása.

A fejlesztés során mindig a gyermekek meglévő képességeiből kell kiindulnunk. Segítő, támogató szemlélettel fejlesztjük a részleges zavart, vagy késve jelentkezett képességek kialakítását. Próbáljuk elérni, hogy minden mozgáskorlátozott gyermek tisztában legyen életkorának és egyéniségének megfelelő szinten saját állapotával, jogaival, lehetőségeivel. A fejlesztés több irányból történjen: lehet tevékenységorientált, spontaneitásból kiinduló, feladatorientált. A feladatot és személyes élményt egy szituációba integráló fejlesztés során próbáljuk a személyiség minél több szféráját bevonni a fejlesztésbe.

A mozgáskorlátozottságból eredő speciális feladatok

Játéktevékenység

Játékfajta	Esetlegesen fellépő nehézségek	Feladatok
Mozgásos játék	<p>Nagymozgások akadályozottsága</p> <p>Helyváltoztatási probléma, tájékozódási zavar.</p> <p>Lateralitási probléma pl.körjátékoknál.</p> <p>Eszközök használata felső végtag érintettségénél pl. labdajátékoknál.</p> <p>Szabályok elfogadása, alkalmazkodóképesség nehezítettsége.</p>	<p>Fokozott figyelem az ép társak részéről.</p> <p>A sérült gyermek defektusának megfelelő feladat, szerep megtalálása.</p> <p>(pl: játékvezető)</p>
Konstruktív játék	<p>Akadályozott kézműködés, eltérő kézfunkció.</p> <p>Két felső végtag koordinációs zavara.</p> <p>Ízületi mozgások beszűkülése.</p> <p>Felső végtag hiánya.</p>	<p>Egyoldali felső végtagsérülésnél, feltétlenül indokolt az érintett kéz bevonása a működésbe.(Pl. fogja le a papírt).</p> <p>Törekedni kell a két kéz együttműködésére.</p> <p>Változatos anyagokkal való manipulálás elősegíti a tapintási érzékelés fejlődését.</p> <p>Szükség esetén eszközváltoztatás.</p> <p>A helyes ülés megtanítása.</p>
Szerepjáték	<p>Beszűkült tapasztalatszerzés, kevesebb utánzási lehetőség.</p> <p>A különböző szerepek eljátszásának mozgásos akadályozottsága.</p> <p>A kudarcélmény, a sikerek hiánya gátlásosságot okozhat.</p>	<p>Megfelelő szerep, szerepkör kiválasztása.</p> <p>Frustrált élményeinek kijátszása.</p>

Vers, mese

Esetlegesen fellépő nehézségek	Feladatok
<p>Központi idegrendszeri károsodás esetén zavart a figyelem összpontosítás, a gyermek rövidebb ideig képes koncentrálni.</p> <p>Az esetleges agyi károsodás következtében előfordul beszédzavar nehezítheti a versek, mesék, mondókák rögzítését, mely gátlásosságot eredményezhet.</p> <p>Az állandó akadályozottság megfelelő segítség nélkül fokozottan érzékennyé teheti a gyermeket.</p>	<p>Mindennapi mesélés.</p> <p>Növeljük az előadásmód személyes varázsát.</p> <p>Adjunk lehetőséget a kommunikációs zavarral küzdő gyermekeknek is, a versek, mesék reprodukálására.</p> <p>Olyan feltételek, szituációk teremtése, melyben a megfelelő hatások érvényesülhetnek.</p>

Ének, zene, énekes játék

Esetlegesen fellépő nehézségek	Feladatok
<p>A nehezített nagymozgás az énekes játékoknál. A hangszeres játék, a ritmus és a tempó érzékelése, pontos utánzása, visszaadása a felső végtag érintettsége esetén</p> <p>Az esetleges észlelési zavarokból következően, a tempóváltást a gyorsabb-lassabb különbségét nem mindig észlelik.</p> <p>A mozgáskorlátozottság következtében megváltozhat, eltérő lehet a mozgás ritmusa.</p> <p>A sérült kisgyermek célmozgása, koordinációja pontatlanabb, térforma alakítása, térérzékelése gyengébb lehet</p>	<p>A zenehallgatással segítjük a gyermek érzelmi életének alakulását, oldjuk feszültségét, függő helyzet okozta frusztrációját.</p> <p>A mozgáskorlátozott gyermek számára is a megfelelő hangszer kiválasztása.</p> <p>Az éneklés légzőfunkciókra kifejtett jó hatásának terápiás kihasználása.</p> <p>A közös éneklés örömszerző, közösségformáló hatású, ezért szorgalmazzuk, hogy a mozgáskorlátozott gyermek is mindig vegyen részt ebben a tevékenységben.</p>

Vizuális nevelés

Esetlegesen fellépő nehézségek	Feladatok
<p>A felső végtag érintettsége különböző mértékben és különbözőképpen nehezítheti a rajzeszköz használatát.</p> <p>Egyoldali felsővégtag-érintettség hiány esetén az ép másik kéz átveszi a funkciót, ami akkor okozhat problémát, ha a domináns oldal az érintett.</p> <p>Nehezített lehet a mintázáshoz, kézimunkához használt anyag és eszköz megfogása, elengedése is.</p> <p>Előfordulhat, hogy gondolkodása előbbre jár, mint azt manuálisan követni tudja, ez meglátszik a rendezetlen, hiányos alkotáson.</p> <p>Egyoldali felsővégtag-érintettsége esetén helytelen tartást vesz fel a gyermek, mert az érintett kezét gyakran elfelejti használni.</p>	<p>Az asztal, a szék magasságát a mozgáskorlátozott gyermekekhez igazítjuk.</p> <p>A kóros együttmozgásokat tapintatosan megakadályozzuk.</p> <p>Sokféle anyagminőséggel ismertetjük meg a gyermekeket, ezáltal az esetlegesen hiányos tapasztalataikat pótoljuk.</p> <p>Szükség esetén speciális író- és rajzeszközöket biztosítunk.</p> <p>Igyekszünk elérni, hogy a sérült gyermekek is szívesen ábrázoljanak, az eszközök használatával szembeni félelmük oldódjon.</p>

A külső világ tevékeny megismerése és a matematika

Esetlegesen fellépő nehézségek	Feladatok
<p>A környezetéről szerzett információ mennyiségileg kevesebb, mint ép mozgású kortársaié.</p> <p>A manuális problémák a matematikai ismeretszerzéshez szükséges cselekvéseket, így a cselekvésbe ágyazott gondolkodást nehezítik.</p> <p>A testséma-zavarok a saját test térbeli helyzetének zavara a téri relációk hiányos ismeretét eredményezhetik.</p> <p>Előfordulhat, hogy nem ismeri a közlekedési eszközöket, a természeti, környezeti jelenségektől könnyebben megijed.</p>	<p>Törekszünk a sokoldalú ismeretnyújtásra, az ismeretátadás sokféle módjára. A tapasztalati úton cselekvéssel szerzett ismeretszerzést, az érzékszervi csatornák felhasználását preferáljuk (látás, hallás, tapintás, szaglás, ízlelés).</p> <p>Fontos a matematikai képességek elsajátításához szükséges a vizuális, taktilis észlelés, a logikai készség, a szám és mennyiség fogalom, a téri és síkbeli orientáció, az analógiás gondolkodás, és az emlékezet fejlesztése. A téri relációk megértésére a nagymozgásokat alkalmazzuk. A megszerzett tapasztalatok megerősítését cselekvéssel biztosítjuk. Előnyben részesítjük a matematikai jellegű játékokat. Olyan feltételeket teremtünk, hogy a gyermek is részt vegyen környezetének alakításában, változtatásában.</p>

Mozgásfejlesztés

Esetlegesen fellépő nehézségek	Feladatok	Esetlegesen fellépő nehézségek
<p>Megkésett mozgásfejlődés, mozgásos ügyetlenség.</p> <p>A motoros képességek zavara, akadályozottsága.</p> <p>Téris tájékozódási, térészlelési zavar, lateralizációs zavar.</p>	<p>A speciális mozgásfejlesztést szaksegítség igénybevételével valósítjuk meg.</p> <p>Kerüljük a gyermek számára káros mozgástevékenység végeztetését.</p>	<p>Mindennapos testnevelés az óvodapedagógus vezetésével.</p> <p>Heti egyszeri testnevelés, amit szintén az óvodapedagógus vezet meghatározott célkitűzésekkel, feladatokkal.</p>
<p>Mozgás indításának, leállításának, tempó-váltásának nehezítettsége.</p> <p>A frusztráció, a kiszolgáltatott helyzet következtében alacsonyabb szintű lehet a kudarcűrő és konfliktuskezelő képesség.</p>	<p>A gyermekek fejlesztésében a szomatopedagógus információi meghatározók.</p>	<p>Amennyiben több mozgáskorlátozott gyermeket integrálnak az óvodába, akkor lehetőséget kell biztosítani a mozgáskorlátozottak speciális mozgásrehabilitációjára.</p> <p>Ezeket a foglalkozásokat szomatopedagógus vezeti.</p> <p>A mozgásos foglalkozások negyedik formája az egyéni mozgásnevelés, amely a szomatopedagógus feladata.</p>

Óvoda – iskola átmenet támogatása

A gyermek számára óriási a változás, nehéz az átmenet egyik intézménytípusból a másikba. Mozgáskorlátozott gyermek esetén az átmenet nehézsége nagyobb, több gonddal kell szembenézni, újabb elvárásoknak megfelelni.

A köznevelési törvény értelmében a mozgáskorlátozott gyermek iskolaérettségét a Mozgásvizsgáló Országos Szakértői és Rehabilitációs Bizottság komplex vizsgálat alapján állapítja meg és tesz javaslatot a számára alkalmas iskolatípusra.

A mozgáskorlátozott gyermek fejlődésének várható eredményei óvodáskor végén:

- ❖ A gyermek lelkileg felkészült arra, hogy az új helyen szeretettel fogadják, a szükséges segítséget ott is meg fogja kapni.
- ❖ Feladattudata, figyelmének tartóssága megfelelő.
- ❖ A gyermek kez ügyessége sokoldalúan fejlődött, várhatóan alkalmas az iskolai grafomotoros teljesítményre.

6.1.2. Autizmus spektrumzavarral élő gyermek integrációja

Magyarországon a sajátos nevelési igényű gyermekek integrációját elősegítő törvényi szabályozás korszerű lehetőségeket biztosít az autizmussal élő gyermekek beilleszkedéséhez is. *Az esélyegyenlőségről szóló 1998. évi XXVI. törvény kimondja, hogy az óvodai nevelésben és az iskolai oktatásban a többi gyermekkel együtt vesz részt a fogyatékos személy, ha ez fejlődése, képessége kibontakozása szempontjából előnyös. A köznevelési törvény. 47.§ (1) bekezdésében foglaltak szerint a sajátos nevelési igényű gyermeknek joga, hogy különleges bánásmód keretében állapotának megfelelő pedagógiai, gyógypedagógiai, konduktív pedagógiai ellátásban részesüljön, attól kezdődően, hogy igényjogosultságát megállapították.*

Az integráció általános feltétele, hogy ne legyen hátrányos a gyermek számára a speciális feltételek és módszerek hiánya miatt. Ennek érdekében az autizmussal élő gyermekek esetében az integráció optimális tervezését és megvalósítását nagy körültekintéssel kell végezni.

Intézményünkben az integráltan nevelt gyermek számára biztosítjuk mindazokat a speciális eszközöket, egészségügyi és pedagógiai habilitációs, rehabilitációs ellátást, melyekre a Szakértői Bizottság javaslatot tesz.

Elveink autizmus spektrumzavarral élő gyermekek nevelésében:

- Óvodánk dolgozói érzelmileg azonosulnak az integrációval, természetesnek tekintik az autizmus spektrumzavarral élő gyermekek jelenlétét intézményünkben, inkluzív szemlélettel fordulnak irányukba.
- Az autizmus spektrumzavarral élő gyermekek is különbözőek, ezért ők is sajátos figyelmet, egyéni bánásmódot és célzott fejlesztést igényelnek.

Az autizmussal élő gyermekek esetében a tünetek 3–5 éves korban, tehát az óvodáskor első felében a legtípusosabbak, illetve a legsúlyosabbak. Amint a legtöbb kisgyerek életében, úgy az ő esetükben is leggyakrabban az óvoda az első intézmény, ahol kortárs csoportba kerülve nyilvánvalóvá válik eltérő fejlődésük, jellegzetes viselkedésük.

Az autizmus spektrumzavarral élő gyermekek esetében három viselkedés területen tapasztalható minőségében eltérő fejlődés: a kommunikációban, a szociális interakciókban, valamint a rugalmas viselkedésszervezésben. Ez adja a szindróma koherenciáját, egységességét. A minőségében eltérő fejlődést rendkívül változatos formákban megjelenő tünetek tükrözik, amelyek a fenti területek legalább egyikén már hároméves kor előtt megjelennek. A tünetek bizonyos viselkedési jegyek teljes vagy részleges hiányát, valamint szokatlan megjelenési formáját egyaránt jelenthetik. Emellett más-más jellegzetességek kerülhetnek előtérbe a gyermek életkorától, értelmi és egyéb képességeitől, autizmusának súlyosságától, személyiségétől és az őket ért környezeti hatásoktól (családi háttér, fejlesztés, ellátás) függően.

Az elsődleges és másodlagos viselkedési tünetek az igen súlyosból a jól kompenzált állapotban csaknem tünetmentessé változhatnak, és a gyermek életének különböző szakaszaiban különböző formában jelentkezhetnek. Új helyzetben, váratlan események hatására felerősödhetnek a típusos tünetek.

Hazánkban a többi európai országhoz hasonlóan a BNO–10 diagnosztikus rendszerben a diagnózis alapja a sérülések triászja, valamint a hároméves kor előtti kezdet. Az elmúlt években a pervazív fejlődési zavarok kifejezés helyét az autizmus spektrum zavarok terminus vette át. Az autizmus spektrum zavar fogalmába több, eltérő diagnózis tartozik. Egyaránt ide sorolandó a gyermekkori autizmus, az atípusos autizmus és az Asperger-szindróma is. Az autizmus spektrum zavarok diagnózisa gyermekpszichiátriai feladat. A gyermek képességeinek felmérése, a fejlesztés javasolt kereteinek és tartalmának meghatározása a Szakértői Bizottság kompetenciája.

Az autizmus spektrumzavarral élő gyermek integrált nevelésének célja:

- A gyermek alapvető jogainak, sajátos szükségleteinek, állapotának megfelelő nevelés, fejlesztés biztosítása.
- Személyiségének védelme, fejlesztése, képességei, készségei kibontakoztatása.
- A deficit mértékétől függő, egyéni szükségleteknek megfelelő fejlesztés (motorikus funkciók fejlesztése, viselkedésrendezés).
- Az integráció megvalósítása az elérhető legnagyobb önállóság és kompetencia érdekében.
- Szociális-kommunikációs deficit kompenzálása, a társas kapcsolatok alakításának segítése és tanulás hatékonyságának érdekében.
- Önellátási készségek fejlesztése.
- Az egyéni sikereket segítő tulajdonságok, funkciók fejlesztése.
- Az autizmusból és a társuló fogyatékoságokból eredő fejlődési elmaradások lehetséges célirányos kompenzálása, a meglévő ép funkciók bevonása a hiányok pótlása érdekében.
- A meglévő ép funkciók bevonása a hiányok pótlása érdekében, a különféle funkciók egyensúlyának kialakítása.
- A szükséges speciális eszközök elfogadtatása és használatuk megtanítása.
- A sztereotip, inadekvát viselkedések kialakulásának megelőzése, illetve korrekciója.

Az integráció sok tárgyi, technikai és személyes ráfordítást, az erőforrások kreatív felhasználását, valamint rugalmasságot és a siker érdekében szoros együttműködést igényel az óvoda, a segítő szakemberek és a család között. A sikeres integráció elsősorban azon múlik, hogy - mint befogadó intézmény - közösségünk megérti-e a viselkedéses tünetek hátterében álló okokat, tudjuk-e szakszerűen és hatékonyan segíteni a gyermeket. A gyermek igényeinek, erősségeinek és gyengeségeinek ismeretében differenciált tanulásszervezéssel, protetikusan környezet biztosításával oldható meg a személyre szabott fejlesztés.

A jó nyelvi és értelmi képességekkel rendelkező autizmussal élő gyermekeket jellemző leggyakoribb tünetek

A társas és érzelmi készségek területe

- Nem érti, hogyan kell más gyermekekkel együtt játszani. Például figyelmen kívül hagyja a közös játék íratlan szabályait.
- Szabad időben, kötetlen játékidőben elkerüli a többieket, egy félreeső helyre vonul.
- Figyelmen kívül hagyja a társas együttlét szokásait, a viselkedési szabályokat, a helyzetnek nem megfelelően viselkedik, oda nem illő megjegyzéseket tesz valakire anélkül, hogy annak hatásaival tisztában lenne.
- Nincs empátiás készsége, vagyis nem tudja beleélni magát más ember érzéseibe.
- Elvárja másoktól, hogy ismerjék gondolatait, élményeit, véleményét. Nem ismeri fel, hogy a másik nem volt jelen az adott helyzetben, nem tudhat olyasmit, amit ő tud.
- Szokatlan mértékben igényli a megnyugtatót, különösen olyan helyzetekben, amikor a dolgok elromlanak vagy megváltoznak körülötte.
- Nem tudja árnyaltan kifejezni érzelmeit. A helyzethez mérten aránytalanul nagy nyugtalanság vagy szélsőséges érzelmi állapot lesz rajta úrrá.
- Nem tudja pontosan kifejezni az érzelmeit. Nem érti, hogy a különböző emberek felé más-más módon fejezzük ki érzelmeinket.
- Nem szívesen vesz részt versenyzésben, közös játékokban, tevékenységekben.
- Nem befolyásolják a kortársak (játékokban vagy a ruházkozásban).

A kommunikáció területe

- Szó szerint értelmezi a hallottakat.
- Szokatlan a hangja vagy a hanghordozása (monoton, színtelen).
- Nem figyel a beszélgetőpartner mondanivalójára, nem reagál annak tartalmára.
- Beszélgetés közben kevés szemkontaktussal él. A szemkontaktus használata) az interakciók során furcsa, rugalmatlan, nem tölti be szabályozó szerepét.
- Beszéde pedáns, túl precíz.
- Nem tudja fenntartani a beszélgetés folyamatosságát.

A megismerési (kognitív) készségek területe

- A mesék, kitalált történetek kevésbé keltik fel érdeklődését.
- Kifejezetten jó a hosszú távú memóriája, jól emlékszik régi eseményekre, adatokra.
- Nem játszik szerepjátékokat. Más gyermekeket nem von be saját képzeletbeli játékába, a többiek kitalált történetébe pedig belezavarodik.

Sajátos érdeklődési kör

- Egyetlen téma köti le érdeklődését, megszállottan gyűjti az ehhez kapcsolódó információkat, adatokat (pl. közlekedés, térképek).
- Feldúlja minden, ami eltér a szokásos rendtől (pl. szokott útvonaltól való eltérés).
- Körülményes szertartásokat dolgoz ki, pl. lefekvés előtt sorba rakja játékait.

A mozgásos készségek területe

- Rossz a mozgáskoordinációja, ezért gyenge például a labdajátékokban.
- Szokatlan testtartással szalad.

Egyéb sajátosságok

- Szokatlan mértékű félelem vagy nyugtalanság lehet úrrá rajta:
  - szokványos hangoktól (pl. elektromos gépektől);
  - a bőr vagy a fej érintésétől;
  - bizonyos ruhadarabok viselésekor;
  - váratlan zajoktól;
  - egyes tárgyak látványától;
  - zajos helyektől, tömegektől (pl. bevásárlóközpontban).
- Ha izgatott, kezével csapkod, forog.
- Kisebb fájdalmakra érzéketlenül reagálhat.
- Szokatlan grimaszokat vág.

Típusos erősségek, amelyekre az autizmussal élő gyermekeknél építeni lehet:

- A megfelelő szintű vizuális információt általában értik.
- Tanult rutinokhoz, szabályokhoz való alkalmazkodás.

- Jó mechanikus memória.
- Megfelelő környezetben, érdeklődésének megfelelő témánál kiemelkedő koncentráció, kitartás.
- Egyes, nem szociális tartalmú területeken relatíve jó képesség (pl. memoriter, zene).

Mivel az autizmus spektrum zavarban érintett gyermekek esetében az organikus sérülésnek nincsenek fizikai jegyei, a környezet gyakran nevelési vagy érzelmi-akarati problémákat feltételez a fenti gyakori tünetek hátterében.

Az autizmus spektrumzavarral élő gyermek integrált nevelésének feladatai

Az autizmussal élő gyermekek képességstruktúrája nagyon változatos – a súlyos tanulási nehézségtől az átlagos tanulási képességig terjedhet. Az autizmus-specifikus fejlesztés alapja, hogy felismerjük és megértsük a rendkívül változatos tüneteket, melynek hármasszög alapja a viselkedés szintjén minden autizmussal élő gyermek esetében azonos: a szociális és kommunikációs készségek, valamint a rugalmas viselkedésszervezés minőségi károsodása. A tünetek, erősségek és gyengeségek egyénenként eltérnek, rendkívül változatosak, így a felmérés, tervezés és fejlesztés is egyénre szabottan történik. A fejlesztés alapját mindig a gyermek aktuális fejlettsége képezi, a fejlesztést ennek alapján kell tervezni.

Az egyéni fejlesztés szervezeti kerete és tartalma sajátos: a hagyományos emberi tudás mellett olyan tartalmakat kell megtanulnia az autizmusban érintetteknek, amelyet az emberek intuitív módon, a szociális érintkezések során sajátítanak el (pl. szociális megértés, kölcsönösség a személyek közötti kommunikációban). A gyermeknek meg kell tanulnia kontrollálni viselkedését, kompenzálnia kell a szociális megértés deficitjéből fakadó nehézségeit. A sikeres integráció fontos feltétele a biztonságot nyújtó befogadó, elfogadó környezet, amely megfelelő mennyiségű szociális ingert biztosítva intenzíven segíti a szociális tanulást. A szokott módon fejlődő kortársak az együttnevelés során megtanulják elfogadni társuk különbözőségét, ezáltal fejlődik empatikus készségük, szociális érzékenységük.

Az autizmussal élő gyermek gondos tervezéssel bevonható a projektrendszerű tanulásba, csoporttevékenységbe is, de esetében nem várható el kreativitás, spontaneitás, a belső motiváción alapuló részvétel. Előzetes mérlegelés, személyre szóló tervezés szükséges a feladatok, betölthető szerepek meghatározásánál és a tanulási környezet kialakításánál.

Az autizmus spektrumzavarral élő gyermekek óvodai fejlesztésének fő területei

A szociális készségek fejlesztése

Az autizmusban sérült három terület közül (szociális viselkedés, kommunikáció és rugalmas gondolkodás) a legmarkánsabb problémákat a szociális interakciókban fedezhetjük fel: az autizmus, mint „szociális fogyatékoság” a legvilágosabban specifikus. Természetesen egymástól elválaszthatatlan az első két terület, hiszen a valódi kommunikáció mindig valamilyen szociális interakciót is jelent. Elsődleges fontosságú speciális pedagógiai cél tehát a gyermek képességszintjének megfelelő szociális viselkedés, illetve az ezt megalapozó elemi készségek fejlesztése, tanítása.

A fejlesztés fő területei - alapozó szociális készségek megtanítása

- Más személyek jelenlétének felismerése és elfogadása.
- A pedagógus segítségének elfogadása.
- A csoport életének elemi szabályainak, szokásainak elsajátítása.
- Az elemi viselkedési szabályok elsajátítása.
- Az utánzási készség fejlesztése.
- Önmagáról való tudás alakítása.
- Saját külső tulajdonságainak felfedeztetése.
- Saját maga és más személyek elkülönítése (pl. önfelismerés tükörben).
- Elemi élménymegosztás gyakorlása.
- A gyermek által gyakran végzett, megszokott tevékenységek felsorolása.
- Kapcsolatteremtés, fenntartás.
- A metakommunikáció megértésének és használatának fejlesztése.
- Ismerős személyek felismerése, nevének megtanítása.
- Egyszerű szociális rutinok megtanítása (pl. köszönés, segítségkérés).
- Az információcsere szabályainak tanítása, a kommunikációs interakció kezdeményezése, fenntartása, befejezése.
- Óvodán belüli egyszerűbb szociális helyzetek viselkedési szabályainak betartása.
- Elemi kooperáció felnőttel, gyermekkel.

Az óvodai élet minden területén megjelenő szociális fejlesztést speciálisan erre a célra létrehozott egyéni fejlesztési helyzetben végzi a pedagógus. A már megtanult viselkedésminták valódi élethelyzetekben való gyakorlása elengedhetetlen feladat.

A kommunikációs készségek fejlesztése

A kommunikáció a kapcsolatteremtés,- fenntartás, valamint az információcsere eszköze. Az érintett gyermekeknél az alapvető probléma nem a beszéd hiánya vagy fejlődési zavara, hanem a kommunikációs szándék, illetve a kommunikációs funkció megértésének sérülése. Minden autizmussal élő kisgyermeknél – függetlenül verbális képességeinek színvonalától – elsődleges fontosságú cél az egyén képességszintjének megfelelő kommunikatív kompetencia megteremtése. E cél megvalósításához egyénre szabott kommunikációs eszközök, vizuális környezeti támpontok használata szükséges. A jól érthető, kiszámítható - protetikusan - környezet elemei: a tér strukturálása, a napirend, a tevékenységsszervezés és egyéb vizuális segítségek.

A fejlesztés területei

Alternatív kommunikációs rendszer használata

A beszédértés és beszédhasználat

A metakommunikáció értése és használata

Az autizmussal élő gyermek **kognitív fejlesztése** az egész nap folyamán természetes élethelyzetekben, és a tervszerű, célzott egyéni fejlesztés során valósul meg.

Az óvodapedagógus feladatai az autizmus spektrumzavarral élő gyermekek integrált nevelésében, fejlesztésében

Az óvodapedagógus tájékozott az autizmus spektrum zavar alapproblémáiban, speciális szükségleteiben. Magas szintű pedagógiai, pszichológiai képességekkel (elfogadás, tolerancia, empátia, hitelesség) és az együttneveléshez szükséges kompetenciákkal rendelkezik, képes az érintett gyermekek sajátos nézőpontjának elfogadására.

A szülőkkel kölcsönös bizalmon alapuló kapcsolatot épít ki, amely alapja a további közös együttnevelésnek. Segítséget nyújt a családnak az autizmus diagnózis feldolgozásában. Rendszeresen tájékoztatja a családot a gyermek fejlődéséről.

Inkluzív szemlélettel biztosítja a gyermek számára a befogadó, elfogadó környezetet, pedagógiai módszerekkel segíti beilleszkedését a gyermekcsoportba. Az autizmus

spektrum zavarban érintett gyermek számára érthető, belátható környezetet teremt, amely segíti eligazodását, és biztonságban érezheti benne magát.

Frontális irányítás helyett előtérbe helyezi az egyéni instrukciókat. Kommunikációjában törekszik az egyértelmű közlésre, a világos tartalmakra. Egyénre szabott motivációs rendszer alkalmazásával segíti a gyermek óvodai tevékenységekben való részvételét, majd fokozatosan törekszik a külső motivációk belső motivációvá való fokozatos átépítésére. Törekszik arra, hogy a gyermek a napirend során mindig csak annyi segítséget kapjon, ami a további önálló cselekvéséhez szükséges. Munkája során individuális módszereket, technikákat alkalmaz. Tudatosan használja a dramatikus és egyéb játékok adta fejlesztési lehetőségeket.

A foglalkozások során a pedagógiai diagnózisban szereplő javaslatokat beépíti, a gyermek fejlődésének elemzése alapján - szükség esetén - eljárásait megváltoztatja, az adott szükséglethez igazodó módszereket megválasztja. Az egyéni fejlesztést a gyógypedagógussal és a fejlesztő pedagógussal történő konzultáció alapján folytatja. A fejlesztéshez szükséges eszközöket az adott gyermek igényeinek, érdeklődésének megfelelően készíti el, válogatja össze, vagy adaptálja. Kihhasználja a vizualításra épülő tanulás lehetőségeit, olyan környezeti támaszokat alkalmaz, amelyek segítik a szociális világ stabilizálását (funkció szerint: időbeli, térbeli, procedurális és megerősítő támaszok).

Szükség esetén alkalmazza a sérülés-specifikus segédeszközöket (egyéni szabott vizuális segítségek, folyamatleírások, képes napirend), az autizmus-specifikus pedagógiai módszereket (pl. szociális történetek, én-könyv). A gyermek fejlődésének segítése érdekében és a megfelelő időpontban történő beiskolázás megállapítása érdekében együttműködik az FPSZ X. kerületi Tagintézményével, az FPSZ. 3. számú Szakértői Bizottsági Tagintézményével, valamint az Autizmus Alapítvány Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézményével.

Az óvoda-iskola átmenet

A fejlődés jellemzői az óvodáskor végére nem határozhatók meg; mindenkor az ASD súlyossága, a gyermek mentális képességei és a fejlődési ütem közösen alakítják a képet. A sajátos nevelési igényű gyermek részére az illetékes Szakértői Bizottság tesz javaslatot a beiskolázással kapcsolatban, és jelöli ki azt a beiskolázási formát és az intézményt, ahol a gyermek tankötelezettségét teljesítheti.

6.2. Hátrányos helyzetű gyermekek integrációja

A hátrányos helyzet igen tág kategória; egészségügyi, szociális, családszerkezetbeli, etnikai, kulturális és pszichés vonatkozásai ismereteseek. Valamennyi súlyos kulturális hátrányhoz, esetenként diszkriminációhoz is vezethet.

Lényeges a hátrányos helyzet és a veszélyeztetettség közötti különbségtétel. A hátrányos helyzet a személyiség bizonyos rétegeit érinti, míg a veszélyeztetettség az egész személyiség fejlődését gátolja, és a társadalmi beilleszkedési zavart előlegezi meg. Deviáns viselkedéssel, életvezetési problémákkal, morális defektusokkal, önértékelési zavarokkal jár. Rombolja a személyiség mentális morálisát. Megfelelő segítség nélkül megfordíthatatlan törést jelent a személyiség további fejlődésében.

A hátrányos és a veszélyeztetett helyzet kapcsolata:

Hátrányos helyzetben a szociális tartalom a hangsúlyos, veszélyeztetett helyzetben a pszichés tartalom. Nem törvényszerű, hogy a hátrányos helyzet veszélyeztetettségig fajuljon, de a veszélyeztetettség minden esetben magában foglalja a hátrányos helyzetet.

A hátrányos helyzet a szociokulturális hátrányt, az ingerszegény környezetet, az érzelmi labilitást és az elhanyagoló bánásmódot is magában foglalja.

A **hátrányos szociokulturális környezetben** élő gyermekek számára a környezeti ingerek, hatások nem megfelelőek a kiegyensúlyozott, harmonikus személyiségfejlődéshez, ezért ezek gyakran eredményeznek a normáktól eltérő viselkedést.

Az óvodapedagógusnak ilyen esetben nagyfokú pedagógiai tapintatot kell tanúsítania. Kiemelten fontos feladat a gyermek és a szülő méltóságának tiszteletben tartása, családtagok elfogadása, szakmailag kifogástalan színvonalú segítség nyújtása.

A túl gyenge vagy túl erős **ingerkörnyezet** a kisgyermek számára akár maradandó károsodásokat is okozhat; hátráltatja a szenzomotoros fejlődést, lassítja az idegrendszeri struktúrák érését. A genetikusan programozott érés csak megfelelő környezeti feltételek mellett érvényesülhet.

A magatartási problémák egy részében a gyökerek a család érzelmi-nevelési körülményeiben keresendők. A szülő **érzelmi labilitása, elhanyagoló bánásmódja** károsan befolyásolja a gyermek személyiségfejlődését.

Óvodánk megkülönböztetett figyelmet fordít a hátrányos helyzetű, a roma és a bevándorolt gyermekekre is. Célunk minden esetben a hátrányok leküzdése, a leszakadás megelőzése. Feladataink elsősorban a pedagógiai tapintat érvényesítése, a gyermekek megfigyelése, fejlesztése, fejlődésének folyamatos nyomon követése.

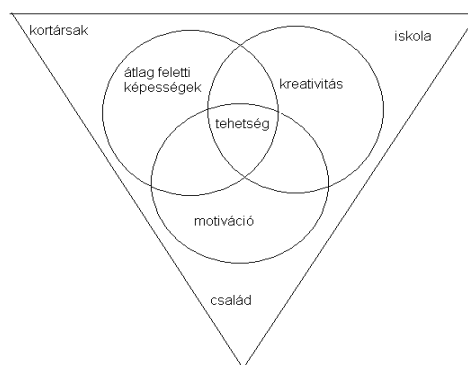
6.3. Tehetséggondozás – intézményi tehetséggondozó program

A *Nemzeti Tehetségprogram*, valamint a *Kőbányai Tehetségsegítő Stratégia keretei és irányelvei alapján* intézményünk elkészítette tehetséggondozó rendszerét.

A tehetség fogalma

Az utóbbi évtizedek tehetséggondozásában mind az elmélet, mind a gyakorlat területén annak a folyamatnak a megragadására irányult a figyelem, amelynek során kibontakozik, és működni kezd az alkotó tehetség.

Joseph S. Renzulli alkotta meg a legismertebb többtényezős modellt. Az általa fontosnak tartott három tényező: az átlagon felüli (kognitív) képességek, a kreativitás és a feladat iránti elkötelezettség. Háromkörös modelljében ezen összetevőket egymást metsző körökkel ábrázolta. E három dimenzió metszeteiként, azaz közös részeként értelmezhetjük a tehetséget. Renzulli szerint a veleszületett adottságokon túl – amelyek egy részére következtethetünk az IQ-ból, de amelyek túl is mutatnak azon – a részben veleszületettnek, de fejleszthetőnek – sőt elsovaszthatónak – tartott kreativitás mellett ugyanolyan jelentőséget tulajdonít a motivációs-érzelmi tényezőnek, amelyet elkötelezettségnek nevez. Ez egyben azt is jelenti, hogy a tehetség nem adott magától értetődő módon a születéssel, az adottságokkal; hogy a veleszületett tehetség nem tör utat magának mindenáron, nem bontakozik ki minden körülmények között. A tehetség fejlődése csak akkor lehetséges, ha az egyén maga is elkötelezetten akar és tud fejlődni. A feladat iránti elkötelezettség forrását vizsgálva ismerték fel a kutatók a környezet, elsősorban a család szerepét a tehetség kibontakoztatásában. Franz J. Mönks - Renzulli modelljét felhasználva -, a környezet szerepét is megjelenítette.

A többszörös intelligencia elmélet⁶ szerint az intelligencia, a kiemelkedő képességek több területen is megmutatkoznak.

- logikai-matematikai
- nyelvi
- testi-kinesztetikus
- térbeli
- zenei
- interperszonális
- intraperszonális

⁶ Howard Gardner nyomán

Tehetség-modellünk

Az óvodai tehetséggondozás során a hangsúly elsősorban a tehetség felismerésén, kibontakoztatásán, a későbbi tehetséggondozás megalapozásán van.

Óvodai tehetséggondozásunk alapjául Renzulli-Mönks (1992) komplex tehetségmodelljét választottuk, szem előtt tartva a Kőbányai Tehetségsegítő Stratégia célját; a minden életszakaszra kiterjedő tehetséggondozást, mely során a tehetségcsírából - tehetségigéret, majd később megvalósult tehetség válik.

Legfontosabb célunk a válogatás, elkülönítés nélküli *megfelelő személyiségfejlődés elősegítése* a szabad játék nyújtotta komplex helyzetek tehetségfejlesztés szolgálatába állításával.

A kiemelten fontosnak tartjuk a tehetségigéretnek elkallódásának megelőzését, az alulteljesítő gyermekekben rejlő kiemelkedő képességek felismerését.

Speciális feladataink a tehetséggondozásban

- A tehetségjegyeket mutató gyermekek felismerése, kiteljesedésük támogatása.
- A gyermek tehetségével összefüggő, az egyenlőtlen fejlődés következtében mutatkozó gyenge, a tehetség fejlődését megnehezítő - pszichomotoros képességek, érzelmi-szociális érettség, esetleg motivációs terület - kiegyenlítése.

A tehetségazonosítás folyamata

Kiemelten tehetséges gyermek, aki átlag feletti általános vagy speciális lépcsőket birtokában magas fokú kreativitással rendelkezik, és felkelthető benne a feladat iránti erős motiváció, elkötelezettség.

Óvodánkba járó, esetenként kiemelkedő képességeket és kreativitást mutató gyermekek társaikhoz hasonlóan saját környezetükben, csoportjukban élik mindennapjaikat. Mivel ebben az életkorban még nem beszélhetünk tehetségekről, csak tehetségigéretekről, ezért a kiválasztás alapja a hosszú ideig tartó, tudatos, célzott megfigyelés. Munkánk során törekszünk arra, hogy minden gyermekben felfedezzük képességeiket, motívumaikat, kreatív jellemzőiket, „erős oldalukat”.

A kreatív gyermekekre jellemző személyiségjegyek felismerése a tehetségazonosítás alapja. Óvodánkban a gyermekek fejlettségmérő lapja tartalmazza a tehetségazonosítást segítő tulajdonságlistát, amely segíti az óvodapedagógusokat a tehetség felismerésében.

A tulajdonságlistát évente egy alkalommal töltik ki az óvodapedagógusok, az első félév végén, amikor elegendő információt szereztek a folyamatos megfigyelés során. A megbízható tehetségazonosítás érdekében konzultálnak a fejlesztő pedagógussal és a pszichológussal, akik speciális vizsgálatokkal segítik a folyamatot. A gyermekekkel foglalkozó szakemberek team-et alkotva, közösen tervezik meg a fejlesztés további útját. A kiemelten tehetséges gyermekek nyilvántartása csoportszinten az óvodapedagógus, intézményi szinten a tehetségkoordinátor feladata.

A tehetségazonosítás folyamatában és a tehetséggondozás korai szakaszában a szülőknek komoly szerepük van; a velük folytatott folyamatos párbeszéd, tájékoztatás, segítség, - és tanácsadás a gyermek optimális fejlődése érdekében elengedhetetlen.

A tehetséggondozás megvalósítása

Hisszük, hogy a tehetséggondozás a feltételek megteremtésével, változatos lehetőségek, tevékenységek felkínálásával, élményszerző programok biztosításával kezdődik.

Óvodánkban a kreatív, tehetség ígéretes gyermekek fejlesztése két síkon történik:

- Óvodai csoportjainkban a **napi tevékenységekbe ágyazva, differenciáltan**, a tehetségterületeknek megfelelő gazdagító programokkal, kiemelten projekt módszer alkalmazásával.
- Kiscsoportos, kreativitást fejlesztő **csoportközi műhelyek** keretében

Csoportban történő, napi tevékenységek keretében folyó tehetséggondozás megvalósítása

Tehetségterület	Gazdagító programok
Nyelvi	Anyanyelvi játékok, mese-vers tevékenységek, kommunikáció, drámajátékok, bábjátékok. Improvizációhoz, dramatikus és szerepjátékhoz, bábozáshoz különböző színű és méretű anyagokat, jelmezeket, fej-, kesztyű, - és ujjbábokat, paravánt használhatnak a gyermekek.
Matematikai-logikai	Logikai játékok, sakk, malom, változatos fejlesztő játékok.
Testi-kinesztetikus	Mozgásos tevékenységek, népi játékok, énekes játékok, táncos tevékenységek.
Vizuális-térbeli	Ábrázolás, kézi munka, művészi tevékenységek, népi kézműves technikák gyakorlása, barkácsolás, építés.
Zenei	Énekes, ritmusos, zenei képességfejlesztő tevékenységek, változatos ütős, - és ritmushangszerek, hangszeres játékok.
Interperszonális	Dramatikus játékok, szerepjátékok, bábozás, mese.
Intraperszonális	A gyermekeke számára megfelelő tevékenység és szerep biztosítása az óvodai élet minden területén. Önismeret, önbizalom támogatása, (visszajelzések segítségével), beszélgető kör.

Vegyes csoportokban, - különösen a projekt módszert alkalmazó vegyes csoportok esetében – a tehetségfejlesztés lehetőségei gazdagabbak, mivel a kicsik is spontán módon kapcsolódhatnak be és vehetnek részt a tevékenységekben. Ez a lehetőség képességeiknek és érdeklődésüknek megfelelő, gyorsabb fejlődést biztosít számukra, ugyanakkor egyéb, saját koruknak „megfelelő” készségeik is saját tempójukban fejlődhetnek.

Az óvodapedagógus feladatai a megvalósítás folyamatában

Az óvodapedagógus a gyermekek fejlettségmérő lapját kiegészítő tulajdonságlistán jegyzi észrevételeit. Figyelmet fordít az esetleges egyenlőtlen fejlődésből adódó problémákra, melyekre megoldást keres, konzultál a fejlesztőpedagógussal és a pszichológus kollégával. A kivételes tehetséget mutató gyermek számára egyéni fejlesztési tervet készít az erős és gyenge oldalak feltüntetésével - a fejlesztőpedagógussal és a pszichológus kollégával történt konzultáció után.

Felhívja a szülő figyelmét a gyermek adottságaira, megbeszéli az otthoni gazdagító programok lehetőségeit, szükség esetén tanácsot, ötleteket ad.

A gyermek beiskolázásánál külön figyelmet fordít a gyermek irányultságára, orientálva a tehetsége kibontakozását leginkább elősegítő oktatási intézmény felé.

A gyermek további eredményes fejlesztéséhez az óvodai dokumentumokat átadja az iskolai mentornak, koordinátornak.

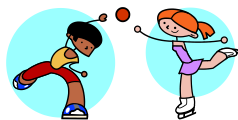
Kiscsoportos, csoportközi műhelyek keretében folyó tehetséggondozás megvalósítása

A tehetségkeresés, a tehetségigéreték felfedezése a különböző szakemberek (óvodapedagógus, fejlesztőpedagógus és óvodapszichológus) folyamatos megfigyeléseire és szűrésére, valamint a gyermekek érdeklődésére, motivációjára alapozva valósul meg, előkészítve a későbbi tehetséggondozást.

A tehetséggondozás és fejlesztés folyamatában, az erős oldalak gondozásán és a gyenge oldalak fejlesztésén keresztül valósul meg a közvetett személyiségfejlesztés – motiváció, önismeret, alkalmazkodás, szociális kompetenciák – fejlesztése.

A csoportközi műhelyekben résztvevő gyerekek kiválasztása az óvodapedagógusok megfigyelései alapján, a sikeres tehetségazonosítás elveit figyelembe véve történik.

A foglalkozásokat a műhely-vezető pedagógusok éves terv alapján, a gyermekek érdeklődésének megfelelően, ötleteik felhasználásával tervezik és vezetik. A műhelydokumentáció tartalmazza a tervezett tevékenységet, a résztvevő gyermekek névsorát, feljegyzést a tevékenységről. Az éves dokumentációban nyomon követhető a gyermekek képesség (tehetség) fejlődése.

Mozgásműhely

A mozgásműhelyt a testi-kinesztetikus tehetségterületen kiemelkedő képességeket mutató gyermekek számára szervezzük. A műhelyvezető óvodapedagógusok havonta két alkalommal néptánc, egy köredzés, és egy labdás torna foglalkozást tartanak a csoportokból érkező gyermekeknek. A tevékenységeket középső és nagycsoportos gyermekek részére heti gyakorisággal, - a szabad játékra fordítható idő védettsége érdekében délután - szervezzük. A műhely mozgásanyaga a gyermekek aktuális fejlettségének és képességeinek megfelelően kerül összeállításra, de a tervezett

tevékenységeken kívül lehetőségük nyílik kipróbálni saját elképzeléseiket, ötleteiket, megismerni képességeik határait.

A későbbi tehetséggondozás megalapozását a választható óvodai tevékenységek bővítésével is segítjük. Óvodánk programjához kapcsolódóan további sporttevékenységek megismerésére is lehetőséget biztosítunk: foci, görkorcsolya, jégkorcsolya, labdás torna, karate, néptánc, ritmikus gimnasztika, úszás.

„Tesz-vesz kuckó” - kreatív alkotóműhely

A csoportközi foglalkozásokat a vizuális-térbeli tehetségterületeken kiemelkedő képességeket mutató nagycsoportos gyermekek részvételével, heti rendszerességgel szervezzük, az erre a célra kialakított és berendezett helyiségben. A műhelyvezető óvodapedagógusok a gyermekek érdeklődését, ötleteit figyelembe véve ajánlanak a kreativitás kibontakoztatására alkalmas anyagokat, tevékenységeket, különleges technikákat.

Az elkészült alkotások rendszeresen megtekinthetők.

6.4. Fejlesztőpedagógia - a fejlesztőpedagógus helye és feladata az óvodai nevelésben

Az óvodapedagógusok és a segítő szakemberek felkészültségének, bővülő ismereteinek köszönhetően egyre korábban, és növekvő biztonsággal sikerül felismerni a részképesség-zavarokat, figyelem - és viselkedészavarokat, melyek korrekció nélkül a későbbi eredményes iskolai tanulást hátrányosan befolyásolhatják.

A fejlesztőpedagógus az óvodapedagógussal történő konzultáció után az említett problémákkal küzdő gyermekeket az óvodai csoporton kívül, egyéni vagy csoportos fejlesztésben részesíti.

A fejlesztőpedagógiai tevékenység magában foglalja a prevenciót, korrekciót és a kompenzációt. Integratív szemlélettel a beavatkozás lehetőségeire koncentrál, a különböző fejlesztő technikák ismeretében határozza meg az egyes gyermek aktuális állapotában szükséges fejlesztési stratégiát.

A fejlesztőpedagógia célja:

- Az óvodapedagógia elveinek figyelembe vételével a gyermekek személyiségfejlődésének segítése, képességeinek kibontakoztatása.
- A későbbi tanulási tevékenységet megalapozó képességek zavarainak az enyhítése, egészséges működésük feltételeinek biztosításával azok ellensúlyozása.
- A tehetséges gyermekek kreativitásának fenntartása, fejlesztése, tehetséggondozás.

A fejlesztőpedagógus feladatai a folyamatban:

<p>Diagnosztika:</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Behatárolja a pszichomotoros fejlődés azon területeit, melyek teljesítménydeficitet okozhatnak. ▪ Elvégzi a kognitív funkciók érettségének a vizsgálatát. (MSSST ⇒ szükség esetén kiegészülhet; Sindelar, Bender A , stb.) ▪ A kiszűrt gyermekek korai fejlődésének megismerése céljából konzultál az óvodapedagógusokkal.
<p>Fejlesztőprogramok kidolgozása és alkalmazása:</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Egyéni fejlesztési terveket készít. ▪ A kiszűrt gyermekek fejlődésének biztosítása, fejlesztése egyéni, páros és mikro csoportos foglalkoztatási formában, a játék, játékoság meghatározó szerepének a figyelembe vételével történik.
<p>A hatékony fejlesztésben elengedhetetlen a fejlesztőpedagógus és az óvodapedagógusok folyamatos együttműködése. A közös stratégiát kialakító konzultáció a fejlesztő folyamat megkezdése előtt megtörténik, és megállapodnak, hogy a fejlesztésben kinek milyen részt szükséges vállalnia.</p>	
<p>Tehetséggondozás</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Az adott területen kiemelkedő kreativitást mutató gyermekek egyéni fejlesztési terv alapján történő tehetséggondozását végzi a gyermek óvodapedagógusával együtt. ▪ Az óvodapedagógusokkal konzultálva számba veszi, gyűjti a gyermekek kreativitását kibontakoztató eszközöket, játék, ill. ötlettárat dolgoz ki.
<p>A gyermekek fejlődésének nyomon követése, írásos rögzítése</p>	
<p>Kapcsolattartás</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A fejlesztőpedagógus biztosítja a kölcsönös tájékoztatás és tapasztalatcsere lehetőségét az óvodapedagógusokkal, az intézmény vezetőjével, a családokkal, logopédussal és a pszichológussal. ▪ Szükség esetén kapcsolatfelvételt kezdeményez különböző szakmák és intézmények (Pedagógiai Szakszolgálatok) szakembereivel.

Beiskolázás	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A gyermek terhelhetőségének, motiváltságának és kognitív fejlettségének figyelembe vételével segítséget nyújt a gyermek számára legmegfelelőbb iskolatípus kiválasztásában.
--------------------	---

A fejlődés várható eredménye óvodáskor végén:

A zökkenőmentes iskolakezdés feltétele a megfelelő testi, lelki, értelmi és szociális érettség.

- *Fizikai:* megfelelő testsúly és magasság, a mozgás összerendezettsége, a finommozgásokhoz szükséges izmok, csontok kellő állapota, és a beszéd helyessége.
- *Pszichológiai:* kiegyensúlyozott magatartás, önkontroll. A feladat- és szabálytudat, kötelességtudat megfelelő foka, monotónia tűrés. A teljesítmény igénye egy új ismeret, készség elsajátítására. A játék és a feladat elkülönülése.
- *Az értelmi-érzelmi* tényezők közül még a logikus gondolkodás, a kitartó figyelem, megfigyelőképesség, analízáló-szintetizáló képesség, a megfelelő emlékezeti teljesítmény (látott, hallott), kíváncsiság, tudásvágy. A környezet követelményei egyre nagyobb szerepet kapnak.
- *A szocializáció* kellő fejlettsége: beilleszkedési képesség, közösség elfogadása, viselkedési normák betartása. A kiegyensúlyozott érzelmi étellel rendelkező gyermek képes az önuralomra, az iskolához és az osztálytársakhoz, valamint a pedagógushoz való alkalmazkodásra.
- *A beszéd:* a jól fejlett beszéd-készség a tanulás egyik alapfeltétele. Ettől függ majd az írásnak és az írásbeli kifejezőképességnek a milyensége is. Megfelelően kialakított beszéd, helyes hangképzés és az életkornak megfelelő formális és tartalmi fejlettség (a hangok tisztasága és a gondolatok, az élmények, az önmagával vagy mással megtörtént események értelmes kifejezése).

7. AZ ÓVODA GYERMEKVÉDELMI TEVÉKENYSÉGE

„Mi a gyermekszeretettel nem elégszünk meg. Hirdetjük, hogy szeresd és ismerd meg a gyermeket. Ismerd meg, hogy igazabban szerethesd, hogy mélyebben védelmezhessed, s hogy jobban nevelhessed!”

Nagy László

Gyermekvédelmi tevékenységünk célja:

- A törvényben megfogalmazott gyermekeket megillető jogok biztosítása.
- A gyermekek fejlődését veszélyeztető körülmények megelőzése, feltárása, megszüntetése.
- A családi nevelés erősítése, a család és az óvoda együttműködésének elősegítése a gyermekek összehangolt nevelése érdekében.

Gyermekvédelmi tevékenységünk vezérlő elvei:

- **A gyermekek iránti felelősségérzet kialakítása, megtartása a szülőkben.**
- **A gyermekek mindenekfelett álló érdekeinek érvényesítése, az érvényesülés ellenőrzése**
- **A gyermek nevelése elsősorban a család joga, és kötelessége. Az óvoda kiegészítő, segítő szerepet tölt be.**
- **Az előítéletek felszámolása, a másság természetes elfogadása, különbözőségek értéként való kezelése az esélyegyenlőség megvalósulása érdekében.**

Az óvoda feladatai:

Az óvoda, mint a személyes gondoskodás keretébe tartozó gyermekjóléti alapellátások egyik intézménye, gyermekvédelmi rendszerhez kapcsolódó feladatot lát el.

Pedagógusaink személyiségükkel és pedagógiai tevékenységükkel igyekeznek olyan légkört kialakítani, mely kizárja, hogy bármelyik gyermek hátrányos, vagy kitaszított helyzetbe kerüljön. Kompenzáló, korrekciós neveléssel segítséget nyújtunk számukra, hogy leküzdjék azokat a hátrányokat, melyek születésükből, családi vagy vagyoni helyzetükből kifolyólag, illetve bármilyen okból fennállnak.

Figyelemmel kísérjük a családok életében bekövetkező, a gyermek életére hatást gyakorló változásokat. Megalapozzuk a gyermekek óvodai életútját, folyamatosan törekszünk az óvoda – család közti partneri viszony kiépítésére.

Az óvodavezető feladatai:

Az **óvodavezető** a gyermekvédelemmel kapcsolatos jogszabályok vonatkozó részeit ismerteti a dolgozókkal, azok betartását folyamatosan ellenőrzi. A jogszabályi változásokat figyelemmel kíséri, és vezetői munkájában alkalmazza.

Tájékoztatja a Szülői Szervezet tagjait az óvoda gyermekvédelmi feladatairól.

Az óvodapedagógusok számára folyamatos konzultációs lehetőséget biztosít a pedagógiai munkát segítő logopédussal, fejlesztő pedagógussal és a pszichológussal az érintett gyermekek fejlődése érdekében, az óvodai szociális segítő munkatárssal.

Kezdeményezi a huzamosabb ideje távollévő, a napi négy órában óvodai nevelésre kötelezett gyermek hiányzásának felderítését, felszólítja a szülőket gyermekük óvodai nevelésben történő részvételének biztosítására.

Férőhelyet biztosít a további óvodai nevelésben részesülő gyermekek számára.

Tájékoztatja a szülőket a kedvezményes étkezés lehetőségeiről. Az ehhez szükséges papírok érvényességét folyamatosan figyelemmel kíséri.

A vezető felelőssége kiterjed az óvodai nevelőmunka egészséges és biztonságos feltételeinek megteremtésén túl a gyermekbalesetek megelőzésére is. Figyelemmel kíséri az egészségnevelési program megvalósulását, megszervezi a rendszeres egészségügyi vizsgálatokat.

Az óvodavezető megismerteti a szülőket az intézmény és a kerület által szervezett programokkal, lehetőségekkel. Nyílt napokat szervez az óvodai beiratkozás hetében.

Az óvodapedagógusoknak segítséget nyújt gyermekvédelmi munkájuk végzésében. Az óvodavezető kapcsolatot tart minden olyan intézménnyel, amelyekben a gyermekek képvisellete szükséges.

Az óvodapedagógus feladata a gyermek óvodába fogadása esetén:

- A gyermekek befogadása folyamatos, ezért annak ütemezését úgy tervezzük, hogy ne okozzon megterhelést csoportjaink életében.
- A hátrányos helyzetű gyermekek szülei számára igyekszik megtalálni a megfelelő támogatási formát, tájékoztatja a szülőket a rendszeres gyermekvédelmi támogatásról és azok vonzatairól.
- A huzamosabb ideig távollévő gyermekek hiányzásának okát felderíti.

Az óvodapedagógus feladata a gyermek iskolára való alkalmassá tétele esetén:

- A BÁRKA Kőbányai Humányszolgáltató Központtal, a Pedagógiai Szakszolgálattal folyamatos kapcsolatot tartanak, az ide irányított gyermekekre a későbbiek során is fokozott figyelmet fordítanak.
- Szakvélemény alapján további óvodai nevelésben részesülő, részképesség-zavarral, vagy elmaradással küzdő gyermekek szüleinek szakmai és érzelmi segítséget nyújtanak a probléma elfogadása, feldolgozása, gyermekük további fejlődésének elősegítése érdekében.
- Iskolai látogatásokat szerveznek, ennek keretében a gyermekekkel közösen ellátogatnak egy-egy tanórára.

- Az iskolába készülő gyermekek szüleinek segítséget nyújt az iskolaválasztás megkönnyítése érdekében.
- A nyári óvodai élet alatt fokozott figyelmet fordítanak a gyermekvédelmi tevékenységre, a hátrányos helyzetű és a különleges bánásmódot igénylő gyermekek védelme és nevelése érdekében.

Az óvodapedagógus feladata a mindennapokban

Olyan légkör kialakítása, amely csökkenti annak lehetőségét, hogy bármelyik gyermek bármilyen oknál fogva hátrányos, kizáró helyzetbe kerüljön. A gyermek fejlődését veszélyeztető körülményeket észlelve jelez a gyermekvédelmi felelősnek, intézményvezetőnek. Felméri a gyermekek képességeit, erősségeit és gyengeségeit, így nevelőmunkája során megvalósul a felzárkóztatás és a tehetséggondozás. A szülők részére biztosítja a kötelezettségük teljesítéséhez szükséges információk, tájékoztatói háttérrel. Minden rendelkezésre álló eszközzel segíti a gyermek családban történő felnevelését. A szülőkkel való együttműködő kapcsolatot alakít ki, a szülői szerep eredményesebb betöltését segíti elő. A dajkákat, pedagógiai asszisztenseket tájékoztatja, segíti a gyermek nevelési feladatainak szakszerű megvalósításában. Együttműködik az óvodai szociális segítő munkatárssal.

A dajka feladatai a mindennapokban

Viselkedésével, beszédével úgy hat a gyermekekre, hogy egy gyermek sem kerüljön hátrányos, kizáró helyzetbe. Betartja a gyermekvédelemmel kapcsolatos etikai követelményeket, a titoktartás szabályait.

Az óvodai gyermekvédelmi felelős feladata a mindennapokban

A gyermekvédelmi munka koordinálását a gyermekvédelmi felelős látja el, aki a nevelőtestület tagja.

Az intézmény vezetőjének megbízásából képviseli a gyermek- és ifjúságvédelmi szempontokat. Szervezi, irányítja, és személyes részvételével elősegíti ezen szempontok érvényesülését.

Biztosítja a gyermekeket megillető jogok érvényesülését az óvodán belül. Feltérképezi a gyermekvédelmi eseteket, ezekről – az adatszolgáltatási törvény betartásával – nyilvántartást vezet. Évente tervezi és értékeli az intézmény gyermekvédelmi tevékenységét. Segíti és összehangolja az óvodapedagógusok gyermekvédelmi munkáját. A kerületi gyermekvédelmi munkaközösségi foglalkozásokon szerzett tapasztalatokat, információkat továbbítja a nevelőtestület felé. Segítségnyújt a szülőkkel történő kapcsolattartásban, az információk továbbításában, és szükség esetén részt vesz a családlátogatásokon. Tájékozódik a korszerű egészségmegőrző, drogmegelőző és életvezetési módszerekről, eljárásokról, amelyeket ismertet az óvodapedagógusokkal.

Integrált neveléssel kapcsolatos gyermekvédelmi feladatok:

Az óvodavezető és a gyermekvédelmi felelős megismeri és tájékoztatja az óvoda nevelőtestületét az integrált nevelés törvényi vonatkozásairól, az ezekből adódó feladatokról. Feltárja az esetleges gyermekvédelemmel összefüggő problémákat, és lépéseket tesz a jelzőrendszer működésére, a szakmai együttműködésre a kerületi Gyermekjóléti Központtal, és a védőnői hálózattal. Ebbe a folyamatban szükség esetén az óvoda fejlesztőpedagógus és pszichológus munkatársa is részt vesz.

A család és az óvoda kapcsolattartási formái óvodába lépés előtt:

- védőnővel történő előzetes konzultáció
- Szülői fórum, nyílt napok tartása a leendő szülők számára a személyes kapcsolat és a bizalom megalapozása érdekében
- családlátogatás
- anyás-apás befogadás (életkori és időkeret nélküli lehetősége)

Az óvodapedagógus a nevelési folyamat megfelelő szakaszaiban szülői értekezleteket, igény szerinti fogadóórákat tart. Közös programokat, kirándulásokat szervez. A gyermeknap sportrendezvény, valamint az Egészségnap szervezésével és lebonyolításával színvonalas és tartalmas szórakozást nyújtunk a családok számára.

A család és az óvoda kapcsolattartásának megújuló formái:

- ✓ óvodai kiadványok, óvodaújság eljuttatása az új szülők részére melyből megismerhetik az óvodai nevelési program fő vonalait
- ✓ családi játszódélutánok szervezése a gyermek óvodai kötődésének kialakítása, és a játék fontosságának erősítése érdekében
- ✓ évszakok szerinti nyitott szülői rendezvények szervezése

A gyermekvédelmi tevékenységben segítséget nyújtó szakemberek, intézmények:

- védőnő, orvos, pedagógiai munkát segítő szakemberek (logopédus, pszichológus, fejlesztő pedagógus, pedagógiai asszisztens, az óvodai szociális segítő munkatárs)
- BÁRKA Kőbányai Humánszolgáltató Központ, Pedagógiai Szakszolgálat.

Az óvoda a gyermekvédelmi intézményrendszerrel karöltve, azzal hatékonyan együttműködve, jó prevenciós munkájával hozzájárulhat ahhoz, hogy kevesebb legyen a szakellátásba kerülő gyermekek száma, a gyermekek családban nevelkedhessenek, az őket megillető gyermeki jogok tiszteletben tartásával.

8. ÓVODÁNK KAPCSOLATAI

Az óvoda - mint a közoktatási rendszer része – sajátos funkciója révén a társadalmi környezettel több kapcsolódási ponttal is rendelkezik.

Óvoda és a család

Óvodai nevelésünk a családi nevelésre építve, elsődlegességét szem előtt tartva, azzal összhangot teremtve kívánja megvalósítani fejlesztési céljait.

A gyermek nevelése a család joga és kötelessége, az óvoda kiegészítő, segítő szerepet tölt be. A gyermekek harmonikus fejlődésének a feltétele, hogy az együttműködés a kölcsönös bizalom talaján meggyökerező egyenrangú nevelőtársi viszonyban valósuljon meg. Munkánk során figyelembe vesszük a családok sajátosságait, szokásaikat, a segítségnyújtás családokhoz illesztett optimális megoldásaival az intervenciós gyakorlat megvalósítására törekszünk.

Az óvodai nevelésben megteremtjük a feltételeit a családok szocializációs különbségeiből adódó hátrányok kompenzálásának.

Az együttnevelés célja, feladatai:

- Óvó- védő-segítő kezet nyújtani a gyermekeknek, a családoknak, létrehozni és működtetni egy olyan kapcsolatrendszert, mely a gyermek optimális fejlődését segíti.

Az óvodapedagógus feladatai:

Az óvodapedagógus - empatikus képességével és nyíltságával – pedagógiai és pszichológiai felkészültségének birtokában, a személyes kapcsolat kialakításával – megalapozza a családokkal való eredményes együttműködést. Megértő, türelmes, érzelmileg elfogadó partneri szerepet tölt be az együttnevelésben.

Az óvodapedagógus rugalmasan, az értékeinkhez, vállalt küldetésünkhöz igazítva kezeli a szülők elvárásait, igényeit. Megismeri, és tiszteletben tartja a családok eltérő nevelési szokásait, törekszik az eltérő nevelési igények közelítésére. Rendszeresen tájékoztatja a szülőket nevelési elképzeléseiről, az elért eredményekről. A gyermekeket érintő fontos kérdésekben kikéri a szülők véleményét, és bevonja őket a döntéshozatalba.

A család és az óvoda kapcsolattartási formái:

A kapcsolattartás folytonosságot feltételez, amelynek fenntarthatóságát, rendszerességét, szervezettségét mindkét félnek, a családnak és az óvodának is biztosítani kell.

A kapcsolattartás céljának, tartalmának, formájának és szervezeti keretének meghatározása tudatos, tervszerű munkát igényel.

Programunk az óvoda és a család kapcsolatrendszerében hagyományos és rendhagyó lehetőségeket is alkalmaz. Fontosnak tartjuk számos formális és informális lehetőséget,

szervezeti keretek színes, változatos lehetőségeinek felkínálását (közös tevékenységek, együttlétek, megfigyelések, beszélgetések, előadások), a családok különbözőségéből adódóan a kapcsolattartásban és a nevelésben is eltérő igényeik kielégítése érdekében. A leendő óvodásokkal történő első találkozásra a beiratkozást megelőző héten, a **nyílt napok** alkalmával kerülhet sor. A szülők és a gyermekek betekintést nyerhetnek az óvodai életbe, bekapcsolódhatnak a játéktevékenységekbe, a szülők számára készített írásos tájékoztatóból megismerhetik helyi programunkat, az óvodánkban folyó nevelési és működési rendszert.

A beiratkozást követően, a „**nulladik**” **szülői értekezleten** a hagyományos óvodai szokásrend, a nevelési célok bemutatása után a szülőknek alkalmuk nyílik a pedagógusokkal történő beszélgetésre, a családlátogatás időpontjának rögzítésére. Hagyománnyá vált óvodánkban, hogy az első **családlátogatás** már az óvodába lépés előtt megtörténik, ezzel is könnyítve a gyermek közösségbe kerülését. Ez a látogatás a kölcsönös ismerkedést, tájékozódást szolgálja, segít megismerni a gyermek egyéni igényeit, szükségleteit, a szülők nevelési szokásait, megalapozza a partnerkapcsolatunkat.

A **befogadás** kettős feladatot jelent az óvoda számára. Egyrészt az óvodáskorú gyermeket fokozatosan, folyamatosan próbáljuk meg adaptálni az új pedagógiai környezethez, másrészt a szülőket is fel kell készítenünk életük új, a kisgyermekes családbeli szakaszára és az óvodával való együttműködésre, a megosztott felelősségvállalásra. A befogadás, amennyiben a szülők igénylik –anyával, apával, nagyszülővel együtt történhet. Ekkor a szülők megismerhetik az óvodai életet, szokásokat, és lehetőséget kapnak arra, hogy segítsék gyermekük beilleszkedését. Lényeges, hogy az óvodapedagógusok a szülőkkel együtt a lehető legnyugodtabb feltételeket teremtsék meg a gyermekeknek a közösségbe történő beilleszkedéshez. Az óvodapedagógusok a dajkával együtt gondosan előkészítik ezt az időszakot.

A **szülői értekezletek** formája és tartalma is változatos; tartalmazza a mindenkori aktuális kérdéseket, a gyermekek fejlődésének jellemzőit, csoport - videofelvétel vetítését, és a témához kapcsolódó hasznos gyakorlati segítséget. Igény esetén egyéb speciális szakember (logopédus, pszichológus, fejlesztő pedagógus, gyermekorvos) meghívására is van lehetőség.

A tájékoztatót az óvodában megszokott jó hangulat, gyermekközpontúság, az oldott, párbeszédre alapuló közvetlen hangvétel jellemzi.

Az óvoda a szülők számára mindig nyitott. **Nyílt napok**, vagy csoport – videofelvétel vetítése alkalmával a szülőknek lehetősége nyílik közelebbről is betekintést nyerni a gyermekcsoport mindennapi életébe, az óvodapedagógus munkájába, megfigyelhetik gyermekük mozgását, közösségi életét.

A kapcsolattartás legszemélyesebb formája a **fogadóóra**, amelynek megtartását személyre szabottan, igény szerinti időpont-egyeztetés után célszerű lebonyolítani. Ez a kapcsolattartási forma lehetőséget ad arra, hogy az óvodapedagógus és a szülő (szülőpárok) kölcsönös bizalommal, nyíltsággal beszélgessenek a gyermek fejlődésével kapcsolatos tapasztalatokról. Lehetőség nyílik konkrét nevelési helyzetek, problémák megbeszélésére, és személyes tanácsadásra. Lényeges, hogy ezek a találkozások az „együttnevelés” és az együttes „gyermekben gondolkodás” szellemiségében folytatódjanak.

A szülők közösségét képviselő és összefogó szervezet intézményünkben a **Szülői Szervezet**. Hatékony szerepe van az óvoda és a családok kapcsolattartási rendszerében. Az óvodavezető és az óvodapedagógusok folyamatos kapcsolattartó szerepe tartja fenn, a közösen megvalósított feladatok által válik élővé és eredményessé a kapcsolat.

A felsorolt formális kapcsolattartási formákon kívül informális lehetőséget is biztosítunk a szülők számára. A faliújságokon (csoport -, központi-, minőségfejlesztési) mindig megtalálhatók az aktuális, szülőknek szánt információk, családoknak ajánlott szabadidős programok.

A kollégák által készített **óvodaújság** digitális formában évente kétszer kerül kiadásra, amelyben igyekszünk változatos, mindenki számára hasznos és élvezetes olvasmányt nyújtani. Egy-egy nyomtatott példány minden csoportban megtalálható.

Az együttműködést gazdagító közös tevékenységek:

- A **gyermekcsoportok ünnepei** a családok számára minden korcsoportban nyitottak. Ilyen alkalmakkor a szülők kedves műsort láthatnak gyermekeiktől, majd ezután oldott hangulatú közös beszélgetésre és a „vendégváró falatok „elfogyasztására is sor kerülhet.
- A **játékkészítő és munkadélutánok** alkalmával a családok aktív részvétele pozitívan befolyásolja a kapcsolat alakulását.
- A családi játékdélutánok szervezése kettős céllal történik. A közös élményszerzés során a gyermekekben erősödik az óvodai kötődés, ugyanakkor lehetőség nyílik a szülői szemléletformálásra, a játék fontosságának tudatosítására.
- Évről-évre nagy készülődés előzi meg a családi gyermek,- és sportnapi **rendezvényünket**, melyet hagyományosan szombat délelőtt rendezünk meg az óvoda udvarán. Számos sportolási lehetőséget, környezettudatos játékokat, változatos szórakozási lehetőséget kínálunk fel a családoknak; kipróbálhatják

ügyességüket a testvérek és a nagyszülők, de régi óvodásaink is. A kötetlen versengést és játékot zenés műsor, sportbemutatók színesítik.

- Szülőket érdeklő, érintő témákban **Szülői Fórumot** szervezünk, melyek témáját és számát a szülői igények határozzák meg.
- Évent megrendezzük a nagyszabású szülők-nevelők alapítványi bálját, melynek célja az aktív nevelői partnerkapcsolatunk szorosabbra fűzése.
- Fontosnak tartjuk a szülők véleményét. A kapcsolattartás formáira, tartalmára vonatkozó szülői elégedettséget folyamatosan mérjük. Az eredményeket a kapcsolattartási formák kiszélesítésében és mélyítésében felhasználjuk.

Egyéb partnerkapcsolatok

A **bölcsőde**, mint az óvodába lépés előtti intézményes nevelés színtere hasznos információt adhat a gyermekek óvodáskor előtti fejlődéséről. Nyitottak vagyunk a kapcsolattartásra, szívesen fogadjuk a hozzánk látogató bölcsődéseket.

Az óvoda – iskola átmenet zökkenőmentességének elősegítése érdekében fontosnak tartjuk az **iskolával** való kapcsolattartást. Nyitottak vagyunk a tanítókkal szakmai együttműködés megvalósítására, a kezdő szakasz egységességének megteremtése érdekében. Nagycsoportos óvodásainkkal minden évben részt veszünk óralátogatáson, ahol megismerkedhetnek az iskolai környezettel, bekapcsolódhatnak a tanítási óra menetébe. Az óvodapedagógusok bemutató órákon ismerkedhetnek meg az iskolai módszerekkel, igény szerint a tanítóknak is lehetőséget biztosítunk az óvodai személyiség, - és képességfejlesztő tevékenységekkel való megismerkedésre.

Óvodásaink fejlődését az iskolai évek alatt is figyelemmel kísérjük. Kapcsolatot tartunk az iskolákkal, meglátogatjuk őket a nyílt órákon. Nagy szeretettel fogadjuk, ha visszalátogatnak óvodánkba.

A **közművelődési intézmények** (bábszínház, múzeumok, Kőrösi Csoma Sándor Kőbányai Kulturális Központ) rendezvényeit a gyermekek életkori sajátosságainak és érdeklődési körük figyelembe vételével rendszeresen látogatjuk.

Egészségügyi és nevelési intézmények

Az óvodai élet alatt a gyermekek nevelésében adódó speciális problémákat, a X., XVII. kerületi Népegészségügyi Intézet, a Gyermekek- és Ifjúságvédelem Intézményei és az ott dolgozó kollégák speciális szakismereteikkel és kompetenciájukkal segítik. Munkánk során kapcsolatba kerülünk, és együttműködünk a következő intézményekkel:

- Fővárosi Pedagógiai Szakszolgálat X. kerületi Tagintézménye
- BÁRKA Kőbányai Humánszolgáltató Központ

- Komplex Óvoda, Általános Iskola Készségfejlesztő Speciális Szakiskola és Szakszolgáltató Központ
- Mozgásvizsgáló Országos Szakértői és Rehabilitációs Bizottság és Szolgáltató Központ
- Károlyi Mihály Magyar-Spanyol Tannyelvű Gimnázium-ÖKO-suli program keretében
- Mozgásjavító Általános Iskola és Módszertani Intézmény

Intézményünkben a partnereink igényeit,- és elégedettségét rendszeresen vizsgáljuk. A reális és teljesíthető igényeket igyekszünk beépíteni az intézmény napi működésébe.

9. A PROGRAM MEGVALÓSÍTÁSÁNAK FELTÉTELEI

9.1. Személyi feltételek

Az óvodában a nevelőmunka kulcsszereplője az óvodapedagógus, akinek személyisége meghatározó a gyermek számára. Jelenléte a nevelés egész időtartamában fontos feltétele az óvodai nevelésnek. Az óvoda teljes nyitva tartása alatt a nevelőmunkát óvodapedagógus végzi. Az óvodapedagógus személye fontos értékközvetítő; elfogadó, segítő, támogató attitűdje modell, a humanista, optimista és empátikus személyiségvonásokkal rendelkező óvodapedagógus példa a gyermekek számára. Mintául szolgál az egész nap folyamán, tevékenységeivel, kommunikációjával és kapcsolatainak alakításával egyaránt. Konfliktuskezelése, a szülőkkel kapcsolatos érdekellentétek tisztázása példaértékű a gyermekek és a szülők számára.

Intézményünk humánerőforrása igen jón mondható, jó szakmai képességekkel és elhivatottsággal rendelkező testületet mondhatunk magunkénak. Új kollegák felvételénél mindig nagy körültekintéssel járunk el, fontosnak tartjuk a közösségünk szakmai értékeinek, igényességének képviselését.

Testületünk tagjai fontosnak tartják szakmai tudásuk fejlesztését ön- és továbbképzések által. Nevelőközösségünk tagjai közül többen másoddiplomát adó szakvizsgát szereztek.

A továbbképzések meghatározott terv szerint, a helyi program megvalósításának szolgálatában állnak.

Munkánkat fejlesztőpedagógus, pszichológus, két fő pedagógiai asszisztens, és logopédus kolléga segíti.

A sajátos nevelési igényű gyermekek integrációjához biztosítjuk a megfelelő szakembereket (gyógypedagógus, konduktor)

A nevelőtestület együttműködése

Az óvodai nevelés olyan komplex folyamat, amelynek minőségét az intézmény dolgozóinak együttműködése nagymértékben befolyásolja. Az óvoda funkcióit úgy képes

zavartalanul érvényesíteni a gyermekek érdekében, ha összehangolt rendszerként működik.

Az egy csoportban dolgozó **óvodapedagógusok** együttműködése akkor válhat sikeressé, ha hasonlóan gondolkodnak a gyermekekről, képesek átvenni egymás hatékony eljárásait, nevelési módszereit.

A szülőkkel való kapcsolattartás különböző fórumain azonos pedagógiai elvet valljanak, egységes nevelési koncepciót képviseljenek és közvetítsenek a csoporton belül. Tiszteljék és ismerjék el egymás munkáját.

Az óvodapedagógus fontos munkatársa az óvodai **dajka**, akinek munkájával és személyiségével kapcsolatban megváltoztak a társadalmi, pedagógiai, partneri elvárások. Helyük, szerepük felértékelődött, a nevelés eredményességéhez fokozottabban hozzájárulnak. (dajka-képzések és továbbképzések) A dajka nemcsak technikai személyzet a gyermek életében, hanem nevelésének segítője, aki mintául szolgál számára. (interperszonális kapcsolatok, viselkedés, beszéd, személyi higiénia, ápoltság, gondozottság) Az óvodapedagógus és a dajka összehangolt, azonos elveken nyugvó munkája az egységes pedagógiai hatások érvényre juttatásával az eredményes nevelés feltétele. Munkájuk összhangjának kialakításában, fenntartásában az óvodapedagógus szerepe kulcsfontosságú. Hatékony együttműködésük meghatározott alapelveken nyugszik, és konkrét feladatokban valósul meg.

- Az óvodapedagógus megismerteti a dajkával a nevelési programot, az adott időszakra érvényes célokat, feladatokat.
- Nevelési elveik, módszereik, eljárásaik összehangoltak, a kompetenciahatárok pontosan tisztázottak.
- A szülők felé egységes nevelési koncepciót képviselnek.
- A dajka az óvodapedagógus útmutatásai alapján a gyakorlatban érvényesíti az egyéni bánásmód elvét. A gyermekek eltérő nevelési, gondozási igényeiknek és képességüknek megfelelően differenciál a módszerek alkalmazásakor, szem előtt tartva a gyermek önállóságának érvényesítését.
- Együttműködésüket a kölcsönös tisztelet, elfogadás, egymás munkájának elismerése jellemzi.
- A gyermekekkel kapcsolatos információkat a pedagógiai titoktartás elvének megfelelően kezelik. A dajka a szülők számára pedagógiai információt nem közvetít.
- Az óvodapedagógus folyamatos elméleti és gyakorlati segítséget nyújt a dajkának.
- Migráns gyermeket is nevelő csoportban az óvodapedagógus és a dajka közös feladata olyan feltételek teremtése, pedagógiai módszerek alkalmazása, amelyek segítségével megvalósulhatnak a nemzetiségi, etnikai nevelés célkitűzései.

A **pedagógiai munkát segítő szakemberekkel** (logopédus, fejlesztő pedagógus, pszichológus, gyógypedagógus, pedagógiai asszisztens) történő jó együttműködésünk, a rendszeres konzultációk elősegítik az óvodánkba járó gyermekek harmonikus fejlődését.

A **pedagógiai asszisztens** a csoportban dolgozó óvodapedagógussal együttműködve részt vesz a közvetlen pedagógiai munkában, annak előkészítésben, a gyermekeket fejlesztő és korrekciós tevékenységekben. Intézményi szintű tevékenységet lát el, igény szerint bekapcsolódik a csoportok életébe. Közreműködik adminisztrációs tevékenységek ellátásában, dokumentumok előkészítésében. Szükség szerint intézményen kívüli foglalkozások, programok helyszíneire (kirándulásokra, sétákra) kíséri a gyermekeket.

Az **óvodapszichológusi** feladatok elsődleges célja a gyermekek személyiségfejlesztése, lelki egészségvédelme, továbbá a nevelő munka hatékonyságának segítése. Egyéni, vagy csoportos foglalkozások keretében az óvodapszichológus közreműködik a gyermekek beilleszkedését, társas kapcsolatait javító intézkedésekben, megszervezi a szűrővizsgálatokat, a mentálhigiénés preventív feladatokat, az egészségfejlesztéssel kapcsolatos pszichológiai feladatokat, a krízistanácsadást, a kiemelten tehetséges gyermek tehetséggondozását, az együttműködés és az ellátás kereteit. Szűréseket, vizsgálatokat, tréningeket, egyéni és csoportos tanácsadást szervez. Kapcsolatot tart a kijelölt pedagógiai szakszolgálattal.

Az óvodai élet irányítása az **intézményvezető** feladata. Koordinálja az itt folyó pedagógiai, tanügy-igazgatási, gazdálkodási, munkaügyi, minőségirányítási teendőket, kézben tartja a közéleti és menedzselési feladatokat. A lehetőségek optimális kihasználásával biztosítja a munka zökkenőmentességét, melyben segítségére van a vezető helyettes, a munkaközösség vezető, a minőségfejlesztési vezető, az óvodatitkár, valamint a testület minden tagja.

Intézményi munkaközösségünk a belső pedagógiai fejlesztés első számú bázisa, az óvodapedagógusok önképző és továbbképző fóruma, az innováció színtere. Célja emelni és növelni a nevelési eredményeket, fokozni pedagógiai munkánk hatékonyságát.

Munkaközösségünk feladatai közé tartozik a konkrét pedagógiai problémák elemzése, korszerű szakismeret közvetítése. A munkacsoportnak fontos szerepe van a helyi program alakításában, felülvizsgálatában, a pedagógiai folyamatok elemzésében és értékelésében.

9.1.1. A mozgáskorlátozott gyermek befogadásának személyi feltételei intézményünkben

Az óvoda minden dolgozója szívesen, önként, felkészülten fogadja csoportjában a gyermekeket.

Megfelelő szakmai felkészültség kritériumai:

- Általános, részletes ismereteket szerzünk az egyes mozgáskorlátozottság típusairól, következményeiről.
- Az általános ismereteken túl megismerjük az adott gyermeket személyisége egészét érintően.
- Felkészítjük a fogadó gyermekeket a mozgássérült gyermek érkezésére.
- Indokolt a szülői közösség tájékoztató jellegű felkészítése is. Feladatunk a szülők megnyugtatása, hogy az óvodapedagógusnak ugyanannyi ideje marad a befogadó gyermekre is, mint az integráltra. Összességében arról kell megnyugtatni a szülőt, hogy az ép gyermek nem szenved majd hátrányt, sőt gazdagodni fog személyisége, megtanulja a máságot elfogadni, segítőkészséget tanul, valamint sok szeretetet kap sérült társaitól.
- Az integrált nevelés csak akkor eredményes, ha az csapatmunkában történik, melynek elengedhetetlen segítője a szomatopedagógus.
- A dajka és a pedagógiai asszisztens megfelelő felkészítése az eredményes munka feltétele.

9.2. Tárgyi feltételek

Helyi programunk a mozgás szeretetére épülő életvitel, egészséges életmód megalapozását tűzte ki céljául. A feladataink megvalósításához a megállapított eszköznorma szerinti eszközök és játékok állnak a rendelkezésünkre.⁷ Intézményünk - profilunknak megfelelően – igen változatos torna - és sporteszközökkel rendelkezik. Ezek jelentős részét a tornaszobában tarjuk, de a mozgásfejlesztő tevékenységek végzéséhez a csoportokba bármikor bevihetők.

Az **udvari mozgásfejlesztés** eredményes megvalósításához nagy sportudvar és ovi-foci pálya áll rendelkezésünkre. Az udvarunk felújítását a lehetőségeknek megfelelően folyamatosan végezzük. Az aszfaltozott kresz-pálya a járművekkel történő közlekedést segíti megismerni, amelyhez kerékpárok, rollerek állnak rendelkezésére. Az **egészséges életmód** szokásainak kialakításához szükséges tisztálkodási eszközök megfelelő mennyiségben állnak a gyermekek rendelkezésére. A nyugodt pihenést a csoportszobákra felszerelt redőnyök, valamint az árnyékoló napvitorlák biztosítják. Intézményünk felújított, rozsdamentes edényekkel felszerelt, gépesített tálalókonyhával rendelkezik, a HACCP előírásainak megfelelően működik.

A gyermekek tevékenységeihez mindig igyekszünk biztosítani a megfelelő tárgyi feltételeket. A gyakorló **és szerepjáték** eszközigénye igen nagy. A csoportszobákban megtalálható a babakocsik, babák a szükséges ruhatárral, gyermekméretű szoknyák, kendők, a gyermekek kreativitását fejlesztő „bármi lehet belőle” anyagok. A **konstrukciós játékok** széles palettáját a LEGO és DUPLO elemei, az építőkockák és

⁷ 20/2012. (VIII.31.) EMMI rendelet 2. mellékletében rögzített „JEGYZÉK a nevelési-oktatási intézmények kötelező eszközeiről és felszereléséről” alapján

egyébépítőjátékok biztosítják. A szertárban megtalálható fejlesztő játékok minden csoport számára hozzáférhetők.

Az **anyanyelvi és kommunikációs** neveléshez minden csoport rendelkezik lappal, és változatos audiovizuális eszközökkel. A csoportokban megtalálható kesztyű, - ujj vagy fakanálbábokat a mesedramatizálás alkalmával használják a gyermekek.

A **rajzolás, mintázás kézi munka** tevékenységeknek a csoportokban állandó helyet biztosítunk, melyhez közel található a képalakításhoz szükséges rajzlapok, festékek, színes ceruzák, zsírkréták, gyurma, különféle profilú ollók, a barkácsoláshoz színes papírok, textilek, dobozok fonalak és ragasztók. A gyermekek tevékenységeihez szükséges eszközök elhelyezésénél szem előtt tartjuk a könnyű hozzáférhetőséget és a gyermekek biztonságát. Az intézmény hatékony működését számítógépek, laptopok, interaktív tábla, projektor, fax és fénymásoló segítik.

A 2013-ban létrehozott Kiskakas Óvodáért Alapítvány támogatja programunk megvalósítását, az óvoda tárgyi eszközeinek bővítését, a neveléshez szükséges szakmai és egyéb eszközök megvásárlását, az óvoda felszereltségének javítását.

9.2.1.A mozgáskorlátozott gyermek befogadásának tárgyi feltételei intézményünkben

A mozgáskorlátozott gyermekek fogadásának elengedhetetlen feltétele a környezet akadálymentesítése. Az épületbe való bejutást rámpa segíti. Szem előtt tartjuk, hogy az akadálymentesítő változtatás nem lehet kihívó, nem diszkriminálhatja használóját.

A sajátos nevelési igényű – különös tekintettel a mozgáskorlátozott gyermekek számára – megteremtjük a biztonságos tárgyi környezetet a sérülésspecifikus szempontok figyelembe vételével a csoportszobában és a gyermekek által látogatott helyiségekben, területen egyaránt. Biztosítjuk a fejlesztés speciális eszközeit az óvodapedagógusok és a fejlesztést végző szakember számára a gyermekek sérültségének megfelelően.

A mozgáskorlátozott gyermekek számára is biztosítjuk a mozgásfejlődést/fejlesztést segítő eszközöket, így a tornaszoba speciális eszközeit, a finommotorikát, manipulációt fejlesztő eszközöket. Rendelkezünk az értelmi képességek, tanulási képességek fejlődését/fejlesztését segítő egyéb korrekciós eszközökkel. A korrekciós és gyógyászati eszközök használatát a segítő szakember megtanítja a gyermekeknek, szükség esetén az óvodapedagógusoknak.

Speciális eszközök

Mozgásfejlesztést segítő eszközök

- A tornaterem speciális eszközei.
- A mozgáskorlátozott gyermek mozgását elősegítő testközeli eszközök.
- A mozgást elősegítő testtávoli eszközök.
- A finommotorikát, manipulációt fejlesztő eszközök.

Az értelmi képesség fejlődését, fejlesztését segítő eszközök

- A grafomotoros készség fejlesztéséhez szükséges eszközök.
- A tanulási képességet fejlesztő eszközök.

Egyéb korrekciós eszközök

A PEDAGÓGIAI PROGRAM JOGSZABÁLYI HÁTTERE

A nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXCV. törvény

A nemzeti köznevelésről szóló törvény végrehajtásáról szóló 229/2012. (VIII. 28.) Korm. rendelet

20/2012 (VIII.31.) EMMI rendelet a nevelési-oktatási intézmények működéséről és a köznevelési intézmények névhasználatáról

32/2012. (X. 8.) EMMI rendelete a Sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelésének irányelve és a Sajátos nevelési igényű tanulók iskolai oktatásának irányelve kiadásáról

1997. évi XXXI. törvény a gyermekvédelemről és gyámügyi igazgatásról

Az 1998. évi XXVI. törvény a fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségének biztosításáról.

15/2013. (II.26.) EMMI rendelet a pedagógiai szakszolgálati intézmények működéséről

229/2012. (VIII.28.) Kormányrendelet a nemzeti köznevelésről szóló törvény végrehajtásáról

ÉRVÉNYESSÉGI RENDELKEZÉSEK

A Kőbányai Kiskakas Óvoda Pedagógiai Programja a nevelőtestület elfogadásával és az intézményvezető jóváhagyásával lép hatályba.

Hatálya kiterjed valamennyi óvodával közalkalmazotti jogviszonyban álló személyre. A program tartalmi megvalósításáért felelős az intézményvezető és az óvodapedagógusok. A nevelőmunkát segítő alkalmazottak feladata, hogy a program tartalmi elemeinek ismeretében saját tevékenységükkel segítsék az óvodában folyó pedagógiai munkát.

A Pedagógiai Program nyilvános, szabadon megtekinthető.

Nyilvánosságra hozatal

A 20/2012 (VIII.31.) EMMI rendelet a nevelési-oktatási intézmények működéséről és a köznevelési intézmények névhasználatáról szóló rendelet 82.§ (1) bekezdésének megfelelően, az SZMSZ-ben szabályozott módon.

- A Pedagógiai Program egy példánya szabadon megtekinthető.
- Személyes tájékoztatással az óvodavezető és a kijelölt óvodapedagógus szolgál.
- Intézményi honlapon történő közzététel.

A program módosítása

- Nevelőtestületi javaslatra, 2/3-os többségi szavazat esetén
- Partneri igények változása esetén
- Jogszabályi változás esetén

LEGITIMÁCIÓS ZÁRADÉK

A Pedagógiai Programot a Nkt. 26.§ (1) bekezdésében foglaltaknak megfelelően a nevelőtestület fogadja el, az intézményvezető hagyja jóvá.

A 20/2012. (VIII.31) EMMI rendelet 122.§.(9.) alapján a Szülői Szervezet véleményezési jogkörrel rendelkezik.

A Pedagógiai Program megvalósítása a fenntartóra többletkötelezettség nem hárul.

A nevelőtestület elfogadásának időpontja: 2020. 04.16.

A Szülői Szervezet véleményezésének időpontja: 2020. 04.17.

Budapest, 2020. 04. 22.

PH.

A handwritten signature in blue ink, appearing to read "Kemerléné Suri Ildikó".

Kemerléné Suri Ildikó